

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการนำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล เรื่องแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต จำนวน 400 ชุด และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดน้ำนครรังสิต จำนวน 34 คน และผู้วิจัยได้นำผลการศึกษวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 5 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาคูณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต

ส่วนที่ 4 ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตในด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเข้าถึงแหล่ง ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 5 เสนอแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาคูณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต

โดยในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่เทศบาลนครรังสิต ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี อันได้แก่ ประวัตินครรังสิตประยูรศักดิ์ ประวัตินครคูน้ำจุฬาลงกรณ์ ประวัตินครเวียงเวือร์รังสิต และบริบทที่เกี่ยวข้องที่ช่วยเสริมคุณค่าให้มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น คือ ประวัตินครแสงสรรค์ วัดเขียนเขต และวัดมุจลินคาราม รวมถึงสิ่งบ่งบอกถึงการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นในด้านต่าง ๆ ที่สร้างความตระหนักรู้ รักษาหวงแหน และสร้างแรงจูงใจให้มีการเชื่อมโยง จุดประกายให้เกิดการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวภายในเขตเทศบาลนครรังสิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นพื้นฐานในการสืบสานต่อก่อนแนวคิดด้านการพัฒนาและอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอยู่ ในการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิจัยเอกสาร โดยค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งหนังสือ เอกสาร งานวิจัย บทความวิชาการ (โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัตินครรังสิตประยูรศักดิ์นั้น ได้ใช้งานวิจัยของสุนทร อัสสะไวย์ เรื่อง “ประวัตินครรังสิต: การพัฒนาที่ดินและผลกระทบต่อสังคม พ.ศ. 2431 – 2457 และ บทความของพิพัฒน์ กระจ่างจันทร์ ในหนังสือศิลปวัฒนธรรม, 2554 เป็นหลัก) ตลอดจนค้นคว้าเพิ่มเติมจากตำรา วารสาร และทางอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เช่น เว็บไซต์ของเทศบาลนครรังสิต และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นต้น รวมถึงข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุและประชาชนท้องถิ่น ทางสื่อต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลที่ทำการศึกษาในภาคสนาม (Field research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ตามกรอบแนวคิด และประเด็นที่ได้ตั้งไว้ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยมีการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง ได้ผลการศึกษา เป็นดังนี้

1.1 ความเป็นมาของคลองรังสิตประยูรศักดิ์

คลองรังสิต หรือ คลองรังสิตประยูรศักดิ์ คลองหลักในโครงการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่ระหว่าง พ.ศ. 243-2488 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีพื้นที่สัมปทานประมาณ 800,000-1,500,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด ตั้งแต่จังหวัดปทุมธานี บริเวณอำเภอธัญบุรี อำเภอลองหลวง อำเภอหนองเสือ และอำเภอลำลูกกา จังหวัดนครนายก ในเขตอำเภอองครักษ์ กรุงเทพมหานครบริเวณเขตหนองจอกและเขตบางเขน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่อำเภอวังน้อย และจังหวัดสระบุรีที่อำเภอหนองแค การเกิดขึ้นของคลองรังสิต เอื้อคุณประโยชน์นานัปการ โดยเฉพาะทางการเกษตร ทำให้พื้นที่ที่กร้างบริเวณทุ่งหลวงเปลี่ยนเป็นแหล่งเกษตรกรรมขนาดใหญ่ที่มีข้าวเป็นผลผลิตหลัก รองรับการขายข้าวของการส่งออกข้าว สินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของไทยขณะนั้น (เทศบาลนครรังสิต, 2554)

จุดเริ่มต้นของโครงการนี้เป็นผลมาจากรัชกาลที่ 5 ได้เคยมีพระราชดำรัสกับพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ในเรื่องของการสร้างระบบชลประทานในความตอนหนึ่งว่า “ในพระราชอาณาจักรเขตสยามนี้ คลองเป็นสิ่งสำคัญ ในปีหนึ่งควรถวายให้มีคลองขึ้นสักสายหนึ่งจะทำให้บ้านเมืองเจริญถึงจะออกพระราชทรัพย์ปีละพันชั่งหรือสองพันชั่ง ก็ไม่ทรงเสียดาย” ประกอบกับพระองค์เจ้าสายฯ ทรงคุ้นเคยกับ นายโยคิม แกรซ ซึ่งมีความรู้ด้านการขุดคลองอยู่บ้าง และเป็นผู้ที่เสนอเรื่องการสร้างระบบชลประทานในกลุ่มแม่น้ำทั้งสี่ เพื่อใช้ในการเพาะปลูกข้าวเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ พระองค์เจ้าสายฯ จึงทรงสำรวจหาพื้นที่จนได้เจอ “ทุ่งหลวง” อันเป็นพื้นที่ระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำนครนายก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม เพราะเป็นพื้นที่ราบขนาดใหญ่และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่ามี “นาฟาง” คือนาข้าวเก่าของชาวบ้านอยู่บ้างแต่ไม่มาก ทุ่งหลวงกินพื้นที่ขนาดกว้างใหญ่มาก หากยึดตามการแบ่งเขตในปัจจุบันจะพบว่าครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตจังหวัดปทุมธานี และนครนายก โดยพื้นที่ทางทิศเหนือติดต่อกับเมืองกรุงเก่า (อยุธยา) และนครนายก ทางทิศใต้ติดคลองแสนแสบและคลองบางขนาก ทิศตะวันออกติดแม่น้ำเมืองนครนายก (แม่น้ำนครนายก หรือแม่น้ำบางปะกง) และทิศตะวันตกติดคลองเปรมประชากร ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้เดิมเป็นที่ต่ำ มีหนองบึงมากและการระบายน้ำไม่ดีนัก พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, 2554 (อ้างถึงใน สุนทรื อาสะไวย์, 2521)

ในที่สุดพระองค์เจ้าสายฯ ได้กราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตขุดคลองในพระราชอาณาเขต โดยจะเป็นการดำเนินงานในรูปของบริษัทเพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณของรัฐ พระองค์เจ้าสายฯ ได้ทรงตั้งบริษัทขุดคลองแลคูนาสยาม (Siam Canals, Lands and Irrigation Company) ขึ้นเพื่อทำสัญญาสัมปทานจากรัฐบาลให้ขุดคลองและได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นเวลา 25 ปี ผู้ถือหุ้นของบริษัททั้งหมด เป็นกลุ่มชนชั้นนำที่มีฐานะดีในสมัยนั้น และชาวต่างชาติผู้ถือหุ้นหลักของบริษัทนี้ คือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายฯ สนิทวงศ์ และนายโยคิม แกรซ แต่ต่อมาด้วยปัญหาด้านสุขภาพของพระองค์เจ้าสายฯ สนิทวงศ์ ทำให้ในปี พ.ศ. 2435 ได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นใหญ่ประกอบด้วย หม่อมราชวงศ์ สุวพรรณ สนิทวงศ์ บุตรชายคนใหญ่ในพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายฯ สนิทวงศ์ นายเออร์วิน มุลเลอร์ หรือ พระปฏิบัติราชประสงค์ และนายฮันส์ เมทเลอร์ หลังจากวางแผนและแก้แบบ โครงการรังสิตอยู่ 2 ปีบริษัทจึงได้ริเริ่มขุดคลองอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2433 และดำเนินการเสร็จสิ้นในปี พ.ศ. 2448 ซึ่งนำไปสู่ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมหาศาล โดยจุดมุ่งหมายหลักของโครงการนี้ เพื่อเป็นการจัดระบบน้ำเพื่อการเพาะปลูกข้าว ด้วยการสร้างระบบควบคุมน้ำและรักษาระดับน้ำในคลองให้เพียงพอต่อการทำนาตลอดปี โดยเฉพาะการปลูกข้าวนาดำ และรวมถึงมีน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคตลอดทั้งปี ส่วนผลประโยชน์รองลงมาคือการคมนาคมระหว่างแม่เจ้าพระยากับแม่น้ำนครนายก (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, อ้างแล้ว)

ระบบคลองของโครงการรังสิตมีการวางแผนผังแนวคลองเป็นตาข่ายรูปสี่เหลี่ยม วิธีการของบริษัท คือ การขุดคลองสายใหญ่เป็นแนวขวางเชื่อมระหว่างแม่น้ำ 2 สาย แล้วสร้างระบบคลองส่งน้ำเป็นตาข่ายติดต่อกันเพื่อให้ น้ำกระจายเข้าที่นาได้ทั่วถึง ลำคลองแต่ละสายจะมีประตูน้ำและทำนบ สำหรับควบคุมน้ำ คลองตาม โครงการนี้มีประมาณ 50 สาย ความยาวรวมทั้งสิ้น 22,879 เส้น 17 วา 13 ศอก

บริษัทขุดคลองแลคูนาสยาม แสดงให้เห็นถึงแนวคลองที่บริษัทวางแผนการขุดคลองไว้ โดยคลองแนวขวางมีการขุด 4 เส้นหลัก เรียงลำดับจากทิศเหนือลงทิศใต้ ได้แก่ คลองสาย 26 คลองหกวาสายบน (คลองรพีพัฒน์) คลองรังสิตประยูรศักดิ์ และคลองหกวาสายล่าง

คลองสามวาสายแรก วางตัวในแนวเฉียงขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงของแม่น้ำนครนายก ทั้งนี้เพื่อดึงน้ำจากแม่น้ำนครนายกที่อยู่ในพื้นที่สูงกว่าลงมา ทางแม่น้ำเจ้าพระยา ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเข้ามาในพื้นที่โครงการ โดยในจำนวนคลองทั้ง 3 สายนี้มีเพียงคลองรังสิตประยูรศักดิ์เท่านั้นที่เชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ากับแม่น้ำนครนายกโดยตรง โดยต้นคลองรังสิตมีประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ควบคุมอยู่ ส่วนปลายแม่น้ำที่เชื่อมต่อเข้ากับแม่น้ำนครนายกจะมีประตูเสาวภาควบคุม ก่อนที่คลองรังสิตจะไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อพ้นประตูน้ำจุฬาลงกรณ์แล้ว คลองรังสิตจะตัดกับทางรถไฟไปนครราชสีมา และถัดไปเป็นคลองเปรมประชากร ก่อนที่จะไหลเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา รพีพัฒน์ กระจ่างจันทร์, 2554 (อ้างถึงใน สุนทรื อาสะวีย์, 2521) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น ดังนี้

“...เมื่อ พ.ศ.2433 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 มีพระกรุณาโปรดเกล้า ให้บริษัท "คูนาสยาม" ขุดคลองรังสิตตั้งแต่ ตำบลบ้านใหม่ วัดเทียนถวาย ไปถึงนครนายก ที่เรียกว่าคลองรังสิต เวลานี้ และก็ให้ขุดคลอง 6 วา ทางทิศใต้ ตั้งแต่สะพานใหม่ คอนเมือง ขึ้น ไปถึงชะเชิงเทรา และก็ทางแถบเหนือก็ให้ขุดคลอง ตั้งแต่ประตูน้ำพระอินทร์ถึงนครนายก และให้ขุดคลอง 1, 2, 3 จนกระทั่งถึงคลอง 13 ขุดขวางเป็นตาหมากรุก เรียกคลอง 1, 2, 3 ว่า "คลองเจ๊ก" แต่เราไม่ได้เรียก คนเก่า ๆ เขาเรียก...” (ทองคำ พันนัทธี, ข้อมูลสัมภาษณ์, 2542)

คลองที่ขุดนั้น ระยะแรกเรียก "คลองเจ้าสาย" ตามพระนามพระวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าสายฯ สนิทวงศ์ หรือ "คลองแปดวา" ตามความกว้างของคลอง ภายหลังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯพระราชทานนามว่า "รังสิตประยูรศักดิ์" (ต้นราชสกุล รังสิต) เป็นการเฉลิมพระเกียรติพระราชโอรสที่ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาหม่อมราชวงศ์เนื่อง สนิทวงศ์ พระธิดาในพระวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าสายฯ สนิทวงศ์ พื้นที่แถบนี้จึงถูกเรียกว่า “ทุ่งรังสิต” ตามไปด้วย (เทศบาลนครรังสิต, 2554)

การขุดคลองรังสิตในระยะแรกใช้แรงงานกุลิชาวจีนเช่นเดียวกับการขุดคลองสมัยโบราณทั่วไป เพราะเป็นแรงงานที่หาได้ง่าย และมีราคาต่ำจ้างถูก ทำงานได้ผลดีกว่า โดยลักษณะการจ้างกุลิชาวจีนนั้นจะจ้างเหมาโดยผ่านหัวหน้าคนจีน ดังปรากฏในความตอนหนึ่งที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงอธิบายไว้ (ในตอนปลายรัชกาลที่ 4) “...ในสมัยนั้นประจวบเวลาได้ค้าขายในประเทศสยามกำลังเจริญ เกิดมีโรงจักรสีข้าว และเลื่อยไม้ มีเรือลำเลียงสินค้า และมีการก่อสร้างต่าง ๆ อันต้องการแรงงานทวีขึ้นกว่าแต่ก่อน ก็มีจีนใหม่เข้ามาหากินในทางรับจ้างซึ่งมักเรียกกันว่า “จับกัง” หรือ “กุลิ” มาอยู่ในกรุงเทพฯ ก็มาก ที่ออกไปตั้งทำมาหากินหรือไปรับจ้างเป็นแรงงานอยู่ตามหัวเมืองก็มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ก็เกิดมีจีนหัวหน้าขึ้นอีกพวกหนึ่ง เรียกว่า “เถ้าแก่” ทำการงานอันมีกุลิอยู่ในปกครองมากบ้างน้อยบ้าง...”

การขุดคลองในเขตรังสิต โดยกุลิชาวจีนนั้น เริ่มแรกในการขุดคลองพบว่าคลองที่กุลิชาวจีนขุดที่ปรากฏหลักฐานได้แก่ คลองรังสิต คลองซอยฝั่งใต้คลองรังสิต คือคลองที่ 2, 3, 5, 6, 7, 9, 13 และ 14 และคลองฝั่งใต้คลองหกวาสายล่างได้แก่คลองที่ 8, 11, 12, 13, 15, 17, 19 และ 20 (สุนทรียา อสวะไว้อยู่, 2521) ภายหลังได้นำเครื่องจักรมาใช้ในการขุดคลอง ดังปรากฏในพระประวัติพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ว่า “...ในชั้นต้นได้ใช้แรงงานจีนขุดก่อนจึงขุดได้เข้ามา และรายได้ไม่มีใครคุ้มกับรายจ่าย การขุดคลองนั้นจวนจะไม่สำเร็จ...” ดังนั้น ภายหลังจากการที่พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ เสด็จไปดูงานที่ประเทศเยอรมนี เมื่อ พ.ศ. 2432 ซึ่งกำลังมีการขุดคลองนอร์ทซี โดยการนำเครื่องจักร บริษัทจึงได้นำเข้าเครื่องจักรมาขุดคลองถึง 10 เครื่อง เพราะขุดได้เร็วกว่า และทำให้คลองรังสิตเป็นลำคลองที่ขุดด้วยเครื่องจักรเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ที่สำคัญบริษัทยังประหยัดเงินมากขึ้นเพราะค่าใช้จ่ายถูกกว่าใช้แรงงานคนขุดถึง 1 ใน 3 พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, 2554 (อ้างถึงใน สุนทรียา อสวะไว้อยู่, 2421)

ในช่วงก่อนที่จะมีการขุดคลองเข้าไปนั้นพบว่าในพื้นที่รังสิตมีคนเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่บ้างแล้วแต่ค่อนข้างน้อย กระจุกกระจายเป็นหย่อม ๆ พระยาอนุমানราชชน กล่าวไว้ว่า บ้านที่สร้างขึ้นในเขตนี้จะต้องถมดินขึ้นเป็นโคกกลางทุ่งนา เพราะเป็นที่ลุ่มเต็มไปด้วยหนองบึงและการระบายน้ำไม่ดี หากเมื่อมีการขุดคลองขึ้นมา การตั้งบ้านเรือนก็จะทำได้ง่าย คือสร้างบริเวณริมฝั่งคลองโดยคันคลองก็จะช่วยกั้นน้ำเอาไว้ได้ แต่บ้านส่วนใหญ่ก็ยังคงกระจุกกันอยู่ห่าง ๆ กัน ทำให้เกิดปัญหาการที่ชาวนาถูกลักลอบทำร้ายและลักขโมยควายจากโจรผู้ร้ายอยู่เสมอ เนื่องจากการเข้าไปควบคุมดูแลของรัฐบาลมีอาจทำได้โดยทั่วถึง ชาวนาที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่รังสิตส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดิน แต่มักจะเช่ามาจากเจ้าของที่ดินทำเป็นปี ๆ ไป ต่างจากชาวนาย่านคลองแสนแสบชาวนาส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดิน การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่รังสิตจึงเป็นแบบชั่วคราวมากกว่าจะเป็นการตั้งถิ่นฐานถาวร และมีการย้ายที่อยู่ตลอดเวลา ยามใดที่ทำนาไม่ได้ผลก็มักจะอพยพออกไป

ครั้งละมาก ๆ ยังไม่มีการสร้างหลักประกันถาวรหรือรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาขึ้นเป็นหมู่บ้านเหมือนที่อื่น ๆ (สุนทรีย์ อาสะไวย์, อ้างแล้ว) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น ดังนี้

“...เพราะในเขตชัยบุรี มีการปลูกข้าว ทำนามาก เพราะที่ดินเหมาะแก่การทำนา เมื่อขุดคลองแล้วก็สามารถเก็บน้ำได้ มีน้ำไว้ใช้ทำนาตลอดปี เมื่อขุดคลองแล้วประชาชนก็รื้อบ้าน ปลูกตามคันคลองไม่มีดินไม้ มีแต่บ้านห่าง ๆ กัน...” (ทองคำ พันนัทธิ, ข้อมูลสัมภาษณ์, 2542)

สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวรังสิต ในสมัยก่อน

มีการอพยพของชาวนาเข้ามาในพื้นที่เขตรังสิตมากขึ้น โดยจากหลักฐานพบว่า เป็นราษฎรที่มาจากส่วนต่าง ๆ ของประเทศ จากหลายพื้นที่ โดยมีเหตุผลของการเข้ามาที่แตกต่างกันไป ส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาเพราะเข้าใจว่าเป็นโอกาสเพราะเศรษฐกิจกำลังเฟื่องฟู การค้าข้าวกำลังเจริญรุ่งเรือง และข้าวมีราคา จึงมีผู้คนเข้าไปลงทุนซื้อที่นาและทำนา โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มาจากกรุงเทพฯ ซึ่งรู้ภาวะเศรษฐกิจดีที่สุด

เหตุผลของการอพยพเข้ามาอีกประการคือ มีการปฏิรูปทางสังคม การเมืองและการปกครอง และที่สำคัญคือ การเลิกระบบไพร่และการเลิกทาส ยังผลให้เกิดกลุ่มคนแรงงานอิสระจำนวนมาก และถูกผลักดันให้ออกไปทำมาหากินยังดินแดนใหม่ เช่น แรงงานพวกลาวที่เคยเป็นไพร่ที่อพยพมาจากแถบตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มที่เคยเป็นทาส เมื่อมีการเลิกทาสเป็นไท กลุ่มคนเหล่านี้จึงมีการเช่าที่นาจากเจ้านายเดิมทำนาต่อไป

อีกประการหนึ่งของเหตุผลในการอพยพเข้ามา คือ ผู้คนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบคลองชลประทานบริษัทที่จะช่วยทำให้การเพาะปลูกดีขึ้นกว่าที่ดินทำอยู่เดิม กล่าวคือ มีน้ำทำอุดมสมบูรณ์ มีเส้นทางคมนาคมขนส่งที่ดี หลักฐานจากรายงานของไฮเดกกล่าวว่า ส่วนหนึ่งของผู้ที่อพยพเข้ามาในรังสิตนั้นมาจากชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ เพราะเกิดปัญหาเรื่องดินและน้ำเค็มในที่นาเดิม เหตุจากการขุดคลองบริเวณริมฝั่งทะเลเข้าไปตัดพื้นและจาก และการตัดไม้ทำลายป่าในบริเวณนั้น นอกจากนั้นยังมีชาวนาจากที่อื่น ๆ ที่อพยพเข้ามา เช่น ชาวนาจากมินบุรี อยุธยา นครนายก และพวกลาวจากมณฑลทางตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งรับจ้างชั่วคราวและตั้งถิ่นฐานถาวร (สุนทรีย์ อาสะไวย์, 2521)

คนลาวที่เรียกกันในสมัยนั้นคือคนไทยจากภาคอีสาน ที่เคลื่อนย้ายเข้ามาในเขตภาคกลาง เพราะแรงผลักดันทางเศรษฐกิจแบบเงินตรา กับการเพาะปลูกเพื่อการส่งออก โดยพวกเขาจะเดินทางมาด้วยรถไฟสายนครราชสีมา-กรุงเทพฯ แล้วมาลงที่สถานีรังสิต ในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงก่อนทำนาเล็กน้อย เมื่อตกลงค่าจ้างได้แล้ว ผู้จ้างจะต้องหาที่พัก เครื่องนุ่งห่ม และอาหารให้ตลอดเวลาที่จ้าง ส่วนค่าแรงจะจ่ายให้ในวันที่พวกลาวเดินทางกลับ ที่เรียกกันว่า “วันลาวขึ้น” คือวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 (กุมภาพันธ์) (พิพัฒน์ กระจ่างจันทร์, 2554)

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ พื้นที่เขตรังสิตนี้เป็นแหล่งที่มีผู้คนชาวต่างชาติเข้ามาอยู่กันมากด้วยเช่นกัน คือ ทั้งพวกจีน ญวน และแขกมลายู โดยส่วนใหญ่เป็นคนในบังคับของต่างประเทศ เช่น บังคับของอังกฤษ ฝรั่งเศส และฮอลันดา

กล่าวโดยรวมแล้ว เมื่อมีการเปิดพื้นที่เขตรังสิตขึ้น ได้เป็นจุดดึงดูดผู้คนจากทุกสารทิศให้เข้ามาบุกเบิกที่ใหม่โดยพกพาความหวังและเหตุผลที่แตกต่างกันไป ซึ่งโดยรวมแล้วต้องการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากดินแดนใหม่ ผู้คนเหล่านี้มีทั้งคนดีและไม่ดีปะปนกันไป การใช้ชีวิตของชาวนาในดินแดนแห่งความหวังใหม่นี้ จึงไม่ใช่เรื่องง่ายและสุขสบายนักสำหรับชาวนา เพราะนอกจากจะต้องตรากตรำทำงานหนักในการบุกเบิกพื้นที่นาแล้ว ชาวนายังต้องเผชิญกับปัญหาในเรื่องความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอยู่มากด้วยเช่นกัน (สุนทรีย อาสะไวย์, 2421)

นอกจากปัญหาความขัดแย้งของคนในพื้นที่จากการแย่งพื้นที่นา การขโมยข้าวกันแล้ว ในเขตรังสิตยังมีปัญหาการลักขโมยควายกันมากเพราะควาย มีราคาสูง พวกขโมยจะขโมยควายไปขายต่อ และทางการควบคุมได้ยากเพราะบ้านเรือนราษฎรชาวนามักจะตั้งอยู่ห่างกันมาก ทำให้ขโมยควายได้สะดวก พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, 2554 (อ้างถึงใน สุนทรีย อาสะไวย์, 2521)

ดังนั้น เพื่อจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาจัดการปกครองในเขตนี้ใหม่ในปี พ.ศ. 2445 ด้วยการตั้งเป็นเมืองขึ้นมา ซึ่งรัชกาลที่ 5 พระราชทานนามว่า “เมืองธัญบุรี” (ปัจจุบันเขียนว่า ธัญบุรี) คือ เมืองข้าว ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอลองหลวง อำเภอหนองเสือ และอำเภอลำลูกกา โดยถือว่าเมืองธัญบุรีนี้เป็นเมืองคู่กันกับเมือง “มินบุรี” แปลว่า เมืองปลา ซึ่งตั้งอยู่ในเขตคลองแสนแสบทางตอนล่าง (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, อ้างแล้ว) ความหมายเกี่ยวข้องว่าเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง โดยสอดคล้องกับข้อมูลสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น ดังนี้

“...เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าประชาชน ได้อยู่มากขึ้นแล้วพระองค์ก็ให้ตั้งจังหวัดธัญบุรี ที่คลอง 6 เรียกว่า "เมืองธัญบุรี" และมีเขตการปกครอง 4 อำเภอ คือ 1. อำเภอรังสิต 2. อำเภอลำลูกกา 3. อำเภอบางหวาย 4. อำเภอลองหลวง และได้เสด็จมาทำพิธีเปิด เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2445 มีการปกครองจากรังสิตไปถึงนครนายกได้สะดวก บึงทะเลสาบเป็นชื่อตำบล และเปลี่ยนมาเป็น ตำบลประชาธิปัตย์ เมื่อ พ.ศ. 2486...” (ทองคำ พันนัทธิ, ข้อมูลสัมภาษณ์, 2542)

ในด้านการทำนานั้น ที่เกี่ยวข้องกับระบบชลประทาน มี 2 วิธี คือ การทำนาดำ และการทำนาหว่าน การทำนาดำเป็นการปลูกข้าวที่จำเป็นต้องใช้ระบบน้ำจิ่ง จึงเหมาะกับพื้นที่ที่มีการจัดระบบการกักเก็บและระบายน้ำที่ดี และหากเทียบกับการทำนาหว่านแล้ว การทำข้าวนาดำจะได้ผลผลิตมากกว่านาหว่าน 1.5 เท่า การทำนาดำในระยะต้นของโครงการรังสิตนั้นไม่ค่อยเป็นที่นิยม

มากนัก เพราะต้องใช้แรงงานคนเยอะ ทำให้ต้องจ้างลูกจ้างทำงาน เพื่อปักดำและคันนา พันธุ์ข้าวที่ใช้สำหรับทำนาคำเรียกว่า “ข้าวนาสวน” แบ่งออกเป็น 3 พันธุ์ คือ ข้าวเบา ข้าวกลางปี และข้าวหนัก ซึ่งมีอายุการเติบโตต่างกัน โดยข้าวเบาใช้เวลา 75 วัน ข้าวกลางปีใช้เวลา 4 เดือนเศษ และข้าวหนักใช้เวลา 5-6 เดือนถึงจะเก็บเกี่ยวได้ (พิพัฒน์ กระจ่างจันทร์, 2554) นายจอห์น สตันเคย์ สัมภาษณ์ ชาวนาในทุ่งรังสิต พบว่า ที่รังสิตก่อนมีคลองจะมีการทำนาคำ แต่เมื่อมีคลองแล้วก็เริ่มเปลี่ยนมาทำนาหว่านกันหมด ส่วนการทำนาหว่าน เป็นวิธีที่นิยมมากกว่า เพราะทำได้ง่ายไม่ซับซ้อน โดยการหว่านข้าวให้เติบโตเอง ชาวนาจะเริ่มดำเนินการทำนาพื้นที่ที่ฝนตก คือ ประมาณเดือนพฤษภาคม มีการไถคราดเพื่อเตรียมดิน แล้วหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวลงไป พันธุ์ข้าวนาหว่านชาวนาเรียกว่า “ข้าวนาเมือง” พบว่ามีสายพันธุ์ย่อยอยู่หลายชนิด ซึ่งการคัดสรรพันธุ์ข้าวนั้นจะปรับให้เหมาะสมกับระดับน้ำในแต่ละพื้นที่ “ข้าวนาเมือง” แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ ชนิดแรกทำในที่ดินที่มีน้ำท่วมลึก 2-3 สอก เป็นชนิดที่รากจับดิน อีกชนิดหนึ่งมีชื่อเรียกว่า “ข้าวนางลอย” หรือ “ข้าวลอย” จะใช้ในที่ลุ่มมาก ๆ คือน้ำตั้งแต่ 3 สอกขึ้นไป เป็นข้าวที่หนีน้ำได้เร็วมาก ต้นข้าวจะงอกกล้าต้นเพิ่มขึ้น เมื่อระดับน้ำเพิ่มสูงขึ้น พันธุ์ข้าวนี้นิยมใช้กันในมณฑลอยุธยา

ในระยะแรกของโครงการรังสิต ชาวนาส่วนใหญ่เลือกทำนาหว่าน เนื่องจากจำนวนคนน้อยและทุนน้อย แต่เลือกใช้พันธุ์ข้าวนาคำ คือ ข้าวนาสวน แทนพันธุ์ข้าวนาหว่าน เพื่อหวังให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพดี ผลผลิตมากกว่า และราคาดีกว่า แต่บางครั้งเมื่อหว่านข้าวไปแล้วเกิดน้ำท่วมมาก ทำให้น้ำท่วมข้าวเสียหายจนต้องหว่านซ้ำ และข้าวที่ได้มักมีคุณภาพไม่ดีนักหักป่นมาก เนื่องจากข้าวจมน้ำบ้าง เกี้ยวไม่ทันบ้าง และการใช้พันธุ์ข้าวหลายพันธุ์ในพื้นที่เดียวกันบางครั้งหว่านไปปนกัน ทำให้มีการปนกันของชนิดข้าว จึงทำให้ข้าวราคาตก ด้วยเหตุนี้ ทำให้บริษัทขุดคลองแลคูนาสยาม และรัฐบาลพยายามแก้ปัญหาการเพาะปลูกข้าวในรังสิต เช่น การนำเอาเครื่องจักรสำหรับการทำนาเข้ามาทดลองใช้ การจัดประกวดพันธุ์ข้าวเพื่อคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม และการตั้งสถานีทดลองพันธุ์ข้าว (พิพัฒน์ กระจ่างจันทร์, อ้างแล้ว)

ในห้วงปี พ.ศ. 2453 - 2456 พื้นที่ทุ่งรังสิตประสบปัญหาภัยแล้งโดยมีภาวะฝนทิ้งช่วง ประจวบกับน้ำท่าจากทางเหนือมีน้อยไม่พอเพียงแก่การเพาะปลูก จึงทำให้ไม่มีน้ำมาหล่อเลี้ยงต้นข้าวในนา ดังนั้น ในช่วง 3 ปีนี้ ข้าวในนาที่ปลูกไว้เกิดความเสียหายอย่างหนัก เห็นได้จากรายงานในปี พ.ศ. 2453 ว่า ชาวนาหลายจังหวัดต้องหาเลี้ยงชีพชนิดวันต่อวัน และได้กินอาหารเพียงมือเดียว ต่อวันก็มี หัวหน้าชาวนาที่รังสิตชื่อ นายคอน จามรมาน เล่าว่า ชาวนาหลายพันครอบครัวได้อพยพหนีความแห้งแล้งออกจากรังสิต เข้าไปทำงานรับจ้างในกรุงเทพฯ โดยปล่อยให้ผืนนาับแสนไร่ให้รกร้างว่างเปล่า ข้าวก็มีราคาสูงขึ้น จึงนับได้ว่าเป็นช่วงข้าวยากหมากแพง สังกะตุได้จากการทำบุญใส่บาตรของชาวบ้านลดน้อยถอยลงในห้วงเวลานี้ ขณะเดียวกันก็ยังมีปัญหาโจรสลัดชุกชุม

ตามมามาก ความแห้งแล้งในขณะนั้นรุนแรงมากเสียจนหนังสือพิมพ์บางกอกไทม์ ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2454 ได้รายงานถึงความแห้งแล้งในครั้งนั้นว่า จนถึงกับมีชาวนาที่รังสิตต้องตายเลยทีเดียว (สุนทรีย อาสะไวย์, 2521)

พื้นที่รังสิตในอดีตกับปัจจุบัน

ในอดีตพื้นที่รังสิตถูกเรียกว่า “ทุ่งหลวง” สภาพพื้นที่มีทั้งที่ราบลุ่ม ที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง บางส่วนเป็นที่ดอนและผืนป่า มีสัตว์อยู่หลายชนิดชุกชุม เช่น ช้าง กวาง ละมั่ง และสมัน สำหรับสมันที่เป็นสัตว์พื้นถิ่นในเขตนี้ นั้นปัจจุบันได้สูญพันธุ์ไปจากโลกนี้แล้ว มีเรื่องเล่าขานกันว่า นายพรานเวลาล่ามกสวมเขาสมันไว้เพื่อเข้าใกล้มันได้ และยิงพวกมันเพียงเพื่อเอาเขาไปขายเท่านั้น ส่วนนกป่าพบเป็นจำนวนมากทั้งนกถิ่นและนกอพยพ โดยมากเป็นนกน้ำ ได้แก่ นกพงหญ้า นกหางนาค นกกะปูด นกยาง นกกิ้งกัก นกคุ่มอกลาย และนกกาน้ำ ซึ่ นกกาน้ำจึงเป็นที่มาของชื่ออำเภอลำลูกกา นกส่วนใหญ่มักไขไข่ไว้ในพงหญ้าทำให้ตัวเหี้ยมักแอบกินเสมอ (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, 2554, อ้างถึงใน สุนทรีย อาสะไวย์, สัมภาษณ์)

เมื่อมีการพัฒนาความเจริญเพื่อการให้กำเนิดระบบชลประทานที่สมบูรณ์โดยโครงการรังสิต นับจาก พ.ศ. 2433 เป็นต้นมา การขุดคลองรังสิตส่งผลให้พื้นที่ป่าค่อย ๆ ถูกปรับเปลี่ยนเป็นนาและที่อยู่อาศัย มีคนมาอยู่อาศัยมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2438 (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, 2554, อ้างถึงใน สุนทรีย อาสะไวย์, 2521) นาม “ทุ่งหลวง” ถูกเปลี่ยนมาเป็น “ทุ่งรังสิต” เมื่อพื้นที่สำหรับคนมากขึ้น ส่งผลให้พื้นที่สัตว์ป่าและนกตามธรรมชาติค่อย ๆ ลดลง นั้นย่อมหมายรวมถึงสัตว์เหล่านั้นก็ลดจำนวนลงตามไปด้วย จากการถูกล่าเป็นอาหาร โดยเฉพาะสมันที่ถูกล่าเป็นจำนวนมากจนสูญพันธุ์ไปจากทุ่งรังสิตในที่สุด

แต่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่สุดของระบบนิเวศในพื้นที่ทุ่งรังสิต ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อราวทศวรรษ 2510 อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นับตั้งแต่มีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมนวนคร เมื่อ พ.ศ. 2514 ที่สร้างมลพิษให้กับพื้นที่อย่างมาก ตามด้วยการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับผู้คนจำนวนมาก การสร้างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เพื่อขยายความเจริญทางการศึกษา โดยเฉพาะมีการเริ่มต้นใช้ยาฆ่าแมลงเพื่อกำจัดวัชพืชและแมลงที่เป็นศัตรูข้าวอย่างจริงจัง ได้ส่งผลให้อาหารตามธรรมชาติของนกลดลงไปเป็นจำนวนมาก นกบางชนิดได้ค่อย ๆ เริ่มหายไปจนไม่สามารถพบพวกมันได้อีกในปัจจุบัน เช่น นกพงหญ้า และนกกุ่มอกลาย ซึ่งเป็นนกเด่นของทุ่งรังสิต ทั้งหมดนี้ได้ส่งผลทำให้ระบบนิเวศในทุ่งรังสิตขาดความสมดุลในตัวเองอย่างรุนแรงและยังนำไปสู่การขาดความหลากหลายของน้ำในเขตทุ่งหลวงอีกด้วย (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, อ้างแล้ว)

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันคลองรังสิตประยูรศักดิ์ยังคงเป็นคลองสายหลักที่ยังคงผูกพันเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงทุกชีวิตของคนรังสิต แม้การพัฒนาอุตสาหกรรมได้ทำให้คลองรังสิตลดความสำคัญในฐานะคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม และการคมนาคม เป็นเพียงคลองชลประทานสำหรับระบายน้ำ แต่ในความรู้สึกของคนท้องถิ่นรังสิต คลองแห่งนี้ยังคงมีความสำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตผู้คนริมคลองอย่างแนบแน่น สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลธัญบุรี และนายกเทศมนตรีนครรังสิต ดังนี้

“...คลองรังสิตประยูรศักดิ์ ที่สมเด็จพระ รัชกาลที่ 5 ท่านมาขุดไว้เนี่ย เมื่ออดีตที่ผมจำความได้นี้ จะมีเรือส่งสินค้าวิ่งตลอดนะครับ ไม่เงียบเหมือนทุกวันนี้ เรือจะมีเรือบรรทุกสินค้า จะมีเรือหางยาววิ่ง คล้าย ๆ แบบคลองแสนแสบ เป็นคลองที่มีความหมายว่าสามารถออกไปแม่น้ำบางปะกงได้ เท่าที่ผมจำความได้นะครับ แล้วหลังจากนั้นความเจริญก็เข้ามาเรื่อย ๆ ...” (นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลธัญบุรี, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2558)

“...คลองรังสิตประยูรศักดิ์ เป็นเหมือนเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตผู้คนในท้องที่แห่งนี้มาช้านาน จากบรรพบุรุษตกทอดถึงลูกหลาน ทั้งการอุปโภค บริโภค การเกษตรกรรม คมนาคมขนส่ง ค้าขาย และเกี่ยวโยงถึงประเพณีวัฒนธรรม...” (นายกเทศมนตรีนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

1.2 ความเป็นมาของประตุน้ำจุฬาลงกรณ์

จากการศึกษาความเป็นมาของคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ทำให้ทราบว่า เมื่อมีการขุดคลองจวนจะทะลุตอนออกลำแม่น้ำเมืองนครนายก บริษัทขุดคลองแลคูนาสยามได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสร้างทำนบเป็นประตุน้ำขึ้น 2 ตำบล คือ ตำบลใกล้คลองเปรมประชากร ทางออกแม่น้ำเจ้าพระยา 1 แห่ง ตำบลใกล้คลองศิริษะกระบือทางออกแม่น้ำเมืองนครนายกอีก 1 แห่ง ครั้นทำนบประตูทั้ง 2 แห่ง สำเร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ทำพิธีเปิดลำคลองนี้ เป็นทางการเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2439 (รัตนโกสินทร์ศก 115) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการในทูลละอองธุลีพระบาทโดยรถไฟพิเศษ โดยมีการชุมนุมพร้อมด้วยผู้แทนรัฐบาลและกงสุลต่างประเทศ กับทั้งพวกพ่อค้านายห้างฝ่ายทูลละอองธุลีพระบาทที่ชุมนุมนั้น ครั้นได้เวลาพระฤกษ์เสด็จพระราชดำเนิน จึงทรงเปิดแพรที่กั้นประตุน้ำเปิดทำนบเป็นพระฤกษ์ และทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เรียกนามประตุน้ำ ในพระบรมนามาภิไธยว่า “ประตูจุฬาลงกรณ์” เมื่อเสร็จการที่โปรดเกล้าฯ แล้ว จึงเสด็จประทับในเรือพระที่นั่งกลไฟ ใช้การมาโดยทางคลองเปรมประชากร ทรงเปิดเครื่องจักรที่ขุดคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ในส่วนซึ่งจะไปทะลุออกลำแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบ้านใหม่เหนือวัดเทียนถวาย ครั้นเมื่อเปิดเครื่องจักรขุดคลองแล้ว จึงได้

เสด็จประพาสในลำคลองรังสิตประยูรศักดิ์ เจ้าของนาและทั้งราษฎร ซึ่งตั้งบ้านเรือนทำนาใน 2 ฝั่งคลอง ได้ตั้งเครื่องบูชาตแต่งสถานที่รับเสด็จตลอดลำคลอง เมื่อเรือพระที่นั่งถึงคลองซอยที่ 12 แล้ว เจ้าพนักงานเรือพระที่นั่งประทับ ทรงเปิดแพรคลุมป้ายแผ่นศิลาอนุสาวรีย์ ที่ระลึกครั้งเสด็จประพาสต่อไป จนถึงตำบลซึ่งคลองรังสิตประยูรศักดิ์จะทะลุออกลำแม่น้ำเมืองนครนายก ซึ่งตั้งเครื่องจักรกำลังทำการขุดคลองอยู่นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นประทับบนรถเครื่องจักร โดยมีเจ้าพนักงานได้ใช้จักรขุดคลอง แล้วจึงได้เสด็จกลับมาประทับพลับพลาทำนบประตุน้ำที่ใกล้กับคลองศิระกระบือ ซึ่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลปราจีน ในสมัยนั้น พร้อมด้วยบริษัทจัดรับเสด็จ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงเปิดแพรที่กั้นประตุน้ำเป็นพระฤกษ์แล้ว พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้เรียกน้ำประตุน้ำในพระนามากิจัย ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถว่า “ประตุน้ำสาวภาฟ่องศรี” และได้เสด็จประทับพักแรมอยู่ที่ตำบลนั้นหนึ่งคืน โดยมีข้าหลวงเทศาภิบาล ผู้ว่าราชการเมืองพร้อมด้วยบริษัทจัดการรับเสด็จ มีการมหรหรรรมต่าง ๆ ในการฉลอง ทั้งราษฎรแข่งเรือด้วย (เทศบาลนครรังสิต, 2554) สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนายกเทศมนตรีนครรังสิต และปราชญ์ท้องถิ่น ที่กล่าวว่า

“...สมเด็จพระ รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดให้เปิดคลองรังสิตประยูรศักดิ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2439 และโปรดฯ ให้เรียกน้ำประตุน้ำนี้ ว่า “ประตุน้ำจุฬาลงกรณ์” ส่วนทำนบประตุน้ำที่ใกล้กับคลองศิระกระบือทรงโปรดฯ ให้สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงเปิดแพรที่กั้นประตุน้ำ และให้เรียกน้ำประตุน้ำ ว่า “ประตุน้ำสาวภาฟ่องศรี” ซึ่งเป็นที่มาของคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ที่มาของประตุน้ำจุฬาลงกรณ์นับตั้งแต่นั้นมา...” (นายกเทศมนตรีนครรังสิต , สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...กำเนิดทำนบน้ำ และให้ทำพิธีเปิดลำคลองนี้ เป็นทางการเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2439 และทรงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกน้ำประตุน้ำในพระบรมนามากิจัยว่า “ประตุน้ำจุฬาลงกรณ์”...” (พงศ์สุข นันทพัฒน์ปรีชา, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

1.3 ความเป็นมาของก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต

จากการศึกษาข้อมูลทำให้ทราบความเป็นมาของก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต โดยเทศบาลนครรังสิต (2554) กล่าวว่า ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิตที่ขึ้นชื่อและโด่งดังของปทุมธานี คือก๋วยเตี๋ยวเรือโกฮับ โดยเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500-2510 ผู้ที่ใช้เส้นทางถนนพหลโยธินข้ามสะพานข้ามคลองรังสิต จะเห็นร้านขายก๋วยเตี๋ยวเรือขึ้นบก โดยมีการนำเอาเรือก๋วยเตี๋ยวมาตั้งหน้าร้านหลายเจ้า เนื่องจากในสมัยนั้นมีการตัดถนนซูปเปอร์ไฮเวย์ ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นถนนวิภาวดีรังสิต ช่วงสะพานข้ามคลองรังสิตจะมีร้านก๋วยเตี๋ยวทำเป็นเพิงอยู่หลายร้าน ขึ้นป้ายแข่งกันโดยอ้างชื่อโกฮับ เช่น หลานโกฮับ หลานโกฮับ เพื่อนโกฮับ เป็นต้น ทำให้ผู้คนที่ขับรถผ่านมาต่างหยุดรถพักกินก๋วยเตี๋ยวจนเนื่อง

แน่น ต่อมาได้มีการแต่งเพลง “แดงเถาตาย” ซึ่งขับร้องโดยนักร้องลูกทุ่งชื่อดังในสมัยนั้น คือ ไวพจน์ เพชรสุพรรณ เนื้อหาของเพลงเป็นการเกี่ยวพาราตี เข้าสู่ประตูดิน และกล่าวถึงบรรยากาศวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและสังคมของคนรังสิตยุคนั้นในทำนองสนุกสนาน อาจกล่าวได้ว่า ทำให้ก๊วยเตี้ยวเรือรังสิตเป็นที่รู้จักยิ่งขึ้น เพลงเป็นที่นิยมและเป็นอมตะมาจนถึงยุคปัจจุบัน เพลงนี้ทำให้ไวพจน์ เพชรสุพรรณ ได้รับรางวัลนักร้องดีเด่นจากงานกึ่งศตวรรษครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2534

จากการที่มีร้านก๊วยเตี้ยวเรือมากมายในย่านสะพานรังสิต จนทำให้ก๊วยเตี้ยวเรือเป็นที่รู้จักและเริ่มแพร่หลายออกไปเป็นเวลาเกือบศตวรรษ โกฮับขายก๊วยเตี้ยวเรือเป็นเจ้าแรกอยู่ในคลองรังสิตประยูรศักดิ์ หรือที่ชาวบ้านนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า “คลองรังสิต” ในราคาขามละ 3 สตางค์

ข้อมูลประวัติโกฮับที่ค้นคว้าได้อ้างอิงจากผู้รู้ในท้องถิ่นทำให้ทราบว่า โกฮับ เป็นชาวจีนไหหลำ แซ่เคิมคือแซ่ห่าน เกิดในราวปี พ.ศ. 2428 บ้านอยู่ข้างโรงพักเก่าริมทางรถไฟ ติดกับประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ ตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีภรรยาไม่ปรากฏชื่อ มีบุตรชาย 1 คน ชื่อนายประสิทธิ์ แซ่ห่าน ขายผ้าอยู่ในตลาดใหม่คอนเมือง ซึ่งต่อมาได้เสียชีวิตในปี พ.ศ. 2508 จากหนังสืออนุญาตฉบับแรกของโครงการรังสิต บริษัทได้เริ่มขุดคลองที่ 1 โดยเริ่มที่ตำบลบ้านใหม่ ได้เจาะใหญ่ แขวงเมืองปทุมธานี ไปออกแม่น้ำนครนายก ขนาดคลองกว้าง 6 วา ลึก 6 สอก ยาว 1,400 เส้น เริ่มขุดตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2436 บริษัทก็ยังขุดคลองสายนี้ไม่เสร็จขุดไปได้เพียง 100 เส้นเศษ เท่านั้น บริษัทได้ขอเลื่อนเวลาแล้วเสร็จออกไปจากปี พ.ศ. 2435 เป็นปี พ.ศ. 2440 และขอขยายเขตคลองจากขนาดกว้าง 6 วา ลึก 6 สอก เป็นกว้าง 8 วา ลึก 5 สอก และขุดเสร็จในปี พ.ศ. 2440 นับได้ว่าเป็นคลองสายใหญ่ที่สุดในสมัยนั้น โกฮับเริ่มขายก๊วยเตี้ยวเรือเมื่อเขาอายุได้ 30 ปี ในราวปี พ.ศ. 2455 โดยใช้เรือสำปั้นพายไปตามคลองรังสิตและคลองซอยต่าง ๆ ตั้งแต่เช้า พอถึงเวลาเที่ยงวัน โกฮับจะใส่หมวกก๊วยเตี้ยวเรือมาจอดขายบริเวณปากคลองสว่าง (ที่เรียกว่า คลองสว่าง เพราะเรือขุดใช้สว่างขนาดใหญ่ไซดึนให้เป็นคลอง) ใต้ถนนสะพานแก้วนิมิต หรือที่ชาวบ้านนิยมเรียกกันติดปากว่าสะพานแก้วในปัจจุบัน เนื่องจากคนงานอยู่เรือขุดคลองชลประทานรังสิตหยุดพักเที่ยงจะมาซื้อกินกัน

ความโด่งดังของก๊วยเตี้ยวเรือน้ำตกโกฮับ ถึงกับทำให้ชาวคอนเมืองฝั่งกรุงเทพมหานคร ชักชวนกันมากินทุกวัน คลองรังสิตในสมัยนั้นบ้านเรือนปลูกอยู่ห่างกันไม่หนาแน่นเหมือนเดี๋ยวนี้ น้ำในคลองใสสะอาดมองเห็นตัวปลาแวกว่ายกินเศษอาหาร พงศ์สุข นันทพัฒน์ปรีชา (2554) กล่าวว่า “...สมัยมาบรรจุครูอยู่ที่รังสิตใหม่ ๆ ก็ใช้น้ำคลองบริโภก โดยการแกว่งสารส้มและนำมาต้มกินเนื่องจากสมัยนั้นยังไม่มีประปา บริเวณคลองรังสิต ไม่มีต้นหญ้า ไม่มีฝักคบบขวา มองดูโล่งเตียนไม่มีอะไรกั้นหรือปิดบังเป็นทิวทัศน์ที่สะอาดและสวยงามมาก...” ในช่วงที่โกฮับขายก๊วยเตี้ยวเรืออยู่นั้น ก็มีคนหันมาขายก๊วยเตี้ยวเรือกันมากขึ้น เช่น โกเหลียง โกสุข โกดี ฯลฯ ซึ่งโกฮับมีสูตร

เคล็ดลึกลับง่าย ๆ ของก๋วยเตี๋ยวน้ำตก คือการต้มน้ำเป็นชั้นเล็ก ๆ แล้วกองวางไว้บนตะแกรงทับ ด้วยก้อนน้ำแข็ง ใต้ตะแกรงมีภาชนะรองรับเลือดที่ถูกละลายมากับน้ำแข็ง นำมาทำเป็นก๋วยเตี๋ยว น้ำตกเพิ่มรสชาติของความอร่อยในการรับประทาน จึงเป็นที่มาของคำว่า “น้ำตก” ซึ่งในปัจจุบัน เกือบจะไม่มีให้เห็นวิธีการทำดังกล่าว โกฮับเลิกขายก๋วยเตี๋ยวเรือเมื่ออายุได้ 67 ปี ตรงกับปี พ.ศ. 2494 (เทศบาลนครรังสิต, 2554 อ้างถึง เดชา กลิ่นกุสุม: การสัมภาษณ์ ไซโย เขียวนนท์, ปราชญ์และผู้อาวุโสท้องถิ่น)

เดชา กลิ่นกุสุม (2552) กล่าวถึง เอ็ง บุญนำมากุล ผู้อาวุโสท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บริเวณ ตลาดคลองหนึ่ง เล่าถึงโกฮับว่า “ขายก๋วยเตี๋ยวตรงบริเวณใต้สะพานแก้วนิมิตสะพานเดิมที่มีครุฑ และมีคำว่าแก้วนิมิตอยู่ข้างใต้ สมัยก่อนก๋วยเตี๋ยวโกฮับชามละ 50 สตางค์ ถึง 1 บาท เมื่อสมัยก่อน ตอนนั้นอายุ 7 ขวบ เดินกลับจาก โรงเรียนศิริจະเวะกินเหลือเงินมา 50 สตางค์ก็กินได้ เด็ก ๆ จะขาย ชามละ 50 สตางค์ ผู้ใหญ่จะขาย 1 บาท โดยโกฮับจะขายคนเดียว บ้านอยู่บริเวณประตูระบายน้ำ สมัยก่อนตรงที่โกฮับขายก๋วยเตี๋ยว มีเรือขายก๋วยเตี๋ยว 5 ลำ คือ โกฮับขายก๋วยเตี๋ยวเนื้อ ตาแป๊ะขุนเกา (ร้านอร่อยเด็ดในปัจจุบัน) ขายก๋วยเตี๋ยวหมู แจ็กหัวทุ่และแจ็กโอจิวขายชามละบาท มีโกฮับลำเดียว ที่ขายก๋วยเตี๋ยวเนื้อ และมีเรือขายกาแฟอีก 1 ลำ หัวเรือแกมีโองเล็ก ๆ เป็นโองคินใส่น้ำไว้ให้คนกิน มีกระบวยยาว ๆ ไว้ให้คนตักกิน ตอนที่ขงงานอยู่ก็มากินกันเต็ม ไม่มีโต๊ะเก้าอี้ นั่ง มีแต่เก้าอี้ตัว เล็ก ๆ ตอนหลังโกฮับย้ายไปขายก๋วยเตี๋ยวที่ดอนเมืองเพราะทหารมารับโกฮับไปขายก๋วยเตี๋ยวที่นั่น เลยมีชื่อเสียงโด่งดังขึ้นมา...” ซึ่งในเรื่องเล่าของ เอ็ง บุญนำมากุล ส่วนที่ว่ามีทหารเอารถมายกเรือโก ฮับ ไปขายในงานของทหารอากาศที่ดอนเมืองก็สอดคล้องกับคำบอกเล่าของโกบ้อ หรือ จรงค์ รัชัญญาญ เจ้าของร้านรัชัญญมิตร ขายเครื่องสังฆภัณฑ์ ที่ตลาดรังสิต และข้อมูลจากคำบอกเล่าของ นันทา ทราษแก้ว ผู้อาวุโสในท้องถิ่น ซึ่งเคยเป็นผู้ช่วยโกฮับขายก๋วยเตี๋ยวที่ตึกตรงสะพานใหม่ “... โกฮับมีลูกชาย 1 คน ชื่อ เสง และลูกสาวอีก 1 คน ...ตอนอยู่ที่รังสิตไม่ได้ช่วยขายจะมีเพื่อนชื่อ “ยี” บ้านอยู่คลอง 7 ที่ช่วย โกฮับขาย แต่ตอนนี้แต่งงานและไปอยู่ จังหวัดอุบลราชธานี และมีคนชื่อ “ต๋อ๊ก” เป็นญาติของฉันแต่ไปอยู่พิษณุโลกแล้ว ตอนนั้นที่ฉันไปอยู่กับโกฮับอายุประมาณ 13 – 14 ปี พอเขาจะเอาตึกคืน โกฮับกลับมารังสิต ก็ไม่ได้มาช่วยเพราะเตี้ยไม่ยอมให้ช่วย...” จากคำบอกเล่า ของผู้เฒ่าผู้แก่ในท้องถิ่นพบว่า “โกฮับ” นั้นเป็นร้านก๋วยเตี๋ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และเป็นก๋วยเตี๋ยวเรือยุคแรก ๆ ที่อยู่ในคลองรังสิตประยูรศักดิ์

นอกจากนี้ เดชา กลิ่นกุสุม (อ้างแล้ว) ยังได้กล่าวว่า “ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิตแบ่งออกเป็น 3 ยุคคือ ยุคแรก พายเรือสำปั้นขายตามคลองรังสิต และคลองแยกเช่นคลองหนึ่ง คลองสอง และคลอง สาม ฯลฯ โดยโกฮับในเวลากลางวันก็จะมาขายบริเวณใต้ถนนสะพานแล้ว ปากคลองสว่าง ริมถนน พหลโยธิน ยุคที่สอง เริ่มตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2501 ยกเรือขึ้นบก แต่นั่งขายอยู่ในเรือตามเพิงหน้า

ร้านค้า ซึ่งก็ยังใช้เรือสำปั้นและอุปกรณ์เดิม ๆ ซึ่งจะพบเห็นในตลาดรังสิต ริมถนนพหลโยธิน และบริเวณตลาดเขียร์รังสิต ตรงสะพาน 3 ปัจจุบันสะพานไม่มีแล้ว มีจำนวนหลายเจ้าด้วยกันโดยนำเอาชื่อของโกฮับมาโฆษณา ยุคที่สาม คือยุคปัจจุบัน ราว พ.ศ.2537 ขายในแพ หรือใช้เรือต่อขนาดใหญ่ (เรือเอี่ยมจุ่น) จอดลอยลำในคลองรังสิต ทอดสะพานให้คนเดินจากกริมคลองเข้าไปในเรือ...”

ผลการศึกษาคคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมของชาวรังสิตที่ถ่ายทอดไว้ ณ แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต ทำให้ทราบว่ามรดกทางวัฒนธรรมของชาวรังสิตมีคุณค่าและความสำคัญยิ่ง มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นสิ่งที่สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต โดยวัตถุประสงค์ที่จะให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิตดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่จะช่วยกันอนุรักษ์สืบทอดต่อไป โดยคุณค่าและความสำคัญสามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้

คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (History and Cultural Value) “ทุ่งหลวง” หรือ “ทุ่งรังสิต” มีประวัติศาสตร์มายาวนานที่บอกเล่าถึงประวัติศาสตร์การสร้างเมือง การเมืองและการปกครอง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคมและวัฒนธรรมที่กาลเวลาทำให้เปลี่ยนแปลงไป ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของคนพื้นถิ่น การอพยพโยกย้ายถิ่น การประกอบอาชีพ สภาพสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาการ โดยมีหลักฐานทางเอกสารที่ได้มีการบันทึกไว้ ทำให้ทราบความเป็นมาของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ บรรพบุรุษ จุดกำเนิดของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวรังสิตดั้งเดิม และวิถีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถถ่ายทอดมายังคนรุ่นหลังให้ได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้

คุณค่าทางด้านวิชาการ (Informational Value) เรื่องราวของ “ทุ่งหลวง” หรือ “ทุ่งรังสิต” มีความสำคัญทางด้านการใช้อ้างอิงทางวิชาการ การเรียนรู้วิจัยและวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและผลที่สืบเนื่องตามมาในปัจจุบัน เช่น การพัฒนาที่ดินและผลกระทบทางสังคม ในการสร้างคลองรังสิต เป็นต้น

คุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Value) ในมุมมองของคนในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ นั้น จะมีมาตรวัดและกำหนดคุณค่าของความสวยงามแตกต่างกันออกไป ทั้งคุณค่าทางรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งคุณค่าที่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรม เป็นคุณค่าความงามที่สามารถประเมินได้ ด้วยความรู้สึก ความชื่นชอบประทับใจในสิ่งที่มองเห็นเบื้องหน้าบันดาลให้เกิดความรู้สึกจรโลง

ใจ ทักษะนิภาพของสายน้ำคลองประวัติศาสตร์ที่ทอดตัวยาวไกลไหลเอื่อยต้องแสงตะวันระยิบระยับ ภาพวิถีชีวิตคนพื้นถิ่นกับการทำมาหากิน ภาพประตุน้ำจุพาลงกรณ์สิ่งสร้างทางประวัติศาสตร์ตั้งสงบนิ่งกลางสายน้ำสะท้อนความรู้สึกรำลึกเหตุการณ์ย้อนอดีต ทำให้เกิดความรู้สึกจรโลงใจ ส่วนรูปแบบนามธรรม คือ การแสดงออกแห่งความเชื่อและเลื่อมใสศรัทธาทั้งในทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม

คุณค่าด้านเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (Rarity and Uniqueness Value) นครรังสิต มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านอาหารที่ขึ้นชื่อ คือ ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิตที่เป็นที่เลื่องลือเล่าขาน และมีการถ่ายทอดมายังลูกหลานให้สืบสานเพื่อการทำมาหากินและสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นเป็นที่รู้จักอยากเข้ามาชิมลิ้มลองสูตรเด็ดดั้งเดิมที่เป็นมรดกตกทอด รวมถึงเรื่องราวสมันพันธุ์หายากที่หมดไปจากผืนแผ่นดินเมืองไทยนานแล้ว ที่แต่ก่อนเคยอาศัยชุกชุมมีแต่ที่รังสิตถิ่นนี้

คุณค่าทางด้านสังคม (Social Value) นครรังสิต มีคลองสายน้ำประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมทางด้านประเพณี สังคม และวัฒนธรรม มีโบราณสถานด้านศาสนาที่เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นสถานที่ใช้ทำกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนเสมอมา รวมถึงการได้มีส่วนร่วมของชุมชนในการบูรณะปฏิสังขรณ์ร่วมกันดูแลรักษาสืบเนื่องมายาวนาน เป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาสามัคคีมีการใช้สอยทำกิจกรรมตามวาระประเพณีอันดีงาม เชื่อมโยงจากอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างกลมกลืน

คุณค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์ (Economic Value) คุณค่าในทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรวัฒนธรรม ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนในปัจจุบันได้ การที่นำเอาเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งมีคุณค่าในรูปแบบนามธรรม มาผนวกผสมผสานกับคุณค่าทางรูปธรรมของสายน้ำคลองประวัติศาสตร์ สร้างเรื่องราวให้เกิดความน่าสนใจ พื้นฟูให้เกิดมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อชุมชน ทำให้เกิดศักยภาพในอันที่จะส่งเสริมคุณค่าด้านเศรษฐกิจชุมชน จึงเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ก่อประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชนในท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวยังพื้นที่ เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ กระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น และกิจการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ปัจจุบันสิ่งบ่งบอกถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังคงปรากฏให้เห็นในด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่รังสิต อาทิ มรดกวัฒนธรรมเดิมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritages) คือ สิ่งปลูกสร้างเพื่อประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ คลองรังสิตประยูรศักดิ์ ประตุน้ำจุพาลงกรณ์ เมืองธัญบุรี ศาสนสถาน ได้แก่ วัดเขียนเขต วัดแสงสรรค์ วัดมูลจินดาราม วัดคลองหนึ่ง (แก้วนิมิตร) และวัดจันทรสุนทร สิ่งปลูกสร้างจากศรัทธาความเชื่อ ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเสือเมืองใหม่รังสิต ศาลเจ้าพ่อแห่งเจีย (ได้เสียหูกโจ้ว) ศาลเจ้าไต่สงกง ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่คลองรังสิต ศาลหลักเมืองรังสิต และศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่

ศูนย์การสร้างสรรค์ เป็นต้น มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritages) ได้แก่ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแข่งเรือพายพื้นบ้าน การแข่งเรือยาว ประเพณี ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต งานประเพณีสงกรานต์ งานทำบุญตักบาตรปีใหม่ งานประเพณีลอยกระทง งานเทศกาลถือศีลกินเจ งานเทศกาลทำบุญเทศกาลจาด งานเทศกาลตรุษจีน และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น โครงการอุปสมบทหมู่ตามฤดูกาล โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน งานทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น พิธีกรรมอื่น ๆ เช่น งานรำลึกการสร้างเมืองชัยบุรี งานรำลึกการสร้างประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ เป็นต้น และสิ่งทีสร้างขึ้นใหม่เพื่อการฟื้นฟูอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (New Building to Preserve Cultural Heritages) ได้แก่ ตลาดน้ำนครรังสิต ประติมากรรมจับกัง-กุลี่จีน ประติมากรรมสมัน ประติมากรรมโกฮับ เป็นต้น

นอกจากสิ่งปลูกสร้างเพื่อประโยชน์ใช้สอย คือ คลองรังสิตประยูรศักดิ์ และ ประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ แล้ว ผู้วิจัยขอเสนออ้างอิงถึงสิ่งบ่งบอกมรดกวัฒนธรรมที่ยังคงปรากฏให้เห็นและมีอิทธิพลต่อพื้นที่รังสิตที่เด่น ๆ เพื่อเป็นการเสริมน้ำหนักคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมนครรังสิต ยกให้เห็นเป็นตัวอย่างและหลักฐานแต่พอสังเขปในแต่ละด้าน ดังนี้

กลุ่มมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritages) คือ 1) ศาสนสถาน และ 2) สิ่งปลูกสร้างจากศรัทธาความเชื่อ

1. ศาสนสถาน

1.1 วัดแสงสวรรค์

วัดแสงสวรรค์ หรือชื่อเดิมวัดแสงสวรรค์ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2430 ตำบลคลองสอง อำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 15 เดือนมีนาคม รัตนโกสินทร์ศก 127 ผู้ที่ริเริ่มทำการก่อสร้าง คือ ท่านพระยาศรีสรราชกับท่านแสงสรวราช เพราะเห็นว่าประชาชนในท้องที่นี้ไม่มีวัดที่จะบำเพ็ญกุศล ที่มีที่อยู่ห่างไกลมาก จึงได้ทำการก่อสร้างเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศล และประกอบศาสนกิจตามสมควรแก่อัธยาศัย

ภาพที่ 4.1 ซุ้มประตูทางเข้าวัดแสงสรรค์ และ อุโบสถวัดแสงสรรค์ ภาพจาก: คู่มือท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต

1.2 วัดเขียนเขต

วัดเขียนเขต ตั้งอยู่ริม ถ.รังสิต-นครนายก คลอง 3 เลขที่ 43 หมู่ 2 ต.บึงยี่โก อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี โดยวัดเขียนเขต สร้างขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2439 โดยมีหม่อมเขียน หม่อมในพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสาย สนธิวงศ์ เป็นผู้มอบที่ดิน แต่เดิมชื่อ วัดสาทิเขตคาราม ต่อมาเมื่อในปี พ.ศ. 2460 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เสด็จตรวจราชการคณะสงฆ์ภาคนี้ ทรงเปลี่ยนนามวัดให้ใหม่ว่า “ วัดเขียนเขต ” ก่อนปี พ.ศ. 2475 ทางเมืองธัญบุรี ได้ใช้โบสถ์วัดนี้ระกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม อุโบสถสร้างด้วยคอนกรีต ผนังก่ออิฐถือปูน เครื่องบนตัวไม้จริง หลังคาซ้อนกัน 3 ชั้น มุงกระเบื้องดินเผา ซ่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ปิดกระฉก จั่วด้านหน้าเปิด ประดับลวดลายปูนปั้น ฝาเพดานเป็น ไม้ตะแบก

ภาพที่ 4.2 อุโบสถวัดเขียนเขต ภาพจาก: <http://www.buengyitho.go.th/%E0%B8%A8%E0%B8%>

เป็นวัดเก่าแก่ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2439 ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 โดยหม่อมเขียนในพระบรมวงศ์
 เชอพระองค์เจ้าสาย สนิทวงศ์ เป็นผู้มอบที่ดินให้สร้างวัด และมีหลวงพ่อดำ เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก
 หม่อมเขียนพร้อมด้วยเครือญาติและประชาชนในท้องถิ่นได้ช่วยกันก่อสร้าง และทำนุบำรุง
 ปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นศาสนสมบัติในพระพุทธศาสนาได้มีนามเดิมว่า "วัดสาสี่เขตดาราม" เมื่อหลวง
 พ่อดำมรณภาพแล้ว พันตรีหม่อมราชวงศ์สุวพรรณ สนิทวงศ์ และพลเอกพระยาวงศานุประพันธ์ ซึ่ง
 เป็นบุตรชายหม่อมเขียน ได้ขอให้หลวงพ่อดำ ซึ่งจำพรรษาอยู่ที่วัดเทียนถวายเป็นเจ้าอาวาส
 ปทุมธานี มาเป็นเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2472 หลวงพ่อดำได้รับพระราชทาน
 สมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตร ตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดชัยบุรี มีพระราชทินนามว่า "พระครู
 ัญญาเขตเขมากร บวรสมณาจารย์ สังฆวาหะ" (เทศบาลเมืองบึงยี่โถ, 2554)

1.3 วัดมูลจินดาราม

วัดมูลจินดาราม ตั้งอยู่ริมคลองรังสิตประยูรศักดิ์ บริเวณคลองห้า สร้างเมื่อ พ.ศ. 2430
 โดยพระปฏิบัติราชประสงค์ (ชื่อเดิม มูลเลอร์ ชาวออสเตรีย ทำงานบริษัทบิกิริม ควบคุมการ
 บริหารงานบริษัทขุดคลองรังสิต สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ด้วยเห็นว่าชุมชน
 ยังไม่มีวัดเป็นศูนย์กลางปฏิบัติธรรม ปี พ.ศ. 2445 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 เสด็จทรงเปิดศาลากลางเมืองชัยบุรี พระปฏิบัติราชประสงค์ได้จัดงานผูกพัทธสีมา และกราบ
 บังคมทูลเชิญพระองค์เสด็จพระราชดำเนินตัดลูกนิมิต พระราชทานนามว่า "วัดมูลจินดาราม" โดยมี
 พระราชประสงค์ให้ตรงกับชื่อเดิมของพระปฏิบัติราชประสงค์และภรรยา ปัจจุบันบริเวณคลองหน้า
 วัดมีปลาชุกชุกขนาดใหญ่จำนวนมาก แต่ละวันมีนักท่องเที่ยวมาให้อาหารปลาอยู่เสมอ
 นอกเหนือจากการมาทำบุญไหว้พระ (คู่มือท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต, 2558)

ภาพที่ 4.3 พระพุทธรูปองค์ใหญ่ประทับยืนภายในวัด และประตูทางเข้าวัดมูลจินดาราม ภาพจาก :
 คู่มือท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต

2. สิ่งปลูกสร้างจากศรัทธาความเชื่อ

2.1 ศาลเจ้าพ่อแห่งเจีย (ไต้เซี่ยหุกโจ้ว)

ประวัติความเป็นมา ศาลเจ้าพ่อแห่งเจีย (ไต้เซี่ยหุกโจ้ว) ตั้งอยู่ ณ ถนนเลียบคลองรังสิต ต.ประชาธิปัตย์ อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี มีการเล่าขานถึงตำนาน และความเชื่อของผู้คนย้อนไปประมาณเมื่อ 100 กว่าปีที่แล้ว มีอาแปะแก่ ๆ ชาวจีนคนหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่บนเรือกำปั่น ได้เป็นผู้ที่พบเห็นรูปปั้นเจ้าพ่อแห่งเจียนี้ มีลักษณะความสูงประมาณ 5-6 นิ้ว อยู่ในทำยื่นกระบอง ลอยน้ำขึ้นมาที่ด้านหน้าตลาดปากคลองหนึ่งเก่า (ซึ่งปัจจุบันคือที่ตั้งศาลเจ้าคลองหนึ่ง) โดยแต่เดิมบริเวณดังกล่าวเป็นที่อยู่อาศัยบรรดาของพ่อค้าชาวไทยเชื้อสายจีน ที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนที่อพยพที่มาตั้งหลักปักฐานทำมาหากินอยู่ ณ เมืองรังสิตแห่งนี้ ด้วยการประกอบอาชีพต่าง ๆ อาทิ ร้านกาแฟโบราณ เรือน้ำมัน ร้านขายของโช้วห่วย ร้านขายทอง โรงงานน้ำปลา โรงงานขนมปัง โรงงานไม้ขีด โรงงานปลาหนึ่ง ฯลฯ ซึ่งถือได้ว่าบริเวณศาลเจ้าคลองหนึ่งแห่งนี้ ในสมัยก่อนจะอบอวนไปด้วยบรรยากาศของตลาดน้ำริมคลอง (คู่มือท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต, 2558)

ภาพที่ 4.4 บริเวณด้านหน้าศาลเจ้าพ่อแห่งเจีย (ไต้เซี่ยหุกโจ้ว) ภาพจาก: คู่มือท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต

2.2 ศาลเจ้าไต้ซงกง

ภาพที่ 4.5 ศาลเจ้าไต้ซงกง ภายในศาลมืองค์ไต้ซงกง (หลวงปู่ไต้ซงกง) และหลวงพ่อโสธรประดิษฐานอยู่ ภาพจาก: คู่มือท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต

ศาลเจ้าไต้ซ่งกง เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 50 ปี เดิมอยู่แถวตลาดล่าง ย้ายมาอยู่ที่หลังตลาดสุชาติ (ตลาดใน) ดิถีริมคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ได้ 40 ปี ตอนนั้นเป็นสมาคมประชาธิปไตย ให้ความช่วยเหลือบริจาค โลงศพ หรือคนในพื้นที่ที่ต้องการใช้พื้นที่จัดงานศพ เทศกาลกินเจ ช่วยเหลือผู้ประสบภัย มีคณะกรรมการ 99 ท่าน วาระละ 4 ปี แล้วจะทำการเลือกตั้งใหม่การสร้างมูลนิธิฯ ได้เงินจากพ่อค้า แม่ค้า และชาวบ้านในจังหวัดปทุมธานีร่วมกันทำบุญ ซึ่งส่วนมากจะเป็นชุมชนในย่านรังสิต มีงานประเพณีทั้งกระจาด (ซีโกว) มีแจกทาน ข้าวสารอาหารแห้งในวันที่ 20 - 22 สิงหาคม ของทุกปี ตามประเพณีของคนจีนจะเป็นวันที่ 3 เดือน 7 มูลนิธิจะจัดงานทั้งกระจาด ซึ่งเชื่อกันว่ายมโลกจะเปิดประตูให้ผีไม่มีญาติมาหากินในเดือน 7 ทั้งเดือน มีคนทรงดูฤกษ์ โดยจัดทำเป็นประเพณีทุกปี (คู่มือท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต, 2558)

2.3 ศาลหลักเมืองรังสิต

สืบเนื่องจากการสร้างศาลหลักเมืองจังหวัดปทุมธานี โดยนายสุธี โอบอ้อม ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี (ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2519 - 30 กันยายน พ.ศ. 2521) เห็นว่า ควรจะสร้างศาลหลักเมืองไว้ให้มั่นคง เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวปทุมธานี พร้อมทั้งให้เกิดความรักสามัคคีกันให้มากยิ่งขึ้น ทั้งยังนำความสงบสุข ร่มเย็น มาสู่เมืองด้วยความดำรินี้จึงเห็นพ้องต้องกันระหว่างข้าราชการ พ่อค้าแม่ค้า และประชาชน ได้ร่วมกันสละทรัพย์คนละเล็กคนละน้อย ดำเนินการสร้างศาลหลักเมืองขึ้น โดยกรมศิลปากรได้เป็นผู้ออกแบบประดิษฐ์ตัวเสาศาลหลักเมือง ซึ่งทำด้วยไม้ชัยพฤกษ์ที่ทางกรมป่าไม้ได้นำมาจากสวนป่าลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มอบให้ดำเนินการสร้างศาลหลักเมืองปทุมธานี เริ่มทำพิธีเสเดาะพื้นที่ที่จะสร้างศาลหลักเมือง เพื่อความสวัสดิมงคลเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2519 วางศิลาฤกษ์หลักเมืองปทุมธานี วันจันทร์ที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2500 ตรงกับเวลา 15.00 น. เดือนขึ้น 14 ค่ำ ปีมะโรง

กรมศิลปากรออกแบบประดิษฐ์ตัวเสาหลักเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้นำเข้าพระตำหนักสวนจิตรลดา เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชการที่ 9) ทรงเจิมเมื่อวันศุกร์ที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2521 เวลาฤกษ์ 08.29 น. และในคืนนี้เวลาประมาณ 5 ทุ่ม ได้เกิดจันทรคราสจับครึ่งดวงเป็นที่อัศจรรย์ พิธียกเสาหลักเมืองปทุมธานี วันพุธที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2521 ศาลหลักเมืองปทุมธานีจึงตั้งเด่นเป็นสง่า อยู่หน้าศาลากลางจังหวัดปทุมธานี

ไม้ชัยพฤกษ์จากสวนป่าลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นไม้มงคลอย่างยิ่ง ได้รับการคัดเลือกสายพันธุ์อย่างดี ลำต้นใหญ่ เมื่อกรมศิลปากรออกแบบประดิษฐ์ตัวเสาหลักเมืองปทุมธานีแล้ว ยังมีส่วนเหลือของลำต้นที่สวยงามของไม้ชัยพฤกษ์ คณะกรรมการดำเนินงานจึงดำริจัดสร้างเสาหลักเมืองอีกสี่มุมเมือง

มุมเมืองด้านทิศตะวันออก คือ ชาญบุรี เสาหลักเมืองตั้งอยู่ที่ศูนย์การค้าตลาดรังสิต ใช้ชื่อว่า ศาลหลักเมืองรังสิต ชาวรังสิตมีความเชื่อว่า การได้รับเสาหลักเมืองมาสร้างไว้ที่ศูนย์การค้าตลาดรังสิตนั้น เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างให้เกิดความรัก สามัคคี นำความสงบสุขร่มเย็นมาสู่เมืองรังสิต (คู่มือท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต, 2558)

ภาพที่ 4.6 ศาลหลักเมืองรังสิต ภาพจาก: คู่มือท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต

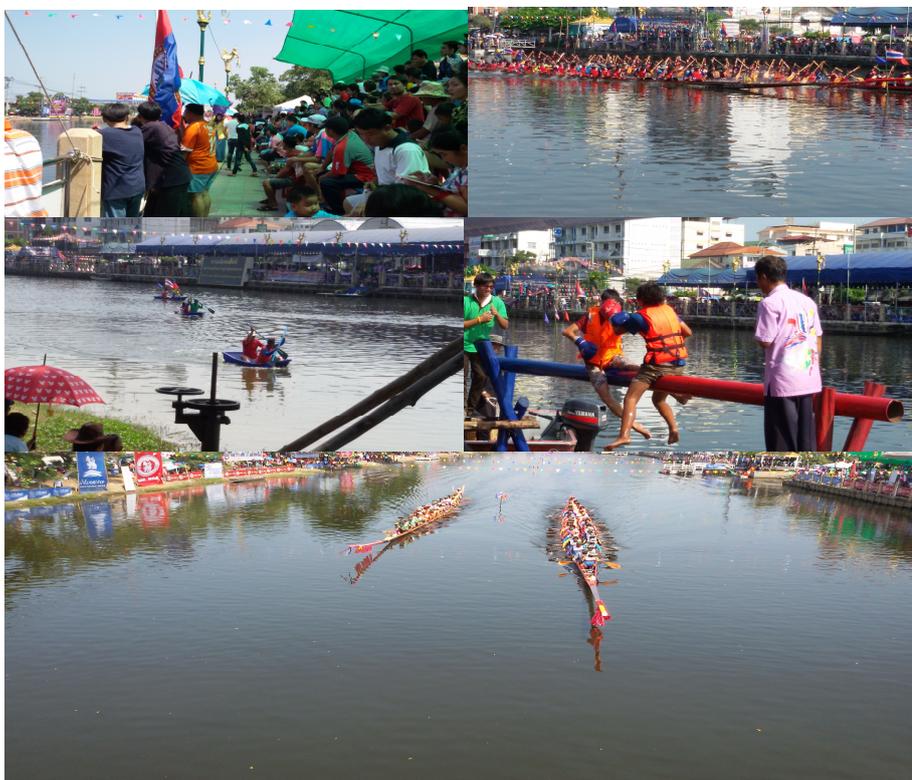
กลุ่มมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritages)

1. เทศกาลงานประเพณี
2. วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. พิธีกรรมทางศาสนา และ พิธีกรรมอื่น ๆ

1. เทศกาลงานประเพณี

1.1 งานแข่งเรือพายประเพณี โดยงานแข่งขันเรือพายประเพณีของเทศบาลนครรังสิต ได้จัดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2543 ซึ่งในสมัยนั้น เดิมยังเป็นเทศบาลตำบลประชาธิปไตย โดย นายเดชา กลิ่นกุสม (อดีตนายกเทศมนตรี) ได้ตระหนักถึงการแข่งขันเรือพายชนสัมพันธ์ (ที่ทำจากโลหะสแตนเลส) ควรที่จะอนุรักษ์ไว้ให้เป็นประเพณีท้องถิ่นของจังหวัด โดยชาวบ้านแถบอำเภอหนองเสือ มี “คุณอักษร น้อยสว่าง” ซึ่งเป็นเกษตรกรชาวสวนส้ม ได้ร่วมกับชาวบ้านนำเรือชนสัมพันธ์ออกมาแข่งขันในช่วงฤดูน้ำหลาก หรือในช่วงเทศกาลออกพรรษา เพื่อสร้างความรัก ความสามัคคีและความสมานฉันท์ในหมู่ชาวบ้านด้วยกัน จนเป็นที่แพร่หลายไปยังทุกอำเภอและบริเวณใกล้เคียง เทศบาลนครรังสิต จึงได้เริ่มจัดการแข่งขันเรือพายชนสัมพันธ์ โดยได้รับความร่วมมือจากชมรมเรือพายชนสัมพันธ์อำเภอหนองเสือ เข้ามาช่วยดำเนินการแข่งขัน ในปี พ.ศ. 2543 และตั้งแต่นั้นเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2547 เทศบาลนครรังสิตจึงได้จัดให้มีการแข่งขันเรือยาวเพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่ง และในปี พ.ศ.

2547 เทศบาลนครรังสิตได้ขอพระราชทานถ้วยรางวัล จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มอบให้กับผู้ชนะเลิศในการแข่งขันเรือยาว และเรือพายสแตนเลส (เรือชนส้ม)

ภาพที่ 4.7 บรรยากาศงานแข่งเรือพายประเพณี เทศบาลนครรังสิต ถ่ายภาพโดย: วิบูลย์ศักดิ์ พิภูล ถ่ายเมื่อ 25 ตุลาคม 2558

1.2 งานประเพณีลอยกระทง โดยเทศบาลลอยกระทง ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี เป็นประเพณีเก่าแก่ของไทยที่มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย เพื่อเป็นการสักการะรอยพระพุทธรบาทที่แม่น้ำนัมมทานที ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหนึ่งอยู่ในแคว้นทักขิณาของประเทศอินเดีย ซึ่ง ปัจจุบัน เรียกว่าแม่น้ำนเรพุททา สำหรับประเทศไทยประเพณีลอยกระทงได้กำหนดจัดทุกพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ติดกับแม่น้ำ ลำคลอง หรือ แหล่งน้ำต่าง ๆ

เทศบาลนครรังสิตมีการสืบทอดประเพณี โดยจัดกิจกรรมงานประเพณีลอยกระทงทุกปี เพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงานของไทย มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าเข้าร่วมงานกิจกรรมและประสบความสำเร็จทุก ๆ ปี จะมีประชาชนร่วมงานเป็นจำนวนมาก โดยเทศบาลนครรังสิตได้จัดให้มีการแสดงมหรสพบนเวที การประกวดหนูน้อย

นพมาศ การประกวดนางนพมาศ การประกวดกระทงประเภทต่าง ๆ การแสดงรำวงย้อนยุค เพื่อเป็นการอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านที่มีมาแต่ดั้งเดิม

ภาพที่ 4.8 งานลอยกระทงสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีของชาวรังสิต ภาพจาก:
<http://www.rangsit.org/linkrangsit.php>

ภาพที่ 4.9 งานประเพณี และพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ ของชาวรังสิต ภาพจาก:
<http://www.rangsit.org/linkrangsit.php>

มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritages) ได้แก่ วัฒนธรรมจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแข่งเรือพายพื้นบ้าน การแข่งเรือยาวประเพณี ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต งานประเพณีสงกรานต์ งานทำบุญตักบาตรปีใหม่ งานประเพณีลอยกระทง งานเทศกาลถือศีลกินเจ งานเทศกาลทำบุญเทกระจาด งานเทศกาลตรุษจีน และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น โครงการอุปสมบทหมู่ตามฤดูกาล โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน งานทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น พิธีกรรมอื่น ๆ เช่น งานรำลึกการสร้างเมืองชัยบุรี งานรำลึกการสร้างประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ เป็นต้น และ กลุ่มสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่เพื่อการฟื้นฟูอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (New Building to Preserve Cultural Heritages) ได้แก่ ตลาดน้ำนครรังสิต ประติมากรรมแรงงานขุดคลอง (กุลีจีน) ประติมากรรมสมัน และ ประติมากรรมโกฮับ

ประติมากรรมแรงงานขุดคลอง (กุลีจีน)

ผู้ริเริ่มโครงการ คือ นายเดชา กลิ่นกุสมุ อธิบดีนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองรังสิต ร่วมกับคณะผู้บริหารและข้าราชการตลอดจนนักวิชาการในท้องถิ่น ได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงได้เกิดแนวคิดที่จะจัดทำประติมากรรมทั้งรูปสัตว์และผู้คนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นมาแสดงให้กับสาธารณชนโดยมุ่งหวังให้เกิดการบูรณาการทั้งในด้านวิชาการ ด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาเมือง การสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ควบคู่กันไป จนกระทั่งเมืองรังสิตได้พัฒนาขึ้นเปลี่ยนเป็นนครเมืองรังสิต สำนักงานเทศบาลนครรังสิต โดยนายธีรวุฒิ กลิ่นกุสมุ นายกเทศมนตรีคนปัจจุบัน (พ.ศ. 2558) ได้มีการสานต่อแนวคิดดังกล่าว และว่าจ้างให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีได้เข้ามาทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องประวัติการขุดคลอง โดยเฉพาะแรงงานชาวจีนที่เข้ามาหากินในสมัยนั้น ซึ่งกลายมาเป็นบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันก่อนที่จะเปลี่ยนพื้นที่ทุ่งและป่ามาเป็นชุมชนเมือง ได้จัดทำประติมากรรมกลางแจ้งแสดงแก่สาธารณะ เพื่อเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อย่างเมืองในต่างประเทศที่มีชื่อเสียงดำเนินการ และเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ของเมือง สำหรับคนรุ่นหลังได้เรียนรู้แหล่งที่อยู่ของชาวจีน หรือ ชาวไทย-จีน ชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานในปทุมธานีนั้น ได้มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยเข้าอยู่อาศัยบริเวณสามโคก ที่ตลาดบางเตย ตลาดบ้านกระแซง ชุมชนตลาดบ้านลาดบัว ที่ตลาดระแหงของอำเภอลาดหลุมแก้ว ที่ตลาดเจริญผลพัฒนา และตลาดศิริวัฒนาของอำเภอเมือง ที่ตลาดบางชันของอำเภอลองหลวง ที่ตลาดรังสิต และตลาดปากคลองเจ็ดของอำเภอธัญบุรี จึงเป็นที่มาของการจัดทำประติมากรรมแรงงานขุดคลอง (รังสิต) ในการบอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจด้านประวัติศาสตร์ เทศบาลนครรังสิตจึงได้สร้างประติมากรรมแรงงานขุดคลอง (กุลีจีน) ไว้บริเวณริมเขื่อนบริเวณ โคน้ำใหญ่ (เทศบาลนครรังสิต, 2558)

ภาพที่ 4.10 ประติมากรรมแรงงานชุดคลอง (กาลีจีน) ถ่ายภาพโดย: วิบูลย์ศักดิ์ พิภูล ถ่ายเมื่อ 31 ตุลาคม 2558

ประติมากรรม “สมัน”

สมัน เป็นกวางขนาดกลางที่สวยงามชนิดหนึ่งของโลก พบอยู่แต่เฉพาะในเมืองไทย แถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาเพียงแห่งเดียวเท่านั้น เป็นสัตว์ชนิดที่มีเขตแพร่กระจายจำกัด อยู่ในบริเวณที่ราบภาคกลางของประเทศเท่านั้น สมัยก่อนมี ชุกชุมมากในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณจังหวัดรอบกรุงเทพฯ เช่น นครนายก ปทุมธานี และปราจีนบุรี และแม้แต่บริเวณพื้นที่รอบนอกของกรุงเทพฯ เช่น บริเวณ พญาไท บางเขน แหว่งรังสิต ฯลฯ

ในการบอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจด้านประวัติศาสตร์ เทศบาลนครรังสิตจึงได้สร้างประติมากรรมสมัน 1 คู่ จำนวน 4 ตัว บริเวณทางลงสะพาน อบจ.ก่อนถึงหน้าโรงเรียนประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนและอนุชนรุ่นหลังได้ทราบว่า สมันเป็นสัตว์ที่เคยมีแหล่งที่อยู่อาศัยอยู่ในทุ่งรังสิตบริเวณใกล้เชิงจุดที่ตั้งประติมากรรมและสร้างขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมท่องเที่ยวเผยแพร่สืบสานเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้เกิดความยั่งยืนสืบไป (เทศบาลนครรังสิต, 2558)

ภาพที่ 4.11 ประติมากรรมสมัน ถ่ายภาพโดย: วิบูลย์ศักดิ์ พิกุล ถ่ายเมื่อ 31 ตุลาคม 2558

ประติมากรรมโกฮับ

เทศบาลนครรังสิต ได้สร้างประติมากรรม “โกฮับ” บริเวณสะพานแก้ว คลองรังสิต ประชวรศักดิ์ เพื่อสื่อความเป็นเอกลักษณ์ตำนานกัวยเดียวเรือรังสิตที่ขึ้นชื่อและโด่งดังของจังหวัดปทุมธานี เมื่อกว่า 60 ปีที่แล้ว โดยวัฒนธรรมการกิน และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (เทศบาลนครรังสิต, 2558)

ภาพที่ 4.12 ประติมากรรมโกฮับ ถ่ายภาพโดย: วิบูลย์ศักดิ์ พิกุล ถ่ายเมื่อ 31 ตุลาคม 2558

ผลการศึกษาดานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่วิจัย สามารถสรุปได้ ดังนี้ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยพบว่า ตลาดน้ำนครรังสิตตั้งอยู่ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี บริเวณริมคลองรังสิตประชวรศักดิ์คลอง 1 มีทัศนียภาพและบรรยากาศร่มรื่น และมีความเป็นธรรมชาติแบบไทย ๆ แพตลาดทรงไทยโดดเด่น มีทั้งหมด 11 แพ

เอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือชุมชนใหญ่ทางเข้ตลาคน้ำ อย่างไรก็ตาม พื้นที่บริเวณตลาคน้ำและภายในแต่ละแพมีขนาดเล็กและคับแคบ ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า มีศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลนักท่องเที่ยวประจำอยู่ที่แพตลาคน้ำแพที่ 1 และมีเจ้าหน้าที่งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำคอยให้ความช่วยเหลือประชาสัมพันธ์ตอบข้อซักถามของนักท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งการเดินทางเข้มายังตลาคน้ำนครรังสิต พบว่า มีความสะดวกและคล่องตัวดี สามารถเข้ามาได้หลายเส้นทาง สามารถเข้าถึงได้ทั้งรถยนต์ส่วนตัว มอเตอร์ไซด์รับจ้าง มีที่จอดรถด้านหน้าตลาคน้ำ ส่วนรถโดยสารประจำทางสาธารณะก็มีความสะดวกด้วยเช่นกัน มีป้ายรถเมล์อยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ พบว่า ตลาคน้ำนครรังสิตมีความโดดเด่น สถานที่ตั้งเลียบริมคลองรังสิตติดกับถนนใหญ่ การคมนาคมสะดวก มีวิถีชีวิตท้องถิ่น มีบริการนวดแผนไทยจากชมรมนวดแผนไทยโดยกลุ่มแม่บ้านเทศบาลนครรังสิต

ด้านด้านกิจกรรมที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวของตลาคน้ำนครรังสิตก็เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สร้างขึ้น มีการจัดการด้านราคาสินค้าภายในตลาคน้ำนครรังสิตโดยควบคุมไม่ให้มีราคาสูง ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว จากการสอบถามพบว่า มีการจัดกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนาขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ด้วยผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริม ดูแล อนุรักษ์วัฒนธรรม จารีตประเพณี อันติงามของท้องถิ่น และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า คือ ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นให้คงอยู่ เช่น การแข่งเรือพายพื้นบ้าน การแข่งเรือยาว กว๊ายเดี่ยวเรือรังสิต เป็นต้น

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการบริการเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ มีป้ายบอกทาง ป้ายแนะนำแพร้านค้าต่าง ๆ โชนประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว นิทรรศการเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินเปิดศาลาว่าการเมือง “ธัญญบุรี” ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประวัตติคลองรังสิตประยุรศักดิ์ วิถีชีวิตชาวคลองรังสิตในอดีต ประวัตติความเป็นมาของการสร้างประตุน้ำจุฬาลงกรณ์ ประวัตติความเป็นมาของก๊วยเดี่ยวเรือรังสิต และสัตว์น้ำหายากในคลองรังสิต โชนจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ก๊วยเดี่ยวและเรือก๊วยเดี่ยวจำลอง โชนสำหรับบริการขายอาหารและเครื่องดื่มนานาชนิด เช่น อาหารขึ้นชื่อของรังสิต คือ ก๊วยเดี่ยวเรือรังสิต สินค้าของกินพื้นเมือง และอื่น ๆ และจำหน่ายสินค้าโอท็อป (OTOP) โชนนวดไทยแผนโบราณ มีรถสุขของทางเทศบาลนครรังสิตจอดให้บริการฟรี ด้านการบริการด้านระบบรักษาความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ได้ติดตั้งกล้องที่วิ้งจรปิดไว้หลายจุดรวมถึงบริเวณตลาคน้ำ ที่นั่งพักผ่อนและให้อาหารปลาบนแพ ทุกแพอาหารมีการกำหนดราคาที่ชัดเจน ส่วนด้านคุณภาพอาหารมีการตรวจสอบความสะอาดและสุขอนามัยและการให้การอบรมจากเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของสำนัก

ปลัดเทศบาลเข้ามาให้ความรู้อยู่เสมอ ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว จากการสังเกตและสอบถามพบว่า มีการจัดการด้านการฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อม การแยกขยะของร้านผู้ประกอบการทุกแพ ห้ามการทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงคลอง มีการติดตั้งบ่อดักไขมันและบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่ออนุรักษ์คลองสวยน้ำใส และแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตอย่างต่อเนื่อง มีการตีป้ายณรงค์เป็นระยะ โดยผู้ประกอบการและชาวบ้านในบริเวณตลาดน้ำกล่าวว่าทางผู้บริหารมีโครงการด้านการอนุรักษ์คลองรังสิต การอบรมให้ความรู้เรื่องน้ำเสีย การบำบัดน้ำเสีย เรารักคลองรังสิต คนรังสิตรักกัน โดยมีการรณรงค์ให้ชาวบ้านและผู้ประกอบการร้านค้าภายในตลาดน้ำและเอกชนอื่น ๆ ภายในท้องที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ด้วย

ภาพที่ 4.13 สถานที่ตั้ง และบรรยากาศโดยรอบตลาดน้ำนครรังสิต ถ่ายภาพโดย: วิบูลย์ศักดิ์ พิกุล ถ่ายเมื่อ 3 ตุลาคม 2558

ภาพที่ 4.14 เส้นทางการเดินทางเข้าสู่ตลาดน้ำนครรังสิต ประตูใหญ่ ที่จอดรถด้านหน้า และรถสุขาเคลื่อนที่ ถ่ายภาพโดย: วิบูลย์ศักดิ์ พิกุล ถ่ายเมื่อ 3 ตุลาคม 2558

ภาพที่ 4.15 นิทรรศการแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และผู้จัดแสดงพันธุ์ปลาหายากคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ถ่ายภาพโดย: วิบูลย์ศักดิ์ พิภูฏ ถ่ายเมื่อ 3 ตุลาคม 25

ภาพที่ 4.16 ก๋วยเตี๋ยวเรือกะลา สินค้าชุมชนที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้ามาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต และกิจกรรมการให้อาหารปลา ถ่ายภาพโดย: วิบูลย์ศักดิ์ พิภูฏ ถ่ายเมื่อ 3 ตุลาคม 2558

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต

จากการศึกษาในส่วนนี้ พบว่า ตลาดน้ำนครรังสิตมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้ทราบปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม ดังนี้

ด้านประวัติศาสตร์ คือ ตลาดน้ำนครรังสิต เป็นตลาดน้ำแห่งแรกริมคลองรังสิตประยูรศักดิ์ที่สร้างขึ้นเพื่อต้องการฟื้นฟูอนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชาวรังสิตตลอดจนผู้สัญจรไปมาได้เรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยที่คลองรังสิตประยูรศักดิ์นั้นเป็นคลองที่มีความสำคัญเป็นสัญลักษณ์บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยของชาวรังสิต “คลองรังสิต” มีความสำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตผู้คนที่อยู่มาช้านาน จากบรรพบุรุษตกทอดถึงลูกหลาน ทั้งเพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตรกรรม คมนาคมขนส่ง ค้าขาย และเกี่ยวโยงถึงประเพณีวัฒนธรรม โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่าคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ของคลองรังสิตประยูรศักดิ์ เป็นปัจจัยหนึ่งในด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมที่เป็นทั้งรูปธรรม และ นามธรรม โดยมีแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตเป็นองค์ประกอบหลักในการเชื่อมโยงการถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์นั้น จะเห็นได้จากตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“สำหรับตลาดน้ำนครรังสิตนี่เป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้การดูแลและบริหารจัดการของเทศบาลนครรังสิตโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรังสิต...และร่วมอนุรักษ์เพื่อให้อยู่คู่กับชาวรังสิตและชาวไทยสืบไป...” (นายกเทศมนตรีนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“ปัจจุบันทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิตก็ยังมีอยู่ จากการที่เราฟื้นฟูขึ้นมา ซึ่งนอกจากสายน้ำประวัติศาสตร์คลองรังสิตประยูรศักดิ์กับประตุน้ำจุฬาลงกรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ยังคงมีอยู่ มองเห็น และสัมผัสได้...และมรดกทางวัฒนธรรมในลักษณะที่จับต้องไม่ได้” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...สิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่นี้นะ คิดว่าอันดับหนึ่งเลยก็จะเป็นคลองรังสิตซึ่งเป็นคลองประวัติศาสตร์ แล้วก็รสชาติอาหารที่อร่อยขึ้นชื่อของที่นี่แหละ แล้วก็บรรยากาศ...” (ผู้ประกอบการร้านค้า ก., สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“...สิ่งบ่งบอกถึงประวัติความเป็นมา... ประวัติคลองรังสิต ประวัติโกสับ ประติมากรรมสมัน แล้วก็กุฏิจีนที่เป็นแรงงานขุดคลองรังสิต ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว...” (ปราชญ์ท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...คลองรังสิตเป็นคลองที่สวยงาม สร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ปู่ย่าตายายก็ได้อาศัยน้ำจากคลองนี้ใช้กินใช้อาบมาหลายรุ่น เดียวนี้พอมีตลาดน้ำคนก็มาเที่ยว มากินถ้วยเต๋วเรือขึ้นชื่อ...” (ประชาชนในพื้นที่ ก., สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

ด้านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ สังคม และวัฒนธรรม คือ ภายในแพทรงไทยที่เรียงรายตลอดริมฝั่งคลองรังสิต แพที่ 1 และ 2 ถูกจัดให้เป็นโซนของแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินเปิดศาลาว่าการเมือง “ธัญญบุรี” ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ ประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี ประวัติความเป็นมาของถ้วยเต๋วเรือรังสิต ประวัติศาสตร์คลองรังสิตประยูรศักดิ์ รากเหง้าความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่น วิถีชีวิตชาวคลองรังสิตในอดีต และสัตว์น้ำหายากในคลองรังสิต โดยมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวประจำแพคอยผู้ให้ข้อมูลการท่องเที่ยว มีการฉายวิดีโอทัศน์ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของเทศบาลนครรังสิต แพที่ 3 จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ถ้วยเต๋วและเรือถ้วยเต๋วจำลอง ตลาดน้ำนครรังสิตจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ สังคม และวัฒนธรรม ของผู้คนสมัยก่อน ณ หุ่นรังสิต เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปศึกษา จะเห็นได้จากตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิมในอดีตที่ปัจจุบันหาไม่ได้ เช่น การสัญจรทำมาหากินทางน้ำ กิจกรรมศาสนาทางน้ำ กิจกรรมที่เกี่ยวกับสายน้ำลำคลองในอดีต...ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา...โดยใช้ตลาดน้ำนครรังสิตเป็นแหล่งถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้น...มีการปลูกฝังเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้กับเด็กเยาวชนได้เรียนรู้...โรงเรียนที่ตั้งกอดอยู่ในสังกัดของเทศบาลนครรังสิต ก็จะมีการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...บนแพ นอกจากมีภาพประวัติและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตคนท้องถิ่นในอดีต เป็นชาร์ทให้ดูแล้ว ยังมีเรื่องราวประวัติศาสตร์ของการสร้างคลอง...และโมเดลในเรื่องถ้วยเต๋ว ดึงดูดให้คนสนใจเข้ามาชม...” (อดีตปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...เราก็เอาตรงนี้มาเป็นจุดเด่น พยายามรักษาให้คงอยู่แบบนี้เพราะเป็นวิถีชีวิตที่มีมาแต่ดั้งเดิมของพื้นที่นี้ ทำตลาดน้ำให้เป็นที่ที่คนมาทานถ้วยเต๋ว มาเที่ยวมารำลึก มารู้จัก มาศึกษาตามแต่วัตถุประสงค์ของการมาเยือน...” (ตัวแทนนายกเทศมนตรีนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...เวลาญาติหรือเพื่อน ๆ มาเยี่ยมจากต่างจังหวัด ก็มักจะถามหาถ้วยเต๋วเรือกัน ก็จะพาไปกินถ้วยเต๋วที่ตลาดน้ำ เสร็จแล้วก็พาแวะชมนิทรรศการกับพิพิธภัณฑ์บนแพ...” (ประชาชนในพื้นที่ ข., สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม, 2558)

“...ครูที่โรงเรียนจะจัดพานักเรียนไปเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ตลาดน้ำ ลูกไปกับที่โรงเรียนแล้วกลับมาเล่าให้ฟัง...” (ประชาชนในพื้นที่ ก., สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี คือ จากนโยบายของผู้บริหารที่จะสนับสนุน ส่งเสริม และดูแล อนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามของท้องถิ่น และส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า คือ ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น ให้คงอยู่ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทำบุญตักบาตรปีใหม่ ประเพณีลอยกระทง เทศกาลถือศีลกินเจ เทศกาลทำบุญเทศกาลทอด เทศกาลตรุษจีน เป็นต้น ส่งเสริม สนับสนุนวันสำคัญต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและออกพรรษา เป็นต้น ในทุกปีจะมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ ๆ ดังกล่าว จึงเป็นการสืบสานขนบธรรมเนียม และประเพณีที่ดีงาม สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับเทศบาลนครรังสิต และชาวรังสิตทุกคน สร้างความรู้รักสามัคคี สร้างความรู้สึกล้อมใสให้กับชุมชน และประชาชนทั่วไป ตลาดน้ำนครรังสิตจึงเป็นจุดหนึ่งของการสื่อสารสัมพันธ์ และเป็นจุดหนึ่งที่มีการจัดกิจกรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่สร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวภายในพื้นที่ จะเห็นได้จากตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...ประเด็นในการท่องเที่ยว คือ ที่ตลาดน้ำเมื่อถึงเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ นอกจากจะมีการจัดงานในส่วนกลางของเทศบาลแล้ว ก็ยังมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ในพื้นที่ตลาดน้ำรังสิต...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...ส่วนการแข่งขันจะจัดเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว ในช่วงออกพรรษา สิ่งนี้เป็นประเพณีวัฒนธรรมของคนที่อยู่กับสายน้ำอยู่แล้ว...ดึงดูดให้คนเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะเป็นทางผ่าน คนเห็นก็อยากแวะเข้ามา ซึ่งก็น่าจะเป็นจุดดึงดูดให้คนเข้ามาเที่ยวตลาดน้ำอีกทางหนึ่ง...” (ตัวแทนนายกเทศมนตรีนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...อย่างวันลอยกระทงเราจะเปิดขายถึงเที่ยงคืน เพราะเขาจะจัดงานวันลอยกระทงทุกปี ลอยกระทงซึ่งจริง ๆ ทางเทศบาลเขาก็จะจัดสถานที่ให้คนในพื้นที่ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาลอยกระทง สืบสานประเพณี...สงกรานต์ก็จะมีแบบนี้ด้วยเหมือนกันทุกปี งานแข่งเรือ งานปีใหม่ งานทำบุญ...” (ผู้ประกอบการร้านค้า ก., สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“...ทางเทศบาลมีหนังสือเชิญประชุม ให้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเทศกาลงานประเพณี ให้เรานำเสนอกิจกรรม นำลูกบ้านเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ อย่างงานแห่เทียนเข้าพรรษา งานแข่งเรือพายประเพณี ก็จัดลูกบ้านเข้าร่วมขบวนแห่ ขบวนพาเหรด ฟ้อนรำ รำวงย้อนยุค เดินรำสมัยใหม่ หรือกิจกรรมอื่น ๆ...” (ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

“...วันลอยกระทงเขาก็ขอความร่วมมือให้เราแต่งชุดไทย อย่างแต่ก่อนนี้เราก็ทำกันอยู่แล้ว เวลามีนงานคนก็เยอะ อย่างแข่งเรือคนก็มากันเยอะ สงกรานต์มีจัดงาน ก็ไปร่วมงาน...” (ประชาชนในพื้นที่ ค., สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

ด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารขึ้นชื่อของชาวรังสิต ก็คือ “ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต” ส่วนแพที่ 11 เป็นแพนวดแผนโบราณ เป็นกลุ่มอาชีพแม่บ้านเทศบาลนครรังสิต และสินค้าโอท็อป (OTOP) โดยที่ “ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต” นั้น มีประวัติและชื่อเสียงมายาวนาน ผู้คนทั่วไปรู้จักรังสิตก็เพราะก๋วยเตี๋ยวเรือที่มีเอกลักษณ์และเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารตลาดน้ำนครรังสิตชูประเด็น “ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต” ขึ้นมาเป็นจุดเด่นในการขายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม แปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับแหล่งท่องเที่ยว ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิตจึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านอาหารที่เปรียบเสมือนแม่เหล็กที่มีแรงดึงดูดสูง เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยว จะเห็นได้จากตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาเที่ยวที่ตลาดน้ำก็จะเกี่ยวกับเรื่องของการกิน โดยเฉพาะก๋วยเตี๋ยวเรือซึ่งภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวรังสิตที่ถ่ายทอดต่อเนื่องมาถึงคนรุ่นหลัง...ตรงนี้จะเป็่สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว...” (ตัวแทนนายกเทศมนตรีนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“เอกลักษณ์วัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นก็คือเรื่องก๋วยเตี๋ยวเรือ เรานำสุดยอดก๋วยเตี๋ยวเรือที่มีชื่อร้านเด็ด ๆ ของคนพื้นถิ่นรังสิต ซึ่งเป็นสูตรโบราณแท้...เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาพิสูจน์...” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“ชุมชนที่ทำสินค้าและของที่ระลึก สินค้าพวกแปรรูปอาหาร สมุนไพร...ในส่วนของตลาดน้ำ นอกจากก๋วยเตี๋ยวแล้วก็มีสินค้า OTOP ...” (อดีตปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“ที่ตลาดน้ำนี้ ก็จะมีสินค้า OTOP ของในเขตพื้นที่วางจำหน่าย ให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อเลือกชม คิดไม้ติดมือกลับบ้าน...” (ผู้ประกอบการร้านค้า ข., สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“ก๋วยเตี๋ยวเรือที่นี่มีมานานแล้ว...ก็เลยมองว่าคนรังสิตแท้ ๆ ก็น่าจะภาคภูมิใจที่มีของดี และมีชื่อเสียงทำให้คนรู้จัก...” (ประชาชนในพื้นที่ ง., สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

ด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรม คือ ผู้บริหารมีโครงการและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเทศบาลนครรังสิต เป็น “แผนกิจกรรมประจำปี” เช่น การแข่งเรือพายพื้นบ้าน การแข่งเรือยาว ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต เป็นต้น ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เช่น งานประเพณีสงกรานต์ งานทำบุญตักบาตรปีใหม่ งานประเพณีลอยกระทง งานเทศกาลถือศีลกินเจ งานเทศกาลทำบุญเทกระจาด งานเทศกาลตรุษจีน เป็นต้น ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรม และการ

จัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น โครงการอุปสมบทหมู่ตามฤดูกาล โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน งานทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น ซึ่งตลาดน้ำนครรังสิต เป็นจุดสำคัญอีกจุดหนึ่งที่มีการจัดกิจกรรมตามนโยบายโครงการและกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมา จึงเป็นปัจจัยวัฒนธรรมด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว เข้ามาร่วมกิจกรรมภายในพื้นที่ และท่องเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...มีการจัดกิจกรรมบนแพอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะป็นกิจกรรมด้านพิธีการศาสนา ด้าน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม...ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม...” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแล ตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“กิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแข่งขันสวดยกถ้อยเดี่ยวเรือ รังสิต ซึ่งจัดขึ้นทุกปี และประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก คนให้ความสนใจมาก...ด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรมแห่งสายน้ำก็จะมีเทศกาลแข่งขันเรือพายท้องถิ่น...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“กิจกรรมที่น่าสนใจที่น่าจะเป็นจุดดึงดูดได้อีกทางหนึ่งก็คือ การที่ทางตลาดน้ำนคร รังสิตได้มีการประสานกันกับทางสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และหน่วยงานอื่น ๆ ก็จะเป็นเรื่องของการเข้ามาศึกษาดูงาน...” (นักวิชาการและปราชญ์ท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวจากทุก ๆ ที่ เข้ามาร่วมกิจกรรม ซึ่ง กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังแพตลาดน้ำ...” (อดีตปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“งานแข่งเรือคนมาร่วมงานเยอะทุกปี ทั้งคนรังสิตเอง คนต่างถิ่นก็เยอะ...” (ประชาชน ในพื้นที่ ฉ., สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

ด้านการวางแผนการจัดการ การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ผู้บริหารมีนโยบายที่จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน การค้าการลงทุน การท่องเที่ยว และ ส่งเสริมอาชีพของประชาชน กล่าวคือ ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในเขตเทศบาล โดยเฉพาะการผลิต และพัฒนาคุณภาพสินค้า OTOP ให้ได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มมูลค่าและรายได้ให้แก่ ประชาชน ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต จัดตั้งโชว์นาทาว์นรังสิตเพื่อเป็น แหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวท่องเที่ยวท่องเที่ยว จึงมีการวางแผนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยที่ ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวยังพื้นที่ตลาดน้ำและพื้นที่เชื่อมโยง จะเห็นได้จากตัวอย่างคำให้ สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“จากนโยบายของท่านเดชา กลิ่นกุสุม และรับช่วงต่อโดยธีรวิภา กลิ่นกุสุม ซึ่งวัตถุประสงค์ในการสร้างตลาดน้ำนครรังสิต คือ ต้องการให้คนในพื้นที่มีอาชีพ มีพื้นที่ทำมาหากิน เพราะพื้นที่ภายในรังสิตมีจำกัด หากขายตามข้างทางข้างถนนเหมือนอย่างแต่ก่อนก็จะเป็นปัญหาในเรื่องการจราจร และเรื่องกฎหมาย...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“นโยบายซึ่งนอกจากจะเป็นไปตามกรอบอำนาจหน้าที่ของเทศบาลนครรังสิตแล้วยังให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ ของทางจังหวัด เพื่อรับรองการเปลี่ยนแปลงในอนาคต...การวางแผนการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และส่งเสริมอาชีพของประชาชน...” (ตัวแทนนายกเทศมนตรีนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...โดยเฉพาะต้องการที่จะส่งเสริมในเรื่องกัญชาเดี่ยวเรือซึ่งเป็นวัฒนธรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งเมื่อก่อนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอยู่แล้ว...” (อดีตปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต

ตลาดน้ำนครรังสิต เป็นตลาดเพื่อการท่องเที่ยวที่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลเมืองรังสิต (ภายหลังยกฐานะเป็นเทศบาลนครรังสิต) เป็นผู้จัดตั้งและดำเนินการพัฒนาบริหารจัดการโดยมอบหมายให้สำนักปลัดเทศบาลนครรังสิตเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบรับนโยบายจากทางนายกเทศมนตรีนครรังสิตมาถือปฏิบัติ และมีระบบการจัดการที่ชัดเจน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิตเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) โดยการแบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มตัวแทนภาครัฐ 2. กลุ่มตัวแทนภาคเอกชน 3. กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่น 4. กลุ่มตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนทุกกลุ่มมีความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตปัจจุบันมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลายด้าน ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำเสนอในแต่ละประเด็น ได้ดังนี้

การจัดการด้านการสร้างรายได้และผลประโยชน์แก่ชุมชน คือ แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตปัจจุบัน ทำให้เกิดการสร้างรายได้และผลประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง และเห็นได้ชัดว่ามีการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น จากนโยบายที่ยึดถือประโยชน์ชุมชนเป็นหลัก ซึ่งผู้ประกอบการร้านค้าก็เป็นคนภายในชุมชน ด้านการบริหารจัดการของเทศบาลนครรังสิต ตัวแทนทุกกลุ่มมีความคิดเห็นว่าการบริหารผู้กำหนดนโยบายนั้นมีวิสัยทัศน์และเป็นคนหนุ่มไฟแรง มุ่งหมายให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยว

ของตลาดน้ำนครรังสิต มีการลงทะเบียนผู้ประกอบการในแพตลาดน้ำอย่างเป็นระบบ โดยมีเงื่อนไข กฎระเบียบที่เอื้อประโยชน์เฉพาะให้กับผู้ประกอบการในท้องถิ่น มีการจัดเก็บค่าเช่าที่เหมาะสมโดยนารายได้จากค่าเช่ามาใช้ดูแลตลาดน้ำและจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“ส่งเสริมอาชีพ ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น...แล้วก็เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้คนเข้ามาเที่ยว และก็มาใช้จ่ายเงิน ชุมชน ประชาชน ในพื้นที่ก็จะมียาได้ จากการท่องเที่ยว มันต่อยอดกันหลายอย่าง...” (นายกเทศมนตรีนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“สินค้าท้องถิ่นที่มีจำหน่ายก็จะขึ้นของกองส่งเสริมสวัสดิการส่งเสริมอาชีพของคนในท้องถิ่น...ส่งเสริมอาชีพชุมชน ชาวบ้านเข้ามาร่วมด้วยก็ได้รับประโยชน์”... (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม, 2558)

“คือมีตลาดน้ำตรงนี้ก็ดีนะ ถ้าจะว่าทำให้เศรษฐกิจแยลงมันก็ว่าไม่ได้ มันก็ช่วยให้หลายครอบครัวมีรายได้ขึ้น ลูกหลานแถวนี้ก็มีการพิเศษทำจากการมารับจ้างช่วยงานตอนปิดเทอม...” (ผู้ประกอบการร้านค้า ค., สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“ในด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพค้าขายก๊วยเตี๋ยวเรือทำให้มีโรงงานผลิตวัตถุดิบในการทำก๊วยเตี๋ยวเรือเกิดขึ้น เช่น โรงงานผลิตเส้นก๊วยเตี๋ยว ร้านขายเนื้อสัตว์ การปลูกพืชผักในชุมชน มีการผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายให้กับร้านก๊วยเตี๋ยวเรือในแพ เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน...สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับประชาชนคนรังสิต และยังมียาได้จากการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา...” (นักวิชาการและปราชญ์ท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“คนค้าขายชาวบ้านก็มีรายได้... ลดปัญหาสังคม... ประชาสัมพันธ์ให้ช่วยกันรักษาลำคลอง...” (ประชาชนในพื้นที่ ฉ., สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

การจัดการด้านการฝึกอบรมและให้ความรู้ โดย เทศบาลนครรังสิตมีการจัดฝึกอบรมบุคลากรและชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบธุรกิจการท่องเที่ยวแบบใหม่แก่ผู้ประกอบการที่เป็นคนภายในท้องถิ่น ซึ่งชุมชนท้องถิ่นมีความต้องการความรู้เพื่อการพัฒนาในด้านนี้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ผู้บริหารมีนโยบาย และแผนการจัดการที่ดี กำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ มีการเข้าร่วม ของผู้ประกอบการในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของตนเองและเผยแพร่สินค้าการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตที่ผู้ประกอบการผลิตขึ้นให้เป็นที่รู้จัก เมื่อมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสนับสนุนและเผยแพร่การท่องเที่ยวของสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(ททท.) ที่มีการจัดงานตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น เมืองทองธานี สถาบันการศึกษา ศูนย์ประชุม และ ศูนย์การค้า เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“จัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้กับบุคลากร โดยกองการศึกษา สำนัก ปลัดเทศบาลนครรังสิต ด้านที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การตลาดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม และ กฎมัญญาท้องถิ่น โดยได้รับเกียรติจากรองอธิบดีกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นายพรหม โชติ ไตรเวช เป็นผู้บรรยายให้ความรู้” (ตัวแทนปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...เข้าร่วมอบรม ประชุม สัมมนา ไปตลอด อย่างทางเทศบาลฯ ส่งไป หรือจะมีอย่าง ทางธนาคารโทรมาชวน หรือมีการติดต่อมา เขียวเราก็จะไปตลอด เทศบาลฯ ก็สนับสนุน อย่างเรา ไปเราก็ได้ศึกษา ได้ความรู้ นำความรู้มาพัฒนา มาบริหารร้านของเราด้วย จากที่เราออกไปแบบนี้ก็ได้ช่วยทำให้ตลาดน้ำนี่เป็นที่รู้จักของผู้คนมากขึ้นด้วย...” (ผู้ประกอบการร้านค้า ค., สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

การจัดการด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม คือ เทศบาลนครรังสิตมีการจัดระเบียบของ สถานที่ที่เหมาะสม ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการจัดพื้นที่โซนนิ่งของแพนิทรรสการด้าน ประวัติศาสตร์ พื้นที่ในส่วนของประติมากรรมกัวเตียวเรือ พื้นที่จัดแสดงพันธุ์ปลาพื้นเมืองและ พันธุ์ปลาในคลองรังสิตประยูรศักดิ์ การจัดโซนนิ่งร้านค้าในแพเป็นสัดส่วน โซนนิ่งกลุ่มนวดแผน ไทย โดยพื้นที่ค้าขายของตลาดน้ำฯ หากเกิดว่างขึ้นมา ก็จะเปิดให้กับคนที่มาค้าขายที่เป็นคนใน ท้องถิ่น สินค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็สามารถนำเข้ามาค้าขายแทนได้ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นคนของพื้นที่ เป็นคนท้องถิ่น มีการจัดการและจัดสรรพื้นที่อย่างยุติธรรม ซึ่งผู้ประกอบการจะได้พื้นที่เช่าและแพ และผู้ประกอบการสามารถจะบริหารจัดการพื้นที่ของตนเองได้ เช่น การนำสินค้ามาจัดวางจำหน่าย หรือปรุงประกอบ โดยต้องให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น มีการแบ่งสัดส่วนทางเดินที่นั่งทานอาหาร ที่นั่งพักผ่อนภายในแพ เป็นต้น การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ทุกแพร้านค้ากำหนดให้มีการติดตั้ง บ่อดักไขมัน ระบบการจัดเก็บขยะที่ดี มีการคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ ขยะเปียกที่เป็นเศษอาหาร ทางเทศบาลนครรังสิตจะนำไปเลี้ยงเพาะพันธุ์ไส้เดือน หรือที่เรียกว่า “หมอดิน” มีการจัดวางถังขยะ เป็นจุด ๆ และที่บริเวณที่จอดรถ เป็นการเพิ่มความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ทิ้งอีกด้วย ซึ่ง สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...การจัดการด้านพื้นที่ ก็คือ พื้นที่ในสวนตลาดน้ำ ถ้าเกิดว่างขึ้นมา เราก็จะเปิดให้กับ คนที่มาค้าขาย ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น... โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นคนของพื้นที่ เป็นคนท้องถิ่น มีการ

จัดการพื้นที่อย่างยุติธรรม มีการจัดสรรพื้นที่อย่างยุติธรรมตั้งแต่เริ่มเปิดตลาดน้ำมา...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...มีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ในการค้าขายบนแพก็มีการจัดแบ่งอย่างชัดเจน...” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“ด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้ถังดักไขมันในการล้างภาชนะก่อนเทลงในคลอง เพื่อลดปัญหาการเน่าเสียของน้ำ การตรวจวัดคุณภาพของน้ำในคลองรังสิต การพัฒนาคลองรังสิตให้มีความใสสะอาดเป็นระเบียบโดยการเคลื่อนย้ายประชาชนริมคลองไปอยู่ในที่ที่เหมาะสม การเก็บขยะและผักตบชวา และปรับปรุงภูมิทัศน์” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“แต่ก่อนน้ำเน่า ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ผักตบชวาก็เยอะ ทางเทศบาลก็ประชาสัมพันธ์ให้ช่วยกันดูแลน้ำลำคลอง อย่าทิ้งขยะอย่าปล่อยน้ำเสียลงในลำคลอง เดี่ยวนี้ดีขึ้นเยอะ น้ำใสขึ้น ไม่มีกลิ่นเหม็น เทศบาลเขาก็มาลอกผักตบชวาอยู่เรื่อย ๆ...” (ประชาชนในพื้นที่, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

การจัดการด้านแผนการจัดการ คือ เทศบาลนครรังสิตโดยส่วนรับผิดชอบของสำนักปลัดเทศบาล งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว รับนโยบายจากทางนายกเทศมนตรีในการจัดทำแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวภายในเขตเทศบาลนครรังสิต ซึ่งในส่วนของตลาดน้ำนครรังสิตนั้นเป็นแผนระยะยาว โดยนโยบายส่วนหนึ่งให้มีการจัดสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเหมือนที่อื่น ๆ ทำสถิติ และจัดเก็บเป็นฐานข้อมูล เพื่อทบทวนการจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว กับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างกันโดยไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม ข้อกำหนดในการบริหารงานเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประกอบการภายในแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต คือต้องเป็นคนภายในพื้นที่ที่มีรายชื่อในทะเบียนบ้านภายในเขตเทศบาลนครรังสิต และต้องอยู่พักอาศัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี มีเรื่องเป็นของตนเอง 1 ลำ เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ตกอยู่กับคนในชุมชน และเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจากการขาดการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการทำให้เกิดปัญหาจากความเสื่อมโทรมในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ และการขาดความร่วมมือที่ดีจากผู้ประกอบการที่เป็นคนภายนอกพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“สำนักปลัดเทศบาลฯ รับมอบนโยบายจากทางนายกเทศมนตรีในการจัดทำแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวในหลายด้าน... ในส่วนของตลาดน้ำนครรังสิตเป็นแผนระยะยาว มอบหมายให้ฝ่ายงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดทำแผนการจัดการ เช่น ด้านนโยบาย การส่งเสริมการท่องเที่ยว การดำเนินการ การติดตามประเมินผล การปรับปรุงแก้ไข ...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“การมอบหมายงานภายในองค์กร มีการมอบหมายแบ่งงานหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจนและเป็นสัดส่วน...” (ตัวแทนปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยงก็มีการปรับปรุงอยู่ในแผนงานการบริหารจัดการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว...และพัฒนาคุณภาพด้านความสะอาดและสุขอนามัยอาหารที่เป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้ประกอบการท้องถิ่น...การโปรโมทในรูปแบบกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวและการอนุรักษ์วัฒนธรรม...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์นั้นเข้มข้นครบครัน และสื่อสารหลายช่องทางมาก เช่น หนังสือคู่มือนักท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต แผ่นพับ วารสารท่องเที่ยว หนังสือพิมพ์ รังสิตโพสต์ จอแอลอีดีตามจุดต่าง ๆ ในพื้นที่รังสิต เสียงตามสายในทุกชุมชน...เว็บไซต์เทศบาลนครรังสิตและเว็บไซต์การท่องเที่ยวของกองการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“การควบคุม ตรวจสอบการทำงาน ก็จะมีผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบในสายงานแบ่งตามการบังคับบัญชา จะมีการเข้ามาตรวจสอบ ดูแล แก้ไข และก็จะมีการเข้าหน้าที่ที่คอยมาดูแลในส่วนนี้ แล้วก็นำเสนอเรื่องขึ้นไปอีกที่หนึ่ง...” (ตัวแทนปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...ส่วนการประสานงาน ถ้ามีปัญหาในด้านต่าง ๆ เราก็จะทำการเป็นลายลักษณ์อักษรเสนอขึ้นไป เพื่อให้ผู้บริหารพิจารณาอีกที และทำการสั่งการแก้ไขปรับปรุงต่อไป...” (ตัวแทนปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

การจัดการด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชุมชน โดยตัวแทนทุกกลุ่มมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารได้นำจุดเด่นในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นเกี่ยวกับวัฒนธรรมขึ้นมาเป็นจุดเด่นในการขายผนวกกับภูมิทัศน์และวิถีชีวิตริมน้ำที่ยังพอหลงเหลืออยู่บ้างอย่างเบาบาง นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสกับบรรยากาศพื้น ๆ ธรรมดา ๆ ของความเป็นแพขายอาหารริม “คลองรังสิต” โดยพยายามสร้างบรรยากาศของความเป็นดั้งเดิมเท่าที่ยังพอหลงเหลืออยู่บ้าง โดยชูประเด็นเรื่องอาหารประจำถิ่นที่เลื่องชื่อมานาน “ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต” ขึ้นมาเป็นจุดขาย ซึ่งก็ประสบความสำเร็จพอสมควร รวมทั้งการสร้างบรรยากาศของการฉิวหวัดดีให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มวัยกลางคน และแหล่งเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากนิทรรศการและประติมากรรมแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยววัยหนุ่มสาวและกลุ่มเยาวชน นักเรียนและนักศึกษาเป็นพิเศษ มีการวางแผนการจัดการด้านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความลงตัวที่สอดคล้องกับประเด็นและบรรยากาศดังกล่าว อาทิ โครงการคีต กวี ศิลป์ โครงการประกวดสุดยอดก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต

โครงการส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นมาของท้องถิ่น โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำคลองรังสิตประยูรศักดิ์ กิจกรรมวันลอยกระทง เป็นต้น

“ตลาดน้ำนครรังสิต จะโดดเด่นด้านอาหาร คือก๋วยเตี๋ยวเรือ โดดเด่นที่สุด ส่วนตัวอื่นจะเป็นตัวเสริม จึงมีการวางแผนการจัดการด้านกิจกรรมที่เกี่ยวกับก๋วยเตี๋ยวเรือเป็นพิเศษ เพื่อดึงให้นักท่องเที่ยวเข้ามา...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี เทศกาลต่าง ๆ...สงกรานต์มีการสงฆ์พระ อัญเชิญพระมาให้ชาวบ้านสงฆ์...จัดหลายจุดเพราะประชากรเยอะ มีชาวบ้านแห่...ชาวบ้านก็จะมาร่วมเยอะ...ร่วมสงฆ์น้ำ กิจกรรมทางประเพณี เทศกาลต่าง” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“จากภูมิปัญญาจึงนำไปสู่การจัดการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต ภูมิปัญญาของก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิตที่มีความโดดเด่นในรสชาติ มีภูมิศาสตร์ทางกายภาพที่เหมาะสมทั้งในเรื่องของประวัติศาสตร์คลองรังสิต และเป็นจุดศูนย์กลางการคมนาคมไปสู่ภาคต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

การจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม หลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเห็นว่าตลาดน้ำนครรังสิตมีการจัดการองค์ประกอบสำคัญที่ดึงดูดใจ ดังนี้

1. ด้านสถานที่ตั้งของตลาดน้ำนครรังสิตมีความโดดเด่น เป็นทางผ่านเข้าออกของกรุงเทพมหานคร และไปสู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคอีสาน สถานที่ตั้งเชื่อมคลองรังสิตซึ่งติดกับถนนใหญ่ การคมนาคมสะดวก โดยทางเทศบาลนครรังสิตจัดให้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์อย่างสม่ำเสมอ จะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ความโดดเด่นของตลาดน้ำนครรังสิตก็จะเป็นในด้านสถานที่ตั้งกับสิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะเป็นแพทรงไทย มีจั่ว เป็นเรือนแพไม้ มีรูปแบบเดียวกันทั้งหมด 11 แพ...” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“...สถานที่กับบรรยากาศให้เป็นแบบไทย ๆ คนเห็นง่ายสวยงามเด่นชัด สำหรับใครที่ผ่านไปผ่านมา เป็นจุดดึงดูดให้คนเข้ามาร่วมกิจกรรมมากขึ้น...” (ตัวแทนปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...ตรงนี้เป็นทางผ่าน การเดินทางเข้าออกสะดวก จะไปเหนือ ไปใต้ ไปตะวันออก ไปตะวันตก...” (ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

2. ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น ตลาดน้ำนครรังสิตตั้งอยู่ริมคลองรังสิตซึ่งถือว่าเป็นคลองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีทัศนียภาพและบรรยากาศของสายน้ำ และความสวยงามที่คงคุณค่า

ควรค่าแก่การอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่ถึงลูกหลานอย่างยาวนาน การจัดการโดยจัดให้มีนิทรรศการ กว๊ายเดี่ยวเรือและประติมากรรมกว๊ายเดี่ยวเรือโกฮับ และเรื่องราวริมคลองในอดีตเป็นตัวละครให้ความ โดดเด่นของวิถีชีวิตริมคลองนั้นเด่นชัดยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ทางเราก็จะมีการอนุรักษ์เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของคนพื้นถิ่น ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมใน ลักษณะที่จับต้องไม่ได้...รวมถึงประติมากรรม และเครื่องใช้ไม้สอยของชาวรังสิตในสมัยก่อน แบบจำลองเรือแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการสัญจรทางน้ำของคนรังสิตในสมัยก่อน...” (นักพัฒนาการ ท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“วัฒนธรรมภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักกันคืออย่าง กว๊ายเดี่ยวเรือรังสิต ก็จะมีโมเดล เช่น ชามกว๊ายเดี่ยวเรือแบบสมัยก่อนเป็นชาม “กาไก่” ที่นิยมใช้ใส่ กว๊ายเดี่ยวในสมัยก่อนที่เราใช้กันมารุ่นของตั้งแต่สมัยโกฮับ ประมาณ 80 กว่าปีที่แล้ว เราก็อนุรักษ์ แล้วก็มีโมเดลเรือขายกว๊ายเดี่ยวจำลอง...” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“นักท่องเที่ยวได้เข้ามาชม เป็นการรำลึกและจินตนาการภาพอดีตในตอน “โกฮับ” และคนอื่น ๆ พายเรือกว๊ายเดี่ยวร้องขายไปตามคลองรังสิตในสมัยก่อนด้วย...” (อดีตปลัดเทศบาล นครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

3. ด้านสินค้าโอท็อป (OTOP) การจัดการ โดยจัดให้มีการจำหน่ายในช่วงที่มีกิจกรรม ทางวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิตเป็นสิ่งดึงดูดใจเสริมให้ตลาดน้ำคูคักคึกคักยิ่งขึ้น ผลผลิตที่ สมุนไพรและสินค้าแปรรูปภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำมาวางขายในราคาที่ไม่แพง มีความโดดเด่นและ สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ รวมถึงบริการนวดแผนไทยจากชมรมนวดแผนไทยโดยกลุ่มแม่บ้าน เทศบาลนครรังสิตก็สร้างความดึงดูดใจที่โดดเด่นด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...สินค้า OTOP ก็จะเป็นช่วง ๆ มีมาวางจำหน่ายบริการให้กับนักท่องเที่ยว ในช่วงที่มี การจัดกิจกรรม ถ้ามาบ่อย ๆ มาทุกวัน ขายไม่คืนัก เพราะคนส่วนมากมาทานอาหารแล้วก็ไป ไม่ค่อยมีการอุดหนุนหรือสนใจในสินค้าเท่าที่ควร...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...สินค้าชุมชนก็มี เขาผลิตจำหน่าย เขียวเขามาพร้อมออกร้าน แต่จริง ๆ เขาทำจำหน่ายอยู่ แล้ว พวกยาสมุนไพรอะไรพวกนี้ มีหลายอย่าง มีนวดของกลุ่มแม่บ้านของเทศบาล ท่าน นายเทศมนตรีให้นำมาอยู่ในแพ...” (อดีตปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

4. สิ่งดึงดูดใจในด้านการเดินทางที่สะดวก เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย สามารถมาได้หลายทาง ทั้งทางรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง และรถโดยสารอื่น ๆ เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิตด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การเดินทางสะดวก มีป้ายบอกทาง มองเห็นได้ง่าย มาได้หลายเส้นทาง วิวทิวทัศน์ ถนนวงแหวน ทางด่วนแจ้งวัฒนะ ทางลัดวัชรพลลำลูกกา...มีคู่มือการเดินทางจัดทำไว้ให้นักท่องเที่ยว...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“เดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว รถประจำทาง หรือรถตู้ที่สะดวก มีป้ายรถประจำทางอยู่ด้านหน้าไม่ไกล เดินเข้ามาอีกหน่อยก็ถึงตลาดน้ำ...” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

5. ด้านกิจกรรมที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำนครรังสิตก็เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สร้างขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินจากการเข้ามาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องอย่างสม่ำเสมอ ทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้และความรู้สึกสำนึกรักท้องถิ่นแก่ชุมชนและเยาวชนด้วย ตัวอย่างการจัดการ โครงการและกิจกรรม เช่น โครงการสวดออกถวายเดี่ยวเรือและอาหารขึ้นชื่อนครรังสิต โครงการส่งเสริมการเรียนรู้และวิถีชีวิตความเป็นมาของท้องถิ่น โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำคลองรังสิตประยูรศักดิ์ กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมประเพณีสงกรานต์ กิจกรรมวันลอยกระทง โครงการผลิตของที่ระลึกตลาดน้ำนครรังสิต และโครงการคิด กวี ศิลป์ เป็นต้น (แผนพัฒนา 3 ปี พ.ศ. 2558 – 2561, เทศบาลนครรังสิต) สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...รูปแบบของกิจกรรม ขณะนี้ที่เราจัดการทำถือว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว แต่ก็คิดว่ายังมีอีกหลาย ๆ อย่าง ที่จะทำให้เรามีการพัฒนาได้อีกเรื่อย ๆ ในด้านของกิจกรรม ซึ่งคิดว่าไม่ควรที่จะหยุดนิ่ง...” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“...อาจจะมียุทธศาสตร์ต่าง ๆ เข้ามาเพิ่มอีก แต่ก็จะเป็นการสื่อให้เห็นในเรื่องทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น หรือ ของจังหวัดปทุมธานี ส่วนกิจกรรมล่องเรือก็จะมีพิจารณา เพราะต้องดูความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ...” (ตัวแทนปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“กิจกรรมที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำจะเป็นกิจกรรมทางประเพณีเทศกาล เช่น ลอยกระทง ซึ่งคนเข้าร่วมกิจกรรมเยอะมาก เทศกาลแข่งเรือก็มีคนเข้าร่วมกิจกรรมเยอะมาก ทั้งคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวต่างถิ่น” (ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

6. การจัดการด้านราคาสินค้าภายในตลาดน้ำนครรังสิตโดยมีการควบคุมไม่ให้มีราคาที่สูง การมีใบแสดงความคิดเห็นด้านต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้กรอกประเมิน และมีผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกถึง

ความจริงใจและซื่อสัตย์ที่ผู้บริหารและบุคลากรที่รับผิดชอบมีต่อนักท่องเที่ยว โดยตลาดน้ำนครรังสิตจัดไว้ที่จุดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบริเวณแพที่ 1 และมีเจ้าหน้าที่งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวคอยประจำการเพื่อให้การบริการ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ด้านราคา ท่านนายกฯ จะให้นโยบาย เราลงไปในพื้นที่ ไปให้แต่ละที่จัดทำรายการราคา... มีการควบคุมเรื่องราคาและการบริการให้มีมาตรฐาน เช่น อัยยาศัยไมตรีของคนขาย การบริการที่สร้างสรรค์แบบใหม่” (ตัวแทนปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“ส่วนด้านราคาเทศบาลฯ ก็มีการควบคุมราคาขายของผู้ประกอบการเพื่อให้สมราคาอย่างยุติเพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“มีการจัดกล่องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยการแจกแบบรับฟังความคิดเห็นให้เราปรับปรุงแก้ไขสิ่งใด... นำข้อเสนอแนะนำไปพัฒนาแก้ไขและปรับปรุงเพื่อให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจอีกทีหนึ่ง...” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

การจัดการด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คือ ในการเดินทางเข้ามายังตลาดน้ำนครรังสิตนั้นมีความสะดวกและสามารถเข้ามาได้หลายเส้นทาง โดยส่วนใหญ่แล้วนักท่องเที่ยวจะเลือกใช้การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ส่วนรถโดยสารประจำทางสาธารณะก็มีความสะดวกด้วยเช่นกัน มีป้ายรถเมล์อยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางมาโดยรถโดยสารประจำทางสาธารณะจากป้ายรถเมล์เดินเท้าเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวใช้ระยะทางไม่ไกล หรืออาจเลือกใช้บริการมอเตอร์ไซด์รับจ้างในบริเวณใกล้เคียงก็สะดวกและเป็นทางเลือกหนึ่ง มีการจัดการในส่วนของการประชาสัมพันธ์เส้นทางโดยเทศบาลนครรังสิต จัดทำคู่มือท่องเที่ยว แผ่นพับ และการประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต ในเว็บไซต์ของเทศบาลนครรังสิต และเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ มีรายละเอียดการแจ้งเส้นทางที่ชัดเจน มีแผนที่ พร้อมคำอธิบายการเดินทางให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ ซึ่งถือว่าเป็นการจัดการข้อมูลประชาสัมพันธ์ที่สร้างความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในส่วนของเว็บไซต์เทศบาลนครรังสิตนั้นถือว่าทำได้ดีมาก นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ของตลาดน้ำนครรังสิตและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ภายในเขตเทศบาลและที่ใกล้เคียงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วจากเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยในยุคปัจจุบัน รวมถึงป้ายผ้าที่แขวนไว้บนสะพานลอยเป็นจุด ๆ ให้เห็นเด่นชัดเมื่อเดินทางเข้าใกล้แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“การเดินทางมายังตลาดน้ำนครรังสิตนั้นไม่ยากเลย...สามารถศึกษาเส้นทางได้จากเว็บไซต์ แผ่นพับ และคู่มือท่องเที่ยวรังสิตที่จะมีการอธิบายรายละเอียดเส้นทางอย่างชัดเจน ทาง

ท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานีก็นำมารวบรวมไว้ด้วย” (นักพัฒนาการท่องเที่ยว, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“สามารถมองเห็นได้ง่ายมีลักษณะเด่น มีป้ายบอกทางและป้ายผ้าจึงเต็มแนวยาว สะพานลอยเส้นทางก่อนถึงตลาดน้ำ ป้ายชื่อของตลาดน้ำนครรังสิตเขียนไว้ตัวใหญ่ชัดเจนบนหลังคาแถมมองเห็นได้ในระยะไกล” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“เส้นทางที่มาจากตลาดน้ำฯ มีหลายเส้นทาง หลายช่องทาง ถ้ามาจากเส้นทางกรุงเทพฯ ไป นครนายก ก็ต้องเลี้ยวยูเทิร์น ซึ่งจะเป็นเส้นทางเดียวที่ต้องยูเทิร์น เพราะตรงนี้เป็นจุดผ่าน” (ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“ข้อมูลการเดินทาง ก็มีในโบว์ชัวร์ ประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ หนังสือคู่มือเดินทาง เทศบาลฯ ข้อมูลประชาสัมพันธ์ช่องทางต่าง ๆ” (อดีตปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

การจัดการด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ ผู้บริหารมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว จะเห็นได้จากคำแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลนครรังสิตของนายกเทศมนตรีนครรังสิตทั้ง 7 ด้านในแผนพัฒนา 3 ปี เทศบาลนครรังสิต พ.ศ. 2558 – 2560 (รายละเอียดแผนพัฒนา 3 ปี เทศบาลนครรังสิต พ.ศ. 2558 – 2560 อยู่ในภาคผนวก) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว สามารถนำเสนอได้ ดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริมดูแล อนุรักษ์วัฒนธรรม จารีตประเพณี อันติงามของท้องถิ่น และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า คือ ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นให้คงอยู่ เช่น การแข่งเรือพายพื้นบ้าน การแข่งเรือยาว กว๊านเดียวเรือรังสิต เป็นต้น ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีอันติงามของท้องถิ่น เช่น งานประเพณีสงกรานต์ งานทำบุญตักบาตรปีใหม่ งานประเพณีลอยกระทง งานเทศกาลถือศีลกินเจ งานเทศกาลทำบุญเทศกาล งานเทศกาลตรุษจีน เป็นต้น ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรม และการจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่างๆ เช่น โครงการอุปสมบทหมู่ตามฤดูกาล โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน งานทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น จะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“รับนโยบายมา แล้วก็นำมาปฏิบัติ ทำให้ดีที่สุด ในทุก ๆ ด้าน ด้านการส่งเสริมดูแลและอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น...” (อดีตปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“ให้ความร่วมมือ ร่วมกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัด ช่วยพูดประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบ...” (ผู้ประกอบการร้านค้า ค., สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมที่ทางเทศบาลขอความร่วมมือ นำลูกบ้านเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลจัดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ...” (ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

“เข้าร่วมกิจกรรม เข้าร่วมงานบุญงานประเพณี งานสำคัญ ๆ ที่ทางเทศบาลจัด... (ประชาชนในพื้นที่, สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2558)

2. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ผู้บริหารมีนโยบายที่จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน การค้าการลงทุน การท่องเที่ยว และส่งเสริมอาชีพของประชาชน กล่าวคือ ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในเขตเทศบาล โดยเฉพาะการผลิต และพัฒนาคุณภาพสินค้าโอท็อป (OTOP) ให้ได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มมูลค่าและรายได้ให้แก่ประชาชน ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต จัดตั้งโชว์นาทาวน์รังสิตเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวท่องเที่ยวคลองคลองรังสิต

การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว คือ มีการบริหารจัดการในด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดต่าง ๆ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ ป้ายบอกทางบริเวณใกล้เคียง และในบริเวณตลาดน้ำ ป้ายแนะนำแพร้านค้า รวมถึงแพนทรรสการ และแพนวดแผนไทย ชุมประตูด้านหน้าที่โดดเด่นเห็นชัด ที่จอดรถบริเวณด้านหน้าทางเข้าตลาดน้ำสามารถเข้าจอดเทียบได้ง่าย จำนวนร้านค้าเหมาะสมกับจำนวนแพ มีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่การบริการเป็นโซน ส่วนสิ่งแวดล้อมความสะอาดด้านห้องสุขาโดยมีรถสุขาของทางเทศบาลนครรังสิตจอดให้บริการ ด้านการบริการด้านระบบรักษาความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน มีการติดตั้งกล้องที่วิงจระปิดไว้หลายจุดรวมถึงบริเวณตลาดน้ำ มีเจ้าหน้าที่ศูนย์ประชาสัมพันธ์ดูแลรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณ และพนักงานรักษาความปลอดภัยเข้ามาผลัดเปลี่ยนรอบในช่วงเย็น มีระบบสื่อสารแจ้งข้อมูลที่รวดเร็วและทันสมัยหากเกิดเหตุการณ์ ด้านมาตรฐานเรือนแพเป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีโครงสร้างแข็งแรงระบบทุ่นลอยที่มีมาตรฐานผ่านการตรวจสอบและมีการตรวจเช็คสม่ำเสมอ มีห่วงชูชีพติดแขวนไว้บนแพเป็นจุด ๆ มีที่นั่งพักผ่อนและให้อาหารปลาบนแพ มีศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อให้บริการข้อมูลความรู้การท่องเที่ยว รังสิต ด้านการพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดน้ำนครรังสิตผู้บริหารมีนโยบายที่จะขยายพื้นที่เชื่อมต่อไปยังด้านเขื่อนสะพานแดง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในการเข้ามาท่องเที่ยวยิ่งขึ้น ส่วนด้านระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบสัญญาณโทรศัพท์ทางเดินเท้าลงไปสู่แพตลาดน้ำมีการเชื่อมต่อให้เกิดความสะดวก ส่วนเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว

จากถนนใหญ่ นั้น ทางกรมโยธาฯ ได้รับงบประมาณเพื่อสร้างทางวนกลับ (U-TURN) โดยนักท่องเที่ยวที่ใช้เส้นทางจากรังสิตไปนครนายก สามารถใช้ทางวนกลับเข้ามาสู่แหล่งท่องเที่ยว ตลาดน้ำนครรังสิตได้สะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“มีบริการรถสุขาเคลื่อนที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ...มีบริการนวดแผนไทยโบราณที่ผู้หมวดเป็นคนท้องถิ่นที่ผ่านการอบรมหลักสูตรจากทางเทศบาล...” (ผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“มีการเปิดวิดิทัศน์เป็นการให้ชมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลได้จัดขึ้นภายในแต่ละเดือน มีการเปิดวิดิทัศน์ให้ชมพร้อม ๆ กับการรับประทานอาหารไปด้วย...” (ผู้ประกอบการร้านค้า ค., สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“มีที่นั่งพักผ่อนจัดไว้เพียงพอ โดยส่วนมากนักท่องเที่ยวจะเข้ามาสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ไม่ได้เข้ามาพร้อมกันเป็นปริมาณที่มากเกินไป...” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

“มีการจัดการและควบคุมด้านสุขอนามัยอาหารอย่างจริงจังโดยร่วมกับกองสาธารณสุขของเทศบาล ในการเข้ามาตรวจสอบความสะอาดไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือสถานที่อยู่เสมออย่างต่อเนื่อง” (ตัวแทนปลัดเทศบาลนครรังสิต, สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2558)

“ด้านความปลอดภัยในเขตเทศบาลฯ และบริเวณตลาดน้ำ มีการติดตั้งกล้อง CCTV ทุกจุดในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน...” (เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และดูแลตลาดน้ำนครรังสิต, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

การจัดการด้านการตลาดและบริการ จากการสัมภาษณ์ในส่วนนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปได้ว่า เนื่องจากทางเทศบาลนครรังสิตมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการสร้างงานสร้างอาชีพของชุมชน เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการประกอบอาชีพที่สุจริต สนับสนุนเรื่องของการกระจายรายได้ไปสู่ทุกภาคส่วนอยู่แล้ว ในส่วนของการตลาดเทศบาลเองก็จะเป็นการเน้นหนักในเรื่องของการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก โดยขอความร่วมมือสื่อในการช่วยในเรื่องการประชาสัมพันธ์ และช่วยเหลือในเรื่องของการตลาดให้กับผู้ประกอบการ พร้อมกับมีการให้ความรู้ให้การอบรมผู้ประกอบการในเรื่องของการบริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยว การมีจิตบริการ โดยในส่วนของส่วนประสมการตลาด 4P's นั้น ยังไม่ได้เน้นหนักในทุกด้าน เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็ก จึงมีการปรับให้เหมาะกับทรัพยากรที่มีอยู่ ใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยตรง ส่วนด้านราคา เทศบาลนครรังสิตมีการควบคุมราคาขายของผู้ประกอบการภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้มีราคาที่เหมาะสมราคาอย่างยุติ เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลาดน้ำนครรังสิตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสถานที่ตั้งซึ่งอยู่ในจุดที่เหมาะสมริมคลอง

ประวัติศาสตร์ มีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์ สามารถมองเห็นได้ง่าย การเดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวไม่ไกลจากถนนใหญ่ มีความสะดวก มีป้ายบอกทางก่อนถึงตลาดน้ำ ประกอบกับชมประตูกีโตนเด่นสร้างขึ้นด้านหน้าทางเข้าตลาดน้ำเป็นสัญลักษณ์และเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมถ่ายรูปเป็นที่ระลึก ที่จอดรถอยู่ด้านหน้าตลาดเข้าจอดง่าย ด้านข้างถนนท้องถิ่นมีการปรับปรุงอยู่ในแผนงานการบริหารจัดการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านภูมิทัศน์โดยมีการมอบหมายในส่วนรับผิดชอบของกองการศึกษาให้เข้ามาดูแลปรับปรุงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ การปรับปรุงแพนิทรรศการ และพัฒนาคุณภาพด้านความสะอาดและสุขอนามัยอาหารที่เป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้ประกอบการท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริมสินค้าโอท็อป (OTOP) เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ให้มีการวางจำหน่ายในแพในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลจัดขึ้นด้านการโปรโมท ในรูปแบบกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวและการอนุรักษ์วัฒนธรรม มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์และสื่อสารหลายช่องทาง เช่น หนังสือคู่มือนักท่องเที่ยวเทศบาลนครรังสิต แผ่นพับ วารสารท่องเที่ยว หนังสือพิมพ์รังสิตโพสต์ จอแอลอีดีตามจุดต่าง ๆ ในพื้นที่รังสิต เสียงตามสายในทุกชุมชน เว็บไซต์เทศบาลนครรังสิตที่แนะนำแหล่งท่องเที่ยวของรังสิต และโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวประจำการบริการอยู่ในศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลตลาดน้ำนครรังสิต รวมถึงหนังสือท่องเที่ยวและเว็บไซต์การท่องเที่ยว เครือข่ายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นต้น ส่วนผลกำไรหรือผลประโยชน์ที่ได้รับ คือการได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วน มีผู้คนสนใจ สื่อภายนอกต่าง ๆ เข้ามาถ่ายทำรายการ ทำให้ตลาดน้ำนครรังสิตเป็นที่รู้จัก นักท่องเที่ยวมาพักผ่อนในวันหยุด มาศึกษาหาความรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ชุมชนท้องถิ่นจากนิทรรศการที่จัด มาทานอาหารขึ้นชื่อของท้องถิ่นที่มีตำนานเล่าขานเลื่องลือกันมา มาชมคลองประวัติศาสตร์ โดยในส่วนของภาครัฐ ตัวแทนก็คือเทศบาลนครรังสิต ก็จะได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่สร้างแหล่งท่องเที่ยวนี้ขึ้นมา ซึ่งเทศบาลฯ ไม่ได้หวังรายได้กลับเข้ามาสู่ภาครัฐเพราะไม่ใช่วัตถุประสงค์ของทางเทศบาลแต่อย่างใด แต่ประโยชน์ที่ได้ก็คือ ตลาดน้ำนครรังสิตเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากขึ้น ทั้งเข้ามาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เรียนรู้วิถีชีวิต ทานอาหารที่ขึ้นชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแหล่งท่องเที่ยวให้มาเที่ยวเพิ่มขึ้น และนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเลือกเป็นทางเลือกได้ อีกด้านหนึ่งก็เป็น การอนุรักษ์วัฒนธรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เห็นความสำคัญของคลองประวัติศาสตร์ อยากจะอนุรักษ์ไว้ให้ถึงรุ่นลูกหลานได้ศึกษา ได้รู้ความเป็นมาบรรพบุรุษ รู้รากเหง้าตัวตน ขณะเดียวกันก็เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นขึ้น ทั้งพัฒนาในส่วนองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบรอง และองค์ประกอบเสริมของการท่องเที่ยว เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ กระจายรายได้สู่ทุกภาคส่วน ช่วยลดปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดเพราะประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้น

ตลาดน้ำนครรังสิตจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจชุมชน สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำนครรังสิต

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) กลุ่มตัวแทนภาครัฐ กลุ่มตัวแทนภาคเอกชน กลุ่มผู้นำชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่น และ กลุ่มตัวแทนภาคประชาชน เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำนครรังสิต ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็น ได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคด้านสถานที่ของตลาดน้ำนครรังสิตมีบริเวณที่เล็กแคบ ลักษณะเป็นแฟลทน้ำ เพราะเป็นพื้นที่ที่ทางเทศบาลนครรังสิตทำเรื่องขอยืมพื้นที่ซึ่งเป็นส่วนรับผิดชอบของกรมชลประทานและกรมธนารักษ์ จึงไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก ส่วนการปรับปรุงด้านภูมิทัศน์และทัศนียภาพของตลาดน้ำก็ทำได้อย่างจำกัด เนื่องจากมีพื้นที่ส่วนบุคคลทั้งที่เป็นของคนท้องถิ่นเองและที่ขายให้กับบุคคลอื่นรายล้อมรอบบริเวณ และบางส่วนได้ถูกทำเป็นธุรกิจจัดสร้างเป็นหมู่บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียมขนาดใหญ่ โรงแรม และโรงงาน ซึ่งสิ่งปลูกสร้างเหล่านี้มีรูปแบบตามสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่ไม่สอดคล้องกลมกลืนกับแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่เดิมก่อนที่จะมีตลาดน้ำก็มีการแต่งเติมดัดแปลงให้มีความทันสมัยขึ้น จึงทำให้บรรยากาศของความเป็นตลาดริมน้ำของแหล่งท่องเที่ยวถูกลดทอนลง การออกแบบร้านค้าภายในตลาดน้ำไม่ค่อยกลมกลืนกับวิถีชีวิตตลาดน้ำเท่าใดนัก เป็นลักษณะร่วมสมัยในรูปแบบของวัฒนธรรมกลายพันธุ์ (ดัดแปลง) ที่พบอยู่ทั่วไป

2. ปัญหาด้านเอกลักษณ์ของตลาดน้ำและการรักษาวิถีชีวิตของท้องถิ่น ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านคนในท้องถิ่น และชุมชนผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่จากที่อื่นจะต้องเข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่น สามารถแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและสร้างความกลมกลืนไปด้วยกันได้ ซึ่งปัจจุบันยังไม่ปรากฏภาพ หรืออาจมีบ้างแต่ก็น้อยมากอย่างเลือนลาง และยังไม่เข้มแข็งพอที่จะรวบรวมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล ผนวกกับคนพื้นถิ่นเดิมซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่บางส่วนมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมไปตามยุคสมัย วัฒนธรรมบางอย่างถูกดุดกลืนไปกับสภาพแวดล้อมของการพัฒนาเมือง ลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ก็ปรับเปลี่ยนไปตามยุคแบบคนเมือง จึงเป็นอุปสรรคและทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตหลาย ๆ ส่วนที่เป็นความดั้งเดิมได้เลือนหายไป

3. ปัญหาในการดำเนินงาน ที่ผ่านมาก็จะเป็นการจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยว ในเรื่องราคา ที่มีบ้างจากความไม่เข้าใจของผู้ประกอบการ จากนโยบายควบคุมราคาขายของผู้ประกอบการร้านค้าโดยผู้บริหาร เพื่อให้มีความเหมาะสมและเกิดความเป็นธรรมกับนักท่องเที่ยว มีการลงพื้นที่ควบคุมในเรื่องราคา ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายกับ

ผู้ประกอบการร้านค้า เพราะกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าค่อนข้างจะเปราะบาง ซึ่งหากไม่เข้าใจก็จะเกิดผลกระทบ เกิดความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ประกอบการร้านค้าได้ ทำให้เกิดการไม่เชื่อฟังหรือไม่ให้ความร่วมมือ เป็นต้น เรื่องการควบคุมวันลา หรือป่วย ปัญหาความไม่เข้าใจกัน เพราะผู้ประกอบการหลายคนมีอาวุโสมาก ก็จะเกิดปัญหาการไม่ค่อยเชื่อฟังเจ้าหน้าที่ที่อ่อนวัยกว่า

4. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่บางส่วนยังไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นชุมชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งที่พักอาศัยขนาดใหญ่ในลักษณะบ้านจัดสรร การมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับต่ำ คนพื้นถิ่นเดิมมีเพียงประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ และประชากรแฝง ลักษณะทางสังคมจึงเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ จึงทำให้ขาดความเข้มแข็งและความมั่นใจพอที่จะเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและเป็นฟันเฟืองหนึ่งในการร่วมจัดการการท่องเที่ยว ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรม การรณรงค์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่จึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายและจำเป็นต้องใช้เวลา

5. ปัญหาด้านนักท่องเที่ยวไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นมากนัก อาจแวะเข้ามาเพียงเพราะเห็นว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และหรือการเดินทางที่สะดวกเท่านั้น

6. ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทาง ถึงแม้การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสะดวกและเข้าได้หลายเส้นทาง แต่สภาพถนนที่มีขนาดแคบและสภาพถนนบางจุดที่พื้นผิวขรุขระในส่วน of ถนนเลียบบคลองที่คู่ขนานกับถนนใหญ่เส้นทางรังสิต-นครนายก และปัญหาด้านการจราจรที่คับคั่งในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน หรือช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือวันหยุดยาวช่วงเทศกาลที่คนส่วนมากใช้เส้นทางเดินทางออกต่างจังหวัดทำให้เกิดปัญหาการจราจรที่ติดขัดอย่างมาก การจัดการเรื่องสภาพถนนและปัญหาการจราจร และขนาดของถนนเลียบบคลองของท้องถิ่นที่คับแคบจึงเป็นเรื่องที่ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงและให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน ส่วนป้ายผ้าและป้ายบอกทางก็มีให้เห็นเฉพาะบริเวณที่ใกล้ถึงตลาดน้ำนครรังสิตเท่านั้น

7. ปัญหาด้านแผนการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ถึงแม้มีนโยบายและแผนงานในหลายส่วนในช่วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการ การควบคุม และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีหลายส่วนที่ประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการและไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ส่วนหนึ่งเกิดจากขาดความเข้าใจของภาคประชาชน จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนซึ่งบางเรื่องก็นำไปสู่ความขัดแย้ง เช่น ปัญหาการรुकกล้าที่สาธารณะทั้งในส่วนของพื้นที่เอกชนและพื้นที่ราชการ เช่น ริมคลองรังสิต ล้วนแต่เป็นจุดอ่อนที่เทศบาลไม่สามารถเข้าไปบริหารจัดการพัฒนาพื้นที่

โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากเป็นปัญหาเชิงนโยบาย และนำไปสู่ข้อขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน อีกอย่างคือพื้นที่รังสิตค่อนข้างกว้าง ประชาชนมีความหลากหลายทำให้เกิดการรวมกลุ่มยาก การพัฒนาชุมชนค่อนข้างยาก สังคมเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ความร่วมมือน้อย ประชาชนส่วนใหญ่หรือหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือมากกว่าช่วยเหลือตนเอง ตลอดจนการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ยังไม่ต่อเนื่อง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลาดน้ำนครรังสิต

ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แสดงความความคิดเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่ายที่จะต้องเข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิตเพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้การจัดการบรรลุผลสำเร็จและเกิดความยั่งยืน โดยควรมีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนของทุกฝ่ายในส่วนที่ต้องรับผิดชอบในแต่ละประเด็น จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถสรุปข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครรังสิตเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายในเขตพื้นที่โดยตรงอยู่แล้ว และเป็นแกนนำหลักร่วมกับภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงชักนำให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมเจรจา แก้ไขปัญหา และขอความร่วมมือร่วมกัน เช่น ปัญหาด้านสถานที่ที่มีความคับแคบ ควรเร่งติดตามผลการเจรจากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอย้ายพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุผลเป็นรูปธรรม เพื่อประโยชน์โดยรวมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นและประชาชนตลอดจนนักท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ขึ้นมา รวมถึงการสร้างควมเข้าใจแก่ชุมชนและประชาชนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้เห็นประโยชน์ส่วนรวม และจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยการให้ความร่วมมือเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่ชื่นชอบแก่ผู้มาเยือน ร่วมปรับปรุงภูมิทัศน์และทัศนียภาพของที่อยู่อาศัยเพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับแหล่งท่องเที่ยวเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยที่ไม่กระทบกับความเป็นอยู่หรือเดือดร้อนกับตนเอง ควรร่วมมือกันสร้างบรรยากาศของความเป็นตลาดริมน้ำของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชนและพื้นที่โดยรวม

2. ด้านเอกลักษณ์ของตลาดน้ำและการรักษาวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยเทศบาลนครรังสิตและความร่วมมือของผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น นักวิชาการ เอกชนโดยผู้ประกอบการร้านค้าชุมชนและประชาชนคนท้องถิ่น จะต้องร่วมประสานเร่งสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างกันกับกลุ่มผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ส่งเสริมให้มีการบูรณาการเชิงวัฒนธรรมระหว่างกัน สร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นแก่ทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความรักหวงแหนและภาคภูมิใจที่ได้เป็น

ส่วนหนึ่งในการช่วยอนุรักษ์ไว้ให้รุ่นต่อ ๆ ไป เร่งรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เห็นประโยชน์ในการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นใจให้กับภาคประชาชน โดยให้มีบทบาทร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลและหน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น อนุรักษ์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

3. การดำเนินงานด้านการจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยว การแก้ปัญหาของทางเทศบาล นครรังสิตเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยว ก็คือ การจัดทำให้มีการประชุมทุกเดือน เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดกับผู้ประกอบการร้านค้าซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น พุดคุยชี้แจงและทำความเข้าใจกัน เช่น เรื่องราคาอาหาร ต้องมีการพูดคุยกันอย่างใกล้ชิดไปในทิศทางเดียวกัน เป็นลักษณะขอความร่วมมือ หากจุดสมจุดร่วมกัน อีกทั้งมีการสอบถามปัญหาต่าง ๆ และความต้องการที่จะให้มีปรับปรุงแก้ไขจุดใด ส่วนไหน และอย่างไร เช่น เรื่องของห้องน้ำ เรื่องป้ายบอกทาง ระบบสาธารณูปโภค รวมถึงเรื่องอื่น ๆ และริบนามาดำเนินการให้ตามที่ได้พบปัญหา ส่วนเรื่องการควบคุมการบริการให้มีมาตรฐาน เช่น อธิษาศัยไมตรีของคนขาย การบริการที่สร้างสรรค์แบบใหม่ ควบคุมการอนุรักษ์น้ำ เรื่องความสะอาด ก็มีการจัดอบรมให้ความรู้ในแต่ละประเด็น จึงสามารถสรุปการดำเนินการใน 3 ขั้นตอน คือ 1. ลงพื้นที่พุดคุยชี้แจงทำความเข้าใจและสอบถามปัญหา 2. จัดทำแบบแสดงความคิดเห็นนักท่องเที่ยว 3. นำปัญหามาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

4. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน โดยเทศบาลนครรังสิต ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น นักวิชาการในท้องถิ่น เอกชนผู้ประกอบการร้านค้าในท้องถิ่น ชุมชนและประชาชนคนท้องถิ่น ต้องสร้างการมีส่วนร่วมโดยมุ่งเน้นการสร้างและพัฒนากลไกของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานมีเอกภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างการรับรู้และมีการบูรณาการร่วมกัน มีการจัดแบ่งภาระหน้าที่ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เทศบาลนครรังสิตต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความมั่นใจ กล้าที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นในการร่วมจัดการการท่องเที่ยว ความร่วมมือของทุกฝ่ายเป็นเครื่องมือสำคัญในการรณรงค์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้แก่ผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่ได้ดี การจัดการให้มีการรวบรวมและจัดตั้งชุมชนของผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่โดยทุกฝ่ายร่วมมือกันจะสร้างประโยชน์และเป็นผลดีต่อการเชื่อมต่อก่อสะพานแห่งการประสานงานที่ดีระหว่างกันของชุมชนเก่าและชุมชนใหม่ อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกร่วมกันและปลอดภัยภายในเขตพื้นที่เทศบาลนครรังสิตอีกด้วย

5. ด้านการสร้างความสนใจต่อการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว โดยผู้บริหารและกลุ่มก้อนคณะทำงาน อีกทั้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จะต้องสนใจและให้ความสำคัญกับการจัดการเพื่อการพัฒนาด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเป็นลำดับต้น ควรมีการปรับปรุงแพนิทรรสการให้มีความดึงดูดและน่าสนใจมากขึ้น กล่าวที่จะลงทุนในการปรับปรุงจุดนี้ให้มากกว่าจุดอื่น เพื่อเพิ่มคุณค่าและความดึงดูดใจซึ่งจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหันมาสนใจ อยากเข้าไปชม ศึกษาเรียนรู้เรื่องราว ควรให้การดูแลรักษาพื้นที่และสภาพแวดล้อมในโซนแพนิทรรสการอย่างดีให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกดีซึ่งศรัทธาเคารพต่อคุณค่า ความศักดิ์สิทธิ์ของเรื่องราว ซึมซับความน่าเชื่อถือ สร้างความประทับใจและพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อที่เขาจะได้กลับไปบอกต่อ และกลับมาเที่ยวซ้ำ ควรเน้นจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สอดคล้องเหมาะสม

6. ด้านการเดินทาง ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจในการปรับปรุงพัฒนาถนนเลียบริมคลองของท้องถิ่นให้กว้างขึ้น และปรับปรุงสภาพถนนบางจุดที่พื้นผิวขรุขระในส่วนของถนนเลียบริมคลองที่คู่ขนานกับถนนใหญ่เส้นทางรังสิต-นครนายก ปัญหาด้านการจราจรที่ติดขัดในช่วงวันหยุดและช่วงเทศกาลควรมีการแก้ไข โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรื่องสภาพถนนและปัญหาการจราจร และขนาดของถนนเลียบริมคลองของท้องถิ่นที่คับแคบจึงเป็นเรื่องที่ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงและให้ความสำคัญในการแก้ไข ส่วนป้ายผ้าและป้ายบอกทางควรมีการเพิ่มจุดให้เห็นชัดเจนในหลาย ๆ ที่

7. ด้านแผนการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว เกี่ยวกับนโยบายและแผนงานนั้น ภาครัฐควรสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจให้กับภาคประชาชน ให้เกิดการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยแสดงให้เห็นว่าชุมชนคือศูนย์กลาง หรือหัวใจของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในบางเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย เช่น ปัญหาการรुक้าที่สาธารณะทั้งในส่วนของพื้นที่เอกชนและพื้นที่ราชการ ซึ่งภาครัฐมีความจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยควรให้ออกโอกาส สร้างบรรยากาศของการประณีประนอม และให้ความช่วยเหลือในการเคลื่อนย้ายไปยังที่อยู่ใหม่ การจัดกิจกรรม โครงการที่ทำให้แต่ละชุมชนเข้ามาร่วม กิจกรรมเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างประชาชนด้วยกัน และระหว่างประชาชนกับภาครัฐ เกิดการรวมกลุ่มและจะเป็นการลดช่องว่างของแต่ละฝ่ายที่ดีอีกทางหนึ่ง เช่น กิจกรรมการแข่งขันกีฬาระหว่างชุมชน กิจกรรมการแข่งขันด้านทักษะอาชีพ กิจกรรมการประกวดผลิตภัณฑ์สินค้า โอท็อป (OTOP) ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน กิจกรรมสานสัมพันธ์น้องพี่ชาวรังสิต เป็นต้น เพื่อให้มีการปะทะสังสรรค์จากทุกภาคส่วน สร้างความเป็นเอกภาพของทุกฝ่าย เพื่อการดำเนินการพัฒนาชุมชน

เกิดพลวัต เกิดความความร่วมมือจากภาคประชาชน ตลอดจนการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ต่อไป

ส่วนที่ 4 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งในการศึกษานี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวนทั้งสิ้น 400 ราย โดยนำเสนอในรูปแบบของความถี่และร้อยละ สามารถสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่ยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ชาย	174	43.50
หญิง	226	56.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.50 เป็นเพศชาย จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ต่ำกว่า 20 ปี	54	13.50
20-35 ปี	166	41.50
36-50 ปี	148	37.00
51 ปี ขึ้นไป	32	8.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุระหว่าง 20-35 ปี มากที่สุด จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงมา มีอายุระหว่าง 36-50 ปี จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 และมีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
โสด	196	49.00
สมรส	190	47.50
หม้าย/หย่าร้าง	14	3.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 รองลงมาคือสมรส จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 และสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่ยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	180	45.00
ปริญญาตรี	203	50.75
สูงกว่าปริญญาตรี	17	4.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 50.75 รองลงมา คือ มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 และมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่ยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
นักเรียน/นักศึกษา	93	23.25
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	67	16.75
พนักงานบริษัท/รับจ้างทั่วไป	186	46.50
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	54	13.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ในด้านอาชีพนั้นกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท/รับจ้างทั่วไป มีจำนวนถึง 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 รองลงมา เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.25 และเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่ยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
10,000 บาท หรือต่ำกว่า	94	23.50
10,001–20,000 บาท	214	53.50
20,001–30,000 บาท	43	10.75
30,001 บาท ขึ้นไป	49	12.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่ยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001–20,000 บาท มีมากที่สุด จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50 รองลงมาคือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับหรือต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่ยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามที่พักอาศัยปัจจุบัน

ที่พักอาศัยปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ในเขตกรุงเทพมหานคร	135	33.75
ในเขตจังหวัดปทุมธานี	157	39.25
ในเขตจังหวัดอื่น ๆ	108	27.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.7 ในส่วนของด้านข้อมูลที่พักอาศัยปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่พักอาศัยปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.25 รองลงมาคือในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 และในเขตจังหวัดอื่น ๆ จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำ นครรังสิตของผู้ตอบแบบสอบถาม

ต่อไปนี้เป็นารแสดงผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวตลาดน้ำ นครรังสิตของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผลการศึกษาวิเคราะห์ เป็นดังนี้

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามจำนวนครั้งที่เดินทางมาเที่ยว

จำนวนครั้งที่เดินทางมาเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ครั้งแรก	40	10.00
2 – 4 ครั้ง	240	60.00
4 ครั้ง ขึ้นไป	120	30.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.8 พบว่า จำนวนครั้งของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต จากจำนวนทั้งหมด 400 คน ส่วนใหญ่ตอบว่าเดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต จำนวน 2 – 4 ครั้ง มากที่สุดเป็นอันดับแรก โดยมีจำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 อันดับ 2 คือ เดินทางมามากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 และเดินทางมาครั้งแรก จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามผู้ร่วมในการเดินทางมาเที่ยว

ผู้ร่วมในการเดินทางมาเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เดินทางมาโดยลำพัง	21	5.25
ญาติ/คนในครอบครัว	146	36.50
เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน	200	50.00
เดินทางมากับแฟน	33	8.25

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ผู้ร่วมในการเดินทางมาเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยเดินทางมากับเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน มากที่สุด จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา คือ เดินทางมากับญาติ/คนในครอบครัว จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 และเดินทางมากับแฟน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามวิธีการเดินทางมาเที่ยว

วิธีการเดินทางมาเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รถตู้/รถเช่า	79	19.75
รถโดยสารประจำทาง	27	6.75
รถจักรยานยนต์รับจ้าง	13	3.25
รถยนต์ส่วนตัว	281	70.25
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว มากที่สุด จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 70.25 รองลงมา คือ เดินทางมาโดยรถตู้/รถเช่า จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.75 และเดินทางมาโดยรถโดยสารประจำทาง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจในการเดินทางมาเที่ยว

ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ตัวท่านเอง	14	3.50
ญาติ/คนในครอบครัว	146	36.50
เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน	211	52.75
แฟน	29	7.25
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิตส่วนใหญ่ คือ เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน มากที่สุด จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 รองลงมา คือ ญาติ/คนในครอบครัว จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 และแฟนมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามจุดประสงค์ในการเดินทางมาเที่ยว

จุดประสงค์ในการเดินทางมาเที่ยว	จำนวน (คำตอบ)	ร้อยละ (%)
ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ	170	21.41
ต้องการศึกษา/เรียนรู้ ประวัติความเป็นมาของคลองรังสิตและตลาดน้ำนครรังสิต	39	4.91
ต้องการชมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ชุมชน ริมคลองรังสิต	91	11.46
ต้องการรำลึกอดีต	68	8.56
ต้องการเดินเลือกซื้อสินค้า และผลิตภัณฑ์ชุมชน	26	3.27
ต้องการทานอาหารขึ้นชื่อของตลาดน้ำนครรังสิต	400	50.38
รวม	794	100.0

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ใน 3 อันดับแรกของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 400 คนนั้น มีจุดประสงค์เพื่อต้องการทานอาหารขึ้นชื่อของตลาดน้ำนครรังสิต มากที่สุด จำนวน 400 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 50.38 ของคำตอบทั้งหมด รองลงมา คือ ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 170 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 21.41 ของคำตอบทั้งหมด และ ต้องการศึกษา/เรียนรู้ ประวัติความเป็นมาของคลองรังสิตและตลาดน้ำนครรังสิต จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 11.46 ของคำตอบทั้งหมด ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 แสดงจำนวนและร้อยละของพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต โดยจำแนกตามแหล่งข้อมูลในการเดินทางมาเที่ยว

แหล่งข้อมูลในการเดินทางมาเที่ยว	จำนวน (คำตอบ)	ร้อยละ (%)
บุคคลในครอบครัว/เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน	284	56.02
วิทยุ/โทรทัศน์	28	5.52
หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร	13	2.56
อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์	147	28.99
แผ่นพับ/ป้ายโฆษณา	26	5.13
อื่น ๆ	9	1.78
รวม	507	100.0

จากตารางที่ 4.13 พบว่า จากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 400 คน ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต ใน 3 อันดับแรก คือ ทราบข้อมูลของตลาดน้ำนครรังสิต จากแหล่งข้อมูลโดยบุคคลในครอบครัว/เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน มากที่สุด จำนวน 284 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 56.02 ของคำตอบทั้งหมด รองลงมา คือ จากอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ จำนวน 147 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 28.99 ของคำตอบทั้งหมด และ จากวิทยุ/โทรทัศน์ จำนวน 28 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 5.52 ของคำตอบทั้งหมด ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต

ต่อไปนี้เป็นารแสดงผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตใน 8 ด้าน นำเสนอในรูปแบบของค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผลการศึกษาวเคราะห์ เป็นดังนี้

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตในภาพรวมทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเข้าถึงแหล่ง ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในภาพรวม ทั้ง 8 ด้าน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม	4.10	0.529	มาก
2. ด้านการประชาสัมพันธ์	4.08	0.432	มาก
3. ด้านการเข้าถึงแหล่ง	3.45	0.536	มาก
4. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ	4.35	0.478	มากที่สุด
5. ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	3.87	0.598	มาก
6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.65	0.569	มาก
7. ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ	2.15	0.660	น้อย
8. ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	3.97	0.434	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมทั้งหมด	3.70	0.530	มาก

จากตารางที่ 4.14 สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.70$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของภาพรวมจากค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าควรพัฒนาตลาดน้ำนครรังสิตในด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.35$) รองลงมาเป็นความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก มีทั้งหมด 6 ด้าน คือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.10$) ด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.08$) ด้านการอนุรักษ์แหล่ง

ท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.97$) ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ($\bar{x} = 3.87$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 3.65$) และด้านการเข้าถึงแหล่ง ($\bar{x} = 3.45$) ส่วนที่เหลืออีก 1 ด้านเป็นความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาในระดับน้อย คือ ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ($\bar{x} = 2.15$)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในรายประเด็นของความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแต่ละด้าน สามารถแสดงรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.15 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ทัศนียภาพของตลาดน้ำนครรังสิต	4.07	0.355	มาก
ความสะอาดและเป็นระเบียบ	4.24	0.426	มากที่สุด
บรรยากาศและความสวยงาม	4.27	0.514	มากที่สุด
สัดส่วนของพื้นที่ให้บริการ	3.91	0.597	มาก
ความสะดวกในการเดินชมและเลือกซื้อสินค้า	4.04	0.753	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.10	0.529	มาก

จากตารางที่ 4.15 ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม โดยรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.10$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนาในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศและความสวยงาม ($\bar{x} = 4.27$) และด้านความสะอาดและเป็นระเบียบ ($\bar{x} = 4.24$) รองลงมาคือ ด้านทัศนียภาพของตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 4.07$) ด้านความสะดวกในการเดินชมและเลือกซื้อสินค้า ($\bar{x} = 4.04$) และด้านสัดส่วนของพื้นที่ให้บริการ ($\bar{x} = 3.91$) โดยทั้ง 3 ด้านที่กล่าวนี้ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านการประชาสัมพันธ์

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ความน่าสนใจของข้อมูลการประชาสัมพันธ์จากช่องทางต่าง ๆ	4.20	0.355	มาก
ความชัดเจนและการเข้าถึงได้ของการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์	3.91	0.426	มาก
ความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสาร	4.14	0.514	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.08	0.432	มาก

จากตารางที่ 4.16 ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.08$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาในระดับมากทุกด้าน คือ ความน่าสนใจของข้อมูลการประชาสัมพันธ์จากช่องทางต่าง ๆ ($\bar{x} = 4.20$) รองลงมาคือ ด้านความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสาร ($\bar{x} = 4.14$) และด้านความชัดเจนและการเข้าถึงได้ของการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ ($\bar{x} = 3.91$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านการเข้าถึงแหล่ง

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่ง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ความคล่องตัวในการเดินทางถึงตลาดน้ำนครรังสิต	3.60	0.664	มาก
สภาพเส้นทางถนนสู่ตลาดน้ำนครรังสิต	3.27	0.445	ปานกลาง

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่ง	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
สภาพของถนนบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต	3.47	0.500	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.45	0.536	มาก

จากตารางที่ 4.17 ด้านการเข้าถึงแหล่ง โดยรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.45$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนาด้านความคล่องตัวในการเดินทางถึงตลาดน้ำนครรังสิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$) รองลงมาคือด้านสภาพของถนนบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 3.47$) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสภาพเส้นทางถนนสู่ตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 3.27$) ตามลำดับ โดยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านสิ่งปลูกสร้างของตลาดน้ำเพื่อให้มีความโดดเด่น	4.17	0.376	มาก
การสืบสานทางวัฒนธรรมและประเพณีให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องสืบไป	4.50	0.501	มากที่สุด
ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้อง และผูกพันกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ตำนาน อาหาร ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ที่จัดแสดงบนแพ	4.34	0.543	มากที่สุด

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
สภาพแวดล้อมทางวิถีชีวิต และวัฒนธรรมชุมชน บริเวณตลาดน้ำนครรังสิต	4.41	0.492	มากที่สุด
คะแนนค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.35	0.478	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.18 ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ โดยรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตในระดับมากที่สุด (โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.35$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนาในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านการสืบสานทางวัฒนธรรมและประเพณีให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องสืบไป ($\bar{x} = 4.50$) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 4.41$) และด้านข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ตำนานอาหาร ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ที่จัดแสดงบนแพ ($\bar{x} = 4.34$) ตามลำดับ ส่วนด้านสิ่งปลูกสร้างของตลาดน้ำเพื่อให้มีความโดดเด่น กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าจะควรพัฒนาในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$)

ตารางที่ 4.19 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ความสอดคล้องเหมาะสมของกิจกรรมกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของผู้คนในชุมชน	4.14	0.497	มาก
ความสอดคล้องเหมาะสมของพื้นที่ท่องเที่ยวตลาดน้ำ ในเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	4.23	0.499	มากที่สุด

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
แพที่จัดนิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม	4.41	0.614	มากที่สุด
ความเป็นมิตรและอัธยาศัยไมตรีของคนในท้องถิ่น/ พื้นที่	2.70	0.780	ปานกลาง
คะแนนค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.87	0.598	มาก

จากตารางที่ 4.19 ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.87$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรมีการพัฒนาในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านแพที่จัดนิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.41$) และด้านความสอดคล้องเหมาะสมของพื้นที่ท่องเที่ยวตลาดน้ำในเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ($\bar{x} = 4.23$) รองลงมาคือ ด้านความสอดคล้องเหมาะสมของกิจกรรมกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของผู้คนในชุมชน ($\bar{x} = 4.14$) โดยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความเป็นมิตรและอัธยาศัยไมตรีของคนในท้องถิ่น/พื้นที่ ($\bar{x} = 2.70$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนาอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
สถานที่จอดรถในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต	3.78	0.807	มาก
ความเหมาะสมของจำนวนร้านค้าในบริเวณตลาดน้ำ	4.01	0.459	มาก
ป้ายบอกทางในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต	3.91	0.476	มาก

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ความสะอาดและจำนวนห้องน้ำรูดสุขาในบริเวณ ตลาดน้ำนครรังสิต	4.11	0.404	มาก
การบริการด้านระบบความปลอดภัยของชีวิตและ ทรัพย์สิน	3.31	0.463	ปานกลาง
ที่นั่งพักผ่อนในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต	4.32	0.626	มากที่สุด
ผู้ให้ความรู้แหล่งท่องเที่ยว/มัคคุเทศก์	2.13	0.751	น้อย
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.65	0.569	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตโดยรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.65$)

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ควรพัฒนาด้านที่นั่งพักผ่อนในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ($\bar{x} = 4.32$) รองลงมาอันดับ 2 อยู่ในระดับมาก มี 4 ด้าน คือ ด้านความสะอาดและจำนวนห้องน้ำรูดสุขาในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 4.11$) ด้านความเหมาะสมของจำนวนร้านค้าในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 4.01$) ด้านป้ายบอกทางในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 3.91$) ด้านสถานที่จอดรถในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 3.78$) และด้านการบริการด้านระบบความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน เป็นอันดับ 3 ($\bar{x} = 3.31$) มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านผู้ให้ความรู้แหล่งท่องเที่ยว/มัคคุเทศก์ ($\bar{x} = 2.13$) มีระดับความคิดเห็นว่าควรพัฒนาน้อยอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4.21 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ความเหมาะสมของราคาสินค้าและของที่ระลึกใน บริเวณตลาดน้ำ	2.70	0.945	ปานกลาง
ความเหมาะสมของราคาอาหารและเครื่องดื่มใน บริเวณตลาดน้ำ	2.11	0.672	น้อย
คุณภาพอาหารและเครื่องดื่มในบริเวณตลาดน้ำ	1.86	0.553	น้อย
อรรถาศัยไมตรีของคนขายในบริเวณตลาดน้ำ	1.93	0.470	น้อย
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	2.15	0.660	น้อย

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นโดยรวม ($\bar{x} = 2.15$) ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับน้อย

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ควรพัฒนาด้านความเหมาะสมของราคาสินค้าและของที่ระลึกในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 2.70$) ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสมของราคาอาหารและเครื่องดื่มในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 2.11$) ด้านอรรถาศัยไมตรีของคนขายในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 1.93$) และด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 1.86$) ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับน้อย เช่นกัน

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
การกำหนดเขตในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เป็น สัดส่วน ระหว่างพื้นที่นันทนาการ พื้นที่พักผ่อน และ พื้นที่สวน	3.50	0.501	มาก
ศักยภาพของพื้นที่ต่อจำนวนนักท่องเที่ยว	3.90	0.300	มาก
การจัดการในด้านการฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อม ของตลาดน้ำอย่างต่อเนื่อง	4.52	0.500	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.97	0.434	มาก

จากตาราง 4.22 พบว่า ความคิดเห็นต่อแนวทางพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นโดยรวม ($\bar{x} = 3.97$) ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ควรพัฒนาด้านการจัดการในด้านการฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อม ระดับมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ($\bar{x} = 4.52$) รองลงมาอันดับ 2 คือ ด้านศักยภาพของพื้นที่ต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.90$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และอันดับ 3 คือ การกำหนดเขตในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เป็นสัดส่วนระหว่างพื้นที่นันทนาการ พื้นที่พักผ่อน และพื้นที่สวน ($\bar{x} = 3.50$) โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

ตอนที่ 4 สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำ

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวที่มีต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำยังตลาดน้ำนครรังสิต

ความคิดเห็นต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำยังแหล่งท่องเที่ยว ตลาดน้ำนครรังสิต	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
กลับมาอีกแน่นอน	289	72.25
ไม่แน่ใจ	102	25.50
ไม่กลับมาแน่นอน	9	2.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ความคิดเห็นต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำยังแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในภาพรวม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.25 รองลงมา คือ ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 25.50 และไม่กลับมาแน่นอน คิดเป็นร้อยละ 2.25 ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวให้เหตุผลของความต้องการที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำว่า เป็นเพราะอาหารอร่อย สถานที่เป็นทางผ่านและไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครและสถานที่พักของนักท่องเที่ยว การเดินทางสะดวก มีบรรยากาศริมน้ำที่เรียบง่าย เงียบสงบ และเหตุผลที่นักท่องเที่ยวไม่ต้องการกลับมาแน่นอนนั้น นักท่องเที่ยวให้เหตุผลว่า มีสินค้าให้เลือกชมและเลือกซื้อน้อย ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังเหมือนตลาดน้ำแห่งอื่น สถานที่ภายในแพและบริเวณตลาดน้ำคับแคบแออัด รถสุขามีเพียงคันเดียวและไม่ค่อยสะอาด ที่จอดรถไม่เพียงพอ

4.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาของนักท่องเที่ยว

ในส่วนนี้เป็นการสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาของนักท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมจากแบบสอบถามและนำมาสรุปประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามอย่างสอดคล้องกลมกลืนและเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงทัศนียภาพของแพตลาดน้ำให้ดูสวยงาม ควรใช้วัสดุกันแดดฝนที่มีความกลมกลืนกับแพไม้ตลาดน้ำแทนการใช้ผ้าใบ

2. ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวและจัดทำสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นภาษาต่างประเทศด้วย ในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติที่เป็นลักษณะสากล เนื่องจากเล็งเห็นว่าปัจจุบันตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาเยือนเป็นจำนวนมากขึ้น และประเทศไทยก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ดังนั้น การจัดทำให้มีมัลติเพล็กซ์ท้องถิ่นและสามารถจะอธิบายแหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษได้นั้น ก็จะเป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวต่างชาติรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น เช่น ประวัติความเป็นมา ข้อควรปฏิบัติและคำแนะนำต่าง ๆ เป็นต้น

3. ด้านการเข้าถึงแหล่ง โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรปรับปรุงสภาพถนนบางตอนให้ดียิ่งขึ้น และอยากให้มีการขยายถนนท้องถิ่นให้กว้างขึ้น เพื่อให้สะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการสร้างเพิ่มที่กัลบรถบริเวณถนนรังสิต-นครนายกในลักษณะ U-Turn ในบริเวณที่ใกล้กับตลาดน้ำนครรังสิตเพื่อให้การกัลบรถของนักท่องเที่ยวเพื่อเดินทางเข้ามายังตลาดน้ำง่ายขึ้น และเกิดความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

4. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรปรับปรุงแพนิทรรสการให้มีความดึงดูดและน่าสนใจกว่านี้ ควรลงทุนในการปรับปรุงจุดนี้มากกว่าจุดอื่นเพื่อเพิ่มคุณค่าและความดึงดูดใจซึ่งจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหันมาสนใจใคร่อยากเข้าไปชมศึกษาเรียนรู้มากกว่าเพียงเพื่อมาแวะรับประทานอาหาร จะเป็นการเพิ่มเรื่องราวประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว ควรให้การดูแลรักษาพื้นที่และสภาพแวดล้อมในโซนแพนิทรรสการอย่างดีให้เกิดความรู้สึกดีซึ่งศรัทธาเคารพต่อคุณค่า ความศักดิ์สิทธิ์ของเรื่องราว ชิมช้บความน่าเชื่อถือแก่นักท่องเที่ยวเพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้เกิดความรู้สึกดีซึ่งหล่อหลอมไปกับเรื่องราวซึ่งจะเป็นตำนานที่ส่งต่อไปยังรุ่นต่อ ๆ ไป

5. ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สอดคล้องเหมาะสม ซึ่งในส่วนนี้นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าตลาดน้ำนครรังสิตควรให้ความสนใจต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้

1) นักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับพื้นที่มากขึ้น อีกทั้ง กิจกรรมดังกล่าวควรที่จะสามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมได้ เช่น กิจกรรมการประกวดร้องเพลงไทย การเล่นดนตรีไทย สาธิตการทำอาหารพื้นถิ่น หรือการสาธิตปลูกต้นไม้ พืชและพันธุ์ไม้ต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวยังเห็นว่า การจัดกิจกรรมประจำเทศกาลต่าง ๆ ที่ทางตลาดน้ำนครรังสิตจัด ทำให้สามารถดึงให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมได้ง่ายยิ่งขึ้น

2) นักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรมีกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังให้เยาวชนและคนในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีตลาดน้ำในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ และมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนช่วยสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันดีงาม

6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่าตลาดน้ำนครังสิตนั้นควรให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1) ป้ายบอกทางและสภาพถนน โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรมีการจัดทำป้ายบอกทางที่ชัดเจนและเพิ่มจุดให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และปรับปรุงสภาพถนนบางตอนให้ดียิ่งขึ้น หากเป็นไปได้ 2) ยอยากให้มีการขยายถนนท้องถิ่นให้กว้างขึ้น เพื่อให้สะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว 2) พื้นที่จอดรถ โดยนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดน้ำ และผู้รับผิดชอบดูแลตลาดน้ำควรจัดให้มีพื้นที่จอดรถเพิ่มมากขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนบุคคลได้อย่างพอเพียง 3) ห้องสุขา โดยนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการตลาดน้ำนครังสิตควรจัดให้มีห้องสุขาที่สะอาดและถูกสุขลักษณะไว้รองรับนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น แยกห้องสุขาหญิงชาย และไม่ควรถูกจัดให้มีเพียงจุดเดียว 4) ความเหมาะสมของจำนวนร้านค้า โดยนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการตลาดน้ำนครังสิตมีขนาดเล็กและคับแคบ ควรขยายพื้นที่ เพิ่มจำนวนร้านค้า และความหลากหลายของสินค้าเพื่อให้เกิดความสะดวกและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว 5) สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการตลาดน้ำนครังสิตควรจัดให้มีพื้นที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวที่มากเพียงพอ โดยควรจัดไว้ให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมและมีบรรยากาศดี

7. ด้านมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรควบคุมคุณภาพมาตรฐานของสินค้าและบริการ ให้ได้มาตรฐานและคุ้มค่างบเงินที่นักท่องเที่ยวต้องจ่ายไป เช่น ราคา ปริมาณ ความสะอาด ความอร่อย และถูกสุขอนามัย เป็นต้น นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังคิดเห็นว่าการตลาดน้ำควรมีการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนมาจำหน่ายมากกว่านี้ เช่น สินค้า OTOP หรือของฝากจำพวกอาหาร ผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร พืชพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ ของที่ระลึกที่ผลิตจากชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน และยังสามารถอนุรักษ์ความเป็นตลาดน้ำให้คงอยู่ได้ และนักท่องเที่ยวยังเห็นว่าผู้ประกอบการร้านค้าควรได้รับการอบรมและเรียนรู้ในเรื่องการให้บริการลูกค้าที่ดีรวมถึงการใช้ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ประกอบการร้านค้ามีโอกาสให้การต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังนั้น จึงควรได้รับการอบรมในเรื่องภาษาต่างประเทศด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถให้การต้อนรับและบริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้อย่างมีคุณภาพ

8. ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่า ควรปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ทุกฝ่ายในการช่วยกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำนครรังสิตให้คงอยู่ เช่น การร่วมมือกันรักษาลำคลองให้สะอาด ไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในลำคลอง และเห็นว่าผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดการและฟื้นฟูรักษาสภาพแวดล้อมของตลาดน้ำนครรังสิตอย่างต่อเนื่อง

9. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยในส่วนนี้ นักท่องเที่ยวเห็นว่า ตลาดน้ำนครรังสิตมีความโดดเด่นในด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเน้นในด้านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และอาหารที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่นเป็นหลัก จึงควรมีการส่งเสริมการให้ความรู้ในรูปแบบอื่นด้วยเช่นกัน เช่นการให้ความตามโครงการที่เกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอาชีพที่เป็นโครงการเด่น ๆ ของผู้บริหารตลาดน้ำ เช่น การเลี้ยงไส้เดือน การทำปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และโอกาสทางการศึกษาแก่นักท่องเที่ยว และยังมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

ส่วนที่ 5 เสนอแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

โดยในส่วนนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การจดบันทึกในประเด็นที่สำคัญ ๆ เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ผล และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Informant) และมีการบันทึกเสียงขณะที่มีการสัมภาษณ์ โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครรังสิต หรือตัวแทนปลัดเทศบาลนครรังสิตหรือตัวแทน เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และผู้ดูแลตลาดน้ำนครรังสิต และ นักพัฒนาการท่องเที่ยว จำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน กลุ่มที่ 2 ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้าในบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำนครรังสิต จำนวนไม่น้อยกว่า 8 คน กลุ่มที่ 3 ภาคผู้นำชุมชนและประชาชนท้องถิ่น จำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน กลุ่มที่ 4 ภาคชุมชน/ประชาชน โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มชุมชนชาวบ้าน/ประชาชนที่อาศัยบริเวณรอบ ๆ ตลาดน้ำนครรังสิต จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่มุ่งทำการศึกษา และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุป โดยการจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยการตีความเพื่อสร้างข้อสรุป (Interpretation and Conclusion) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยนำมาสรุปในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

กลุ่มที่ 1 ภาครัฐ สรุปได้ดังนี้

ควรมีการพัฒนาตลาดน้ำนครังติดอย่างต่อเนื่อง การที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนนั้นจะต้องกระตุ้นจิตสำนึกทุกฝ่ายร่วมกันพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ ควรมีการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น โดยการออกสื่อและประชาสัมพันธ์ไปยังทุกฝ่ายและทุกกลุ่ม โดยเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ถ้วยเตี้ยเรือ อนุรักษ์ถ้ำคลองประวัติศาสตร์ อนุรักษ์ธรรมชาติ และ เรื่องอาหารพื้นถิ่นสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยต้องให้ข้อมูลความรู้ สร้างการเรียนรู้ให้กับคนรุ่นหลังให้รับทราบ บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้รับรู้เพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกเพื่อที่อนุชนคนรุ่นหลังสามารถที่จะนำไปคิดและต่อยอดได้ เกิดการถ่ายทอดและอนุรักษ์สืบต่อกันไป โดยควรเน้นการอนุรักษ์ในทุกด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของคลองรังสิตประยูรศักดิ์ และที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการบูรณาการการท่องเที่ยวแบบองค์รวมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรสร้างความเข้มแข็งในภาครัฐบาลเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดความเข้มแข็งและความเป็นปึกแผ่นสู่ภาคประชาชน ควรสร้างการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ชุมชนได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันในกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความรู้สึกรักผูกพันสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ควรมีการปรับปรุงพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มากขึ้น และให้มีความน่าสนใจ ควรมีการสนับสนุนให้ภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อชุมชนและสร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชนมากกว่าการหวังผลประโยชน์ทางธุรกิจ ดำเนินการตามแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของทางเทศบาลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เช่น แม่น้ำลำคลอง แบ่งฝ่ายงานรับผิดชอบ โดยทำเป็นนโยบายและมีการจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน ทำการอบรมผู้ประกอบการทั้งรายย่อยและรายใหญ่ทั้งหมดภายในเขต เพื่อเป็นการอนุรักษ์รักษาความสะอาดของแม่น้ำลำคลอง ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนวิถีชีวิตวัฒนธรรมควรมีการรณรงค์และสร้างการรับรู้ ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นคุณค่า เกิดความรักหวงแหนในวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนพื้นถิ่น ให้การศึกษาแก่เยาวชน เยาวชนด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ส่งเสริมให้คนท้องถิ่นเข้ามาขายถ้วยเตี้ยเรือรังสิตก็เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างหนึ่ง

ควรมีการขยายพื้นที่ตลาดน้ำเพื่อให้มีการประกอบกิจการ ส่งเสริมอาชีพของชุมชน ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์เรื่องของคลองประวัติศาสตร์

และอาหารพื้นถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืนแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้คนเข้ามาเที่ยว ใช้จ่ายเงิน ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยว

กลุ่มที่ 2 ภาคเอกชน สรุปลงได้ดังนี้

ควรมีการพัฒนาและทำให้เป็นตลาดน้ำจริง ๆ และอย่างยั่งยืนให้ได้ ในทุก ๆ ด้าน ควรเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากกว่าที่เป็นอยู่ นอกเหนือจากกิจกรรมประจำปีตามเทศกาลงานประเพณีที่จัดทุก ๆ ปี กิจกรรมควรมีความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวเพราะปัจจุบันนักท่องเที่ยวทรงตัวไม่เพิ่มขึ้น ควรขยายพื้นที่ตลาดน้ำเพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยว และเพิ่มความหลากหลายของสินค้าชุมชน สินค้าโอท็อป (OTOP) สินค้าการเกษตร ไม้ดอกไม้ประดับ ให้นักท่องเที่ยวได้เดินเลือกซื้อ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ไปยังจังหวัดใกล้เคียงให้เข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ควรปรับปรุงสถานที่จอดรถให้กว้างขึ้น ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับร้านค้าและนักท่องเที่ยว ควรมีส่วนร่วมในการช่วยกันอนุรักษ์คลอง อนุรักษ์คุณภาพอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งรสชาติและความสะอาด ให้คงอยู่อย่างนี้ตลอดไป

กลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และปราชญ์ท้องถิ่น

ผู้นำชุมชนควรมีการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทำหน้าที่เป็นแกนนำชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับลูกบ้าน และนำลูกบ้านเข้าร่วมในการพัฒนา และอนุรักษ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นักวิชาการ และปราชญ์ท้องถิ่น โดยร่วมกับสถาบันการศึกษาภายในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิชาการต่าง ๆ ในการเสนอแนะแนวทาง แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและอนุรักษ์ด้านการท่องเที่ยว ในทุก ๆ ด้าน ร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของท้องถิ่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมฟื้นฟูเรียนรู้และอนุรักษ์สืบต่อไปยังรุ่นลูกหลานสืบไป

กลุ่มที่ 4 ชุมชน ชาวบ้าน/ประชาชน

ควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในเขตพื้นที่เทศบาลนครรังสิตควบคู่กันไป เพื่อให้คนทั่วไปได้รู้จักและมาเที่ยว ควรพัฒนาปรับปรุงตลาดน้ำนครรังสิตให้ทัดเทียมกับตลาดน้ำแห่งอื่น ๆ ควรเจาะกลุ่มตลาดน้ำให้เข้าถึงทุกกลุ่มรวมถึงกลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติ ควรมีการร่วมมือกับภาคธุรกิจท่องเที่ยวนำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวให้มากขึ้น ควรมีกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากขึ้น ควรเร่งสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น เทศบาลควรเอาใจจริงเอาใจกับผู้ที่ทำให้ล่าถอยเน่าเสียโดยการทิ้งขยะสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำลำคลอง ควรให้ความรู้กับเยาวชนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ควรสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ควรขยายพื้นที่ตลาดน้ำสร้างพื้นที่ทำมาค้าขายให้กับ

ชุมชนในพื้นที่เพื่อให้มีรายได้ ควรมีการอบรมให้กับชุมชนด้านการสร้างงานสร้างอาชีพ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องเพราะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพิ่มเติมในส่วนของภาครัฐ ภาครัฐโดยเทศบาลนครรังสิต และสำนักปลัดเทศบาลนครรังสิตในฝ่ายงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของตลาดน้ำนครรังสิต มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต โดยมีบทบาทในการส่งเสริม ดูแล อนุรักษ์วัฒนธรรม จารีตประเพณี อันติงามของท้องถิ่น และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่ายั่งยืน เช่น การแข่งเรือพายพื้นบ้าน การแข่งเรือยาว กว๊านเดี่ยวเรือรังสิต เป็นต้น ด้านงบประมาณ มีบทบาทในการจัดงานเทศกาลประเพณี และโครงการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ โดยสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยมีบทบาทในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ของตลาดน้ำนครรังสิตและในเขตเทศบาลให้มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดสวยงาม ส่งเสริมประชาชนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อม ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว โดยมีบทบาทในการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน การค้าการลงทุน การท่องเที่ยว และส่งเสริมอาชีพของประชาชน ส่งเสริม และพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในเขตเทศบาล โดยเฉพาะการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าโอท็อป (OTOP) ให้ได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มมูลค่าและรายได้ให้แก่ประชาชน ส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต จัดตั้งเขื่อนทาวนรังสิต เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวคลองรังสิต ประโยชน์ที่ได้รับการดำเนินงานที่ผ่านมา ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว ชุมชน และ ประชาชนในพื้นที่ของตลาดน้ำนครรังสิต และชาวรังสิตทุกคน ได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยในส่วนของภาครัฐ บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนนโยบายท่องเที่ยวที่ได้วางไว้ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เนื่องจากตลาดน้ำนครรังสิตเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กที่มีการฟื้นฟูสร้างขึ้นมาใหม่ เพื่ออนุรักษ์ จึงมีลักษณะเฉพาะตัว จึงยังไม่พบปัญหาและอุปสรรคใด ๆ มากนัก เป็นเพียงปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่สามารถแก้ไขได้

การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิตในปัจจุบันสรุปได้ว่า ตลาดน้ำนครรังสิตมีสถานที่ตั้งที่เหมาะสม มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีอาหารภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่เป็นตำนานเป็นที่เลื่องลือ เป็นจุดเด่นสร้างโอกาสทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายมีหลายกลุ่ม ปัจจุบันตลาดน้ำนครรังสิตมีโครงการและกิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดำเนินการอยู่หลายโครงการ และโครงการพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ปัญหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตดั้งเดิมถูกเปลี่ยนแปลง การรुकกล้าที่ดิน การเพิ่มพื้นที่ใช้สอย ความหลากหลาย

และแนวทางการพัฒนาจังหวัดปทุมธานี และกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี เพื่อนำมาบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันของเทศบาลนครรังสิต

จากผลการศึกษาทั้งหมด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ตัวแทนภาครัฐโดยเทศบาลนครรังสิต ภาคเอกชนโดยผู้ประกอบการร้านค้าในบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำนครรังสิต ภาคผู้นำชุมชนและประชาชนท้องถิ่น ภาคประชาชน โดยกลุ่มชุมชน ชาวบ้าน/ประชาชน ที่อาศัยบริเวณรอบ ๆ ตลาดน้ำนครรังสิต การลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้นำมาประมวลผลเพื่อสรุปแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในภาพรวม แต่ละด้าน ดังนี้

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตอย่างยั่งยืน

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

หน่วยงานภาครัฐโดยองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลนครรังสิต ควรเร่งติดตามผลการเจรจากับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในการขอเพิ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความร่วมมือในการที่จะทำให้การขยายพื้นที่ที่บรรลุผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว โดยที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย โดยควรมีการศึกษาผลกระทบในด้านต่าง ๆ และการทำประชาพิจารณ์ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และเพื่อประโยชน์โดยรวมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นและประชาชนตลอดจนนักท่องเที่ยว ตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ขึ้นมา ควรปรับปรุงภูมิทัศน์และทัศนียภาพของที่อยู่อาศัยบริเวณรอบ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับแหล่งท่องเที่ยวเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยที่ไม่กระทบกับความเป็นอยู่หรือความเดือดร้อนของประชาชน เทศบาลนครรังสิตและชุมชนควรร่วมมือกันสร้างบรรยากาศของความเป็นตลาดริมน้ำของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชนและพื้นที่โดยรวม ควบคุมการบริการของผู้ประกอบการให้มีมาตรฐาน เช่น อธยาศัยไมตรีของคนขาย และการให้บริการในทุกด้านแก่นักท่องเที่ยว เช่น ด้านคุณภาพ ด้านความสะอาด ด้านราคา และด้านรสชาติ ผู้ประกอบการร้านค้าซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นซึ่งถือเป็นทรัพยากรบุคคลทางการท่องเที่ยว ควรได้รับการอบรมและเรียนรู้ในเรื่องการให้บริการลูกค้าที่ดีรวมถึงการใช้ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ประกอบการร้านค้ามีโอกาสให้การต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ดังนั้น จึงควรได้รับการอบรมในเรื่องภาษาต่างประเทศด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถให้การต้อนรับและบริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้อย่างมีคุณภาพ

ควรมีการปรับปรุงแพนิทรรศการให้มีความดึงดูดและน่าสนใจมากขึ้น เพื่อเพิ่มคุณค่าและความดึงดูดใจซึ่งจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหันมาสนใจ อยากเข้าไปชม ศึกษาเรียนรู้

เรื่องราว ควรให้การดูแลรักษาพื้นที่และสภาพแวดล้อมในโซนแพนิทรรสการอย่างดี เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกซึ่งสรรทราเคารพต่อคุณค่า ความศักดิ์สิทธิ์ของเรื่องราว ชิมช้บความน่าเชื่อถือ สร้างความประทับใจกลับไปบอกต่อ และกลับมาเที่ยวซ้ำ ปรับปรุงพัฒนาถนนเลียบริมคลองของท้องถิ่นให้กว้างขึ้น และปรับปรุงสภาพถนนบางจุดที่พื้นผิวขรุขระในส่วนถนนเลียบริมคลองที่คู่ขนานกับถนนใหญ่เส้นทางรังสิต-นครนายก ควรปรับปรุงด้านการจราจรที่ติดขัดในช่วงวันหยุดและช่วงเทศกาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดการเรื่องสภาพถนนและปัญหาการจราจรและขนาดของถนนเลียบริมคลองของท้องถิ่นที่คับแคบจึงเป็นเรื่องที่ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงและให้ความสำคัญในการแก้ไข ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายบอกทางควรมีการเพิ่มจุดให้เห็นชัดเจนในหลาย ๆ ที่ และให้เพิ่มภาษาอังกฤษเพื่อนักท่องเที่ยวต่างชาติ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวและจัดทำสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นภาษาต่างประเทศช่วยในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติที่เป็นลักษณะสากล เนื่องจากปัจจุบันตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเยือนมากขึ้น และประเทศไทยก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ควรจัดให้มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและสามารถจะอธิบายแหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษได้นั้น เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น เช่น ประวัติความเป็นมา ข้อควรปฏิบัติและคำแนะนำต่าง ๆ เป็นต้น ควรจัดให้มีพื้นที่จอดรถเพิ่มมากขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนบุคคลได้อย่างพอเพียง ควรจัดให้มีห้องสุขาที่สะอาดและถูกสุขลักษณะไว้รองรับนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น แยกห้องสุขาหญิงชาย และไม่ควรถัดให้มีเพียงจุดเดียว

ด้านการเข้าถึงแหล่ง ควรมีการสร้างเพิ่มที่กลับรถบริเวณถนนรังสิต-นครนายกในลักษณะ U-Turn ในบริเวณที่ใกล้กับตลาดน้ำนครรังสิตเพื่อให้การกลับรถของนักท่องเที่ยวเพื่อเดินทางเข้ามายังตลาดน้ำง่ายขึ้น และเกิดความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ควรเพิ่มจำนวนร้านค้า และความหลากหลายของสินค้าเพื่อให้เกิดความสะดวกและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ควรจัดให้มีพื้นที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวที่มากเพียงพอในตำแหน่งที่เหมาะสม และมีบรรยากาศดี ควรมีการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนมาจำหน่ายมากกว่านี้ เช่น สินค้าโอท็อป (OTOP) หรือของฝากจำพวกอาหาร ผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร พืชพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ ของที่ระลึกที่ผลิตจากชุมชน เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน และยังสามารถอนุรักษ์ความเป็นตลาดน้ำให้คงอยู่ได้

2. ด้านการบริหารจัดการ

เทศบาลนครรังสิตเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายในเขตพื้นที่โดยตรงอยู่แล้ว และเป็นแกนนำหลักร่วมกับภาครัฐที่

เกี่ยวข้อง ในการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงชักนำให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมเจรจา แก้ไขปัญหา และขอความร่วมมือร่วมกันในการจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและเกิดความยั่งยืน จากการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นความคิดเห็นที่น่าสนใจสำหรับแนวทางการพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิตได้ว่า ควรมีการกำหนดบทบาทของทุกฝ่ายที่ชัดเจน ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ โดยเทศบาลนครรังสิตควรให้ความสำคัญในการผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเพื่อการพัฒนาตลาดน้ำ เพื่อเป็นตัวแทนจากทุกภาคส่วนในการทำหน้าที่ประสานงาน รวมถึงการสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนและประชาชนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้เห็นประโยชน์ส่วนรวม และจิตสำนึกในการร่วมพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรม ผลักดันให้มีการทำงานบูรณาการร่วมกันเพื่อร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตที่เหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือเพื่อทำให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่ชื่นชอบแก่ผู้มาเยือน และควรจะต้องร่วมประสานเร่งสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างกันของผู้ที่อยู่เดิมกับกลุ่มผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ส่งเสริมให้มีการบูรณาการเชิงวัฒนธรรมระหว่างกัน

อย่างไรก็ตาม ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ โดยให้มีการขับเคลื่อนควบคู่กันไปด้วย เช่น ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านแผนการจัดการ ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชุมชน ด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการตลาดและบริการ ด้านเอกลักษณ์ของตลาดน้ำและการรักษาวิถีชีวิตท้องถิ่น ด้านการสร้างความสนใจต่อการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยควรจะต้องสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นแก่ทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความรักหวงแหนและภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยอนุรักษ์ไว้ให้รุ่นต่อ ๆ ไป ควรเร่งณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เห็นประโยชน์ในการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นใจให้กับภาคประชาชน โดยให้มีบทบาทร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลและหน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น จะต้องณรงค์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ให้ความสำคัญกับการจัดการด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม เช่น ปรับปรุงภูมิทัศน์และทัศนียภาพบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

การดำเนินงานการจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยให้มีการประชุมทุกเดือน เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดกับผู้ประกอบการร้านค้าซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น พุดคุยชี้แจงและทำความเข้าใจกัน เช่น เรื่องราคาอาหาร ต้องมีการพุดคุยกันอย่างใกล้ชิดไปในทิศทางเดียวกัน เป็นลักษณะขอความ

ร่วมมือ หากจุดสมดุลร่วมกัน อีกทั้งมีการสอบถามปัญหาต่าง ๆ และความต้องการที่จะให้มีการควบคุมการอนุรักษ์น้ำ เรื่องความสะอาด การจัดอบรมให้ความรู้ในแต่ละประเด็นซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำอย่างต่อเนื่อง ด้านการสร้างความสนใจต่อการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว โดยผู้บริหารและกลุ่มก้อนคณะทำงานทุกภาคส่วน จะต้องสนใจและให้ความสำคัญกับการจัดการเพื่อการพัฒนาด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเป็นลำดับต้น

ด้านแผนการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว เกี่ยวกับนโยบายและแผนงานนั้น ควรจะต้องสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจให้กับภาคประชาชน ให้เกิดการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยแสดงให้เห็นว่าชุมชนคือศูนย์กลาง หรือหัวใจของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย เช่น ปัญหาการรुक้ำที่สาธารณะทั้งในส่วนของพื้นที่เอกชนและพื้นที่ราชการ ซึ่งภาครัฐมีความจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยควรให้โอกาส สร้างบรรยากาศของการประณีประนอม และให้ความช่วยเหลือในการเคลื่อนย้ายไปยังที่อยู่ใหม่ การจัดกิจกรรมโครงการที่ทำให้แต่ละชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างประชาชนด้วยกัน และระหว่างประชาชนกับภาครัฐ เกิดการรวมกลุ่ม และจะเป็นการลดช่องว่างของแต่ละฝ่ายที่ดีอีกทางหนึ่ง เช่น กิจกรรมการแข่งขันกีฬาระหว่างชุมชน กิจกรรมการแข่งขันด้านทักษะอาชีพ กิจกรรมการประกวดผลิตภัณฑ์สินค้าโอท็อป (OTOP) ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน กิจกรรมสานสัมพันธ์น้องพี่ชาวรังสิต เป็นต้น เพื่อให้มีการปะทะสังสรรค์จากทุกภาคส่วน สร้างความเป็นเอกภาพของทุกฝ่าย เพื่อการดำเนินการพัฒนาชุมชน เกิดพลวัต เกิดความความร่วมมือจากภาคประชาชน ตลอดจนการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องต่อไป

ควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในเขตพื้นที่เทศบาลให้คนทั่วไปได้รู้จักและมาเที่ยว ควรพัฒนาปรับปรุงตลาดน้ำนครรังสิตให้ทัดเทียมกับตลาดน้ำแห่งอื่น ๆ ควรเจาะกลุ่มตลาดให้เข้าถึงทุกกลุ่มรวมถึงกลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติ ควรมีการร่วมมือกับภาคธุรกิจท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวมาเที่ยวให้มากขึ้น ควรมีกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากขึ้น ควรเร่งสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น เทศบาลควรเอาจริงเอาจังกับผู้ที่ทำให้ล่าคล่องน่าเสียโดยการทิ้งขยะสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำล่าคล่อง ควรให้ความรู้กับเยาวชนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ควรสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ควรขยายพื้นที่ตลาดน้ำสร้างพื้นที่ทำมาค้าขายให้กับชุมชนในพื้นที่เพื่อให้มีรายได้ ควรมีการอบรมให้กับชุมชนด้านการสร้างงานสร้างอาชีพ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องเพราะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

3. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน โดยเทศบาลนครรังสิต ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่น นักวิชาการในท้องถิ่น เอกชนผู้ประกอบการร้านค้าในท้องถิ่น ชุมชนและประชาชนคนท้องถิ่น จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมโดยมุ่งเน้นการสร้างและพัฒนากลไกของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานมีเอกภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างการรับรู้ และมีการบูรณาการร่วมกัน มีการจัดแบ่งภาระหน้าที่ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เทศบาลนครรังสิตต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในชุมชนโดยการจัดกิจกรรมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความมั่นใจ กล้าที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นในการร่วมจัดการการท่องเที่ยว ความร่วมมือของทุกฝ่ายเป็นเครื่องมือสำคัญในการรณรงค์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่ได้ดี ควรบริหารจัดการให้มีการรวบรวมและจัดตั้งชุมชนของผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่โดยทุกฝ่ายร่วมมือกันจะสร้างประโยชน์และเป็นผลดีต่อการเชื่อมต่อประสานแห่งการประสานงานที่สะพานเชื่อมของชุมชนเก่าและชุมชนใหม่ อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกรักของการเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัยภายในเขตพื้นที่เทศบาลนครรังสิตอีกด้วย

4. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

ควรจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับพื้นที่มากขึ้น อีกทั้ง กิจกรรมดังกล่าวควรที่จะสามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมได้ เช่น กิจกรรมการประกวดร้องเพลงไทย การเล่นดนตรีไทย สาธิตการทำอาหารพื้นถิ่น หรือการสาธิตปลูกต้นไม้ พืช และพันธุ์ไม้ต่าง ๆ กิจกรรมการเที่ยวท่องเที่ยวท่องเที่ยวคล่องคล่องรังสิต เป็นต้น ทั้งนี้ ควรให้มีการจัดกิจกรรมประจำเทศกาลต่าง ๆ ที่ทางตลาดน้ำนครรังสิตจัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายยิ่งขึ้น ควรมีกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังให้เยาวชนและคนในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีตลาดน้ำในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ และมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนช่วยสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันดีงาม ตลาดน้ำนครรังสิตมีความโดดเด่นในด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และมีลักษณะเฉพาะตัว จึงควรเน้นในด้านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และอาหารที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่นเป็นหลัก อีกทั้ง ควรมีการสร้างสรรคกิจกรรมทางวัฒนธรรมใหม่ ๆ ให้มีความน่าสนใจ และควรปรับปรุงกิจกรรมที่มีอยู่เดิมให้มีความพร้อมสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ควรมีการส่งเสริมการให้ความรู้ในรูปแบบอื่นด้วยเช่นกัน เช่นการให้ความรู้ในโครงการที่เกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอาชีพที่เป็นโครงการเด่น ๆ ของผู้บริหารตลาดน้ำ เช่น การเลี้ยงไส้เดือน การทำปุ๋ยชีวภาพ การเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์ไทยโบราณ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และโอกาส

ทางการศึกษาแก่ชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจทั่วไป และยังมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

แนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตอย่างยั่งยืน

ในส่วนของแนวทางในการอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้เกิดความยั่งยืนนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเห็นว่าควรสร้างจิตสำนึกที่ดีและพร้อมให้ความร่วมมือกันในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน ช่วยกันดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน มีมาตรการในการควบคุมดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติให้ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือ โดยให้ความสำคัญและคำนึงถึงเรื่องสังคมและวัฒนธรรม ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนให้เกิดความตระหนักและเห็นผลประโยชน์ส่วนรวมของการเข้าร่วมมือในการอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ ร่วมกันอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เช่น

ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการอนุรักษ์โดยการให้ความรู้ เช่น ควรมีการบรรจุหลักสูตรการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นตามโรงเรียน และสถาบันการศึกษา ในเขตพื้นที่ ธรรมชาติให้รักษา และสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง สร้างคุณค่าทางสังคม และควรสอดแทรกความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นในทุก ๆ กิจกรรมที่จัดขึ้น เทศบาลนครรังสิตควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ศาสนาและความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยควรมีการประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง เชิญชวนให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมให้มากขึ้น ต่อยอดกิจกรรมเดิมที่เคยได้รับความสำเร็จในเรื่องของการอนุรักษ์ให้เกิดความต่อเนื่อง เช่น การอบรมให้ความรู้เรื่องการบำบัดน้ำเสีย เราชักคลองรังสิต คนรังสิตรักกัน โครงการคลองสวยน้ำใส โครงการบ่อดักไขมัน เป็นต้น

ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นให้คงอยู่ เช่น การแข่งเรือพายพื้นบ้าน การแข่งเรือยาว กัวยืดเรือรังสิต เป็นต้น ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เช่น งานประเพณีสงกรานต์ งานทำบุญตักบาตรปีใหม่ งานประเพณีลอยกระทง งานเทศกาลถือศีลกินเจ งานเทศกาลทำบุญเทกระจาด งานเทศกาลตรุษจีน เป็นต้น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม และการจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น โครงการอุปสมบทหมู่ตามฤดูกาล โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน งานทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น ควรมีการจัดงานเป็นประจำทุกปี สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนร่วมกิจกรรม และเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวงาน